

TIDSSKRIFT FOR KOMMUNISTISK TEORI OG DEBATT

RØDE FANE

KLASSEANALYSE

2 1976
5. årg.

UTGITT AV
ARBEIDERNE KOMMUNISTPARTI
(MARXIST-LENINISTENE)

Pris kr. 10,—

UTGITT AV ARBEIDERNES KOMMUNISTPARTI (MARXIST-LENINISTENE)

RØDE FANE
 Nr. 2. 1976. 5. årg. Pris kr. 10,-
 TIDSSKRIFT FOR
 KOMMUNISTISK TEORI OG DEBATT

Redaktør og ansvarlig utgiver: Knut Johansen
Redaksjon: RØDE FANE, Forlaget Oktober
boks 6875, St. Olavspl., Oslo 1
Distribusjon: RØDE FANE, boks 2046,
Grunerløkka, Oslo 5
Postgiro: 2 20 84 78
Abonnement: 50 kr. for ett år (6 nr.)
Trykt i offset hos A/S Duplotrykk, 1976.

Innholdfortegnelse:

KLASSEANALYSE

Forebu det andre landsmøtet i
 AKP(m-l):
 Diskuter klasseanalysen i parti-
 programmet . . . . . s. 1
 Et bidrag til klasseanalysen (Del 1) . . . s. 3
 1. Riktige grunntrekk i klasse-
 analysen fra 1973 . . . . . s. 3
 2. Er borgerskapet en klasse? . . . . s. 5
 3. Klassene på landsbygda . . . . . s. 10
 4. Avgrensing av proletariatet . . . s. 17
Marx, Lenin, Mao om klasse-
analysen . . . . . s. 28
 Karl Marx: Klassene . . . . . s. 28
 Karl Marx: Står arbeiderklassen
 overfor »En reaksnær klasse»? . . s. 29
 V. I. Lenin: Arbeiderklassens
 rolle og analyse av klassene . . . . s. 31
 V. I. Lenin: Småproduksjon og stor-
 industrikapital . . . . . s. 34
 V. I. Lenin: Imperialisme er mono-
 polistisk kapitalisme . . . . . s. 35
 V. I. Lenin: Imperialisme og
 »gamal» kapitalisme . . . . . s. 36
 Mao Tsetung: Den grunnleggjande
 motseiinga i kapitalismen. Hovud-
 motseiinga . . . . . s. 37
 Mao Tsetung: Småborgerskap, halv-
 proletariat og proletariat i Kina . . s. 39
 Studiespørsmål om klasseanalysen . s. 43

**REVOLUSJONEN I DEI UNDER-
 KUA LANDA**

Studer den marxist-leninistiske
 teorien om dei nasjonale revolu-
 sjonane i dei underkua landa . . . . s. 45
 Mao Tsetung: Om nydemokratiet . . s. 46
 Grunnloven i det nye Kambodsja . . s. 51
 Grunnloven i det nye Kambodsja –
 et resultat av frigjøringskampen . . s. 52
 Borgerlig og sosialistisk revolusjon:
 Lenin om den russiske revolu-
 sjonen . . . . . s. 54
 Borgerlig og sosialistisk revolusjon:
 Mao om den kinesiske revolu-
 sjonen . . . . . s. 55
 Nydemokrati – borgerlig revolusjon
 i imperialismens epoke . . . . . s. 59
 Kambodsja: Det nasjonale borger-
 skapets linje for kamp mot USAs
 nykolonialisme . . . . . s. 60
 Kambodsja: Den proletariske linja
 for kampen mot USAs ny-
 kolonialisme og for folkets fri-
 gjøring . . . . . s. 64
 Kambodsjas nye grunnlov . . . . . s. 69
 Grunnloven er et verdenshistorisk
 dokument . . . . . s. 75
 Grunnloven til demokratisk
 Kampuchea . . . . . s. 77

KLASSEANALYSE

**Førebu det andre landsmøtet
i AKP(m-l):**

DISKUTER

KLASSEANALYSEN

**I
PARTIPROGRAMMET**

Med visse veikskapar er klasseanalysen i programmet frå 1973 eit bruktbart utgangspunkt. Vi må ta stilling til visse spørsmål programmet gjekk utanom, og må dra grensa mot revisjonismen i klasseanalysen klårare på visse punkt.

Arbeidernes Kommunistparti (marxist-leninistene) skal halda sitt 2. årsmøte i år. I Røde Fane nr. 5 og 6/1975 prenta vi ein artikkel om partiet sitt prinsippprogram frå 1973. Forfattaren peika der på at programmet hadde tent som eit vern mot revisjonisme og som ein raud klut mot allskens opportunistar og revisjonistar. Samstundes peika han på at det var visse feil i det, at mange viktige ting var utelete eller drøfta for stutt og tillagt for lita vekt. Han rådde til at programmet måtte skrivast på ny.

Partiet har no vedteke at det skal leggjast fram eit utkast til nytt program til vedtak på landsmøtet i år, og mange spørsmål i programmet vert drøfta i partiet no.

Eit av dei sentrale punkta i programmet til eit kommunistisk parti er klasseanalysen. Diskusjonane som førte fram til klasseanalysen i prinsippprogrammet frå første landsmøtet, bygde på eit Notat om klasseanalysen i Røde Fane nr. 1/1972. I dette nummeret prentar vi første delen av ein ny artikkel om viktige spørsmål i analysen av klassane i Noreg. Andre delen kjem i neste nummer, nr. 3/1976. Vi ber lesarane studere artikkelen med tanke på eit nytt program for AKP(m-l).

Delen i dette nummeret legg fram ei vurdering av analysen i programmet frå 1973, og drøfter tre spørsmål: 1. Er borgarskapet ein klasse, eller har monopolborgarskapet skilt seg ut som eigen klasse? 2. Kva er grunnlaget for klassedelinga på landsbygda, og kva er tilhøvet mellom dei ulike klassane der og proletariatet? 3. Korleis skal ein dra grensene for proletariatet?

Delen i neste nummer vil drøfta småborgarskapet i byane, samansetjinga av arbeidarklassen, karakteren og samansetjinga av arbeidararistokratiet og hovudmotseiinga i Noreg.

I det nummeret du har i handa no har vi også samla somme viktige tekstar av Marx, Lenin og Mao om klassane og klasseanalysen. For dei som vil laga studiemøte om desse spørsmåla, har vi arbeidd ut eit framlegg til studiespørsmål. Vi tenkjer oss eitt møte for kvar del av artikkelen. Studiespørsmål til del 2 kjem i neste nummer. (Det reknar vi at de får i handa innan utgangen av juni.)

Merk deg også at artikkelen om Grunnloven i Demokratisk Kampucheas (Kambodja) lenger ute i bladet inneheld mykje interessant stoff om klasseskildringa i land som skil seg frå vårt i dei underkua nasjonane i den 3. verda. Det er viktig å sjå skiljet mellom den rolla dei ulike delane av borgarskapet spelar i slike land og i eit utvikla kapitalistisk og imperialistisk land som Noreg. Artikkelen vil difor kunne vera til nytte i diskusjonen om klassane i Noreg.

(Red.)

ET BIDRAG TIL KLASSEANALYSEN

(Del 1)

Forfatteren av denne artikkelen legger fram sine synspunkter i samband med diskusjonen av det nye partiprogrammet.

Jeg mener at det trengs en diskusjon av en del punkter i AKP(m-l)s klasseanalyse. Samtidig mener jeg at hovedtrekka i klasseanalysen vår er riktig. Det er i første rekke på en del viktige punkter at vi er nødt til å gjøre analysen djupere og skarpere. Vi må ta stilling til en del spørsmål

som programmet fra 1973 bevisst gikk utenom, og vi må gjøre en bevisst grenseoppgang mot revisjonismen på flere områder. Med enkelte svakheter er den nåværende klasseanalysen brukbar som et utgangspunkt. Men den svarer ikke lenger fullt ut til behovene for å føre en skarpere polemikk mot revisjonismen på klasseanalysens område.

1. Riktige grunntrekk i klasseanalysen fra 1973

AKP(m-l)s klasseanalyse bygger på marxismen-leninismens prinsipper. Den skiller seg fra ulike revisjonistiske «klasseanalyser», og vi har alltid vært under en omfattende kryssild fra ulike borgerlige grupper for vår analyse. Disse angrepa har retta seg mot helt sentrale kommunistiske teser som har vært en del av vårt partis grunnlag og som må fortsette å være det.

– *Vi har slått fast at borgerskapets diktatur i Norge har som særpreg at det er monopolkapitalistisk og at monopolborgerskapet har statsmakta.* Dette har slike revisjonistiske grupper som «KUL» og «KAG» o.l. retta rasende angrep på. Under en sky av «venstre»-fraser har de fremma det ultrareaksjonære standpunktet om at staten er uavhengig av klassene. De har

også prøvd å dekke over de særtrekka ved kapitalismen som har oppstått etter at frikonkurrensekapitalismen blei monopolkapitalisme og imperialisme.

– *Vi har stått fast på at den sosialistiske revolusjonen i Norge må ledes av proletariatet og gjennomføres av en allianse av proletariatet og de arbeidende bønder og fiskere.* Dette leninistiske standpunktet har fått alle slags revisjonistiske grupper til å gå teoretisk berserkerang. Vi er skjelt ut etter beste Pravda-resept for å være «småborgerlige maoister», «anti-marxister» osv. Disse gruppene har i likhet med Lassalle, Kautsky og Krustsjov tatt avstand fra den revolusjonære klassealliansen mellom proletariatet og de arbeidende bønder, og lansert forskjellige «teo-

Klasseanalysen som AKP(m-l)s 1. landsmøte vedtok finner du i »Partiboka», Prinsipp-programmet Kapittel II, pkt. 2 »Klassene i Norge». I denne utgaven (nynorsk-utgaven) er dette s. 15–18.

rier» om at det er de intellektuelle som er proletariatets viktigste allierte.

– *Vi har slått fast den kapitalistiske karakteren av statsdrift under kapitalismen.* Både NKP/SV-revisjonister og »KUL»-revisjonister har gått til åtak mot denne linja. De første med en nokså plump sosialdemokratisk propaganda. De siste med en masse høytravende svada, som til sjuende og sist har hatt det samme innholdet. De har bare gitt revisjonismen

litt »venstre»-orientert sminke for å kamuflere den i det radikale studentmiljøet.

– *Vi har slått fast de byråkratkapitalistiske bedriftene (Samvirke, landbruksmonopolet) sin karakter. Og vi har stått på Lenins tese om arbeideraristokratiet som imperialismens handlingere i arbeiderklassen.* Revisjonistene har vært helt rasende på denne analysen, fordi den avslører det sosiale grunnlaget for deres reaksjonære teori. De har til og med gått så langt at de har brukt faglige posisjoner til å true med suspensjon om ikke AKP ga avkall på sin klasseanalyse på dette punktet. »KUL» og »KAG» og Det falske venstre-SV rundt Kontrast har forsøkt å komme utenom dette avslørende punktet i Lenins klasseanalyse ved å fable om at det »ikke gjelder i dag» osv., samtidig som de har framstilt arbeideraristokratiet som de virkelige representantene for arbeiderklassen. Konkret har dette betydd at de har argumentert for sosialdemokratens klassesamarbeidstog på 1. mai.

SVAKHETENE MÅ RETTES OPP

Disse punktene skulle vise at partiets klasseanalyse har avgrensa seg klart mot revisjonismen på helt avgjørende strategiske spørsmål. I 99 av 100 tilfeller der vi har blitt angrepet for vår klasseanalyse, så har angrepene nettopp retta seg mot denne grunnleggende riktige og leninistiske hovedsida ved klasseanalysen. Men i noen tilfeller har revisjonistene utnyttet visse svakheter og uklarheter i vår analyse for å fremme sine reaksjonære synspunkter. Det vi nå skal ta mål av oss til er å rette opp disse svakhetene slik at analysen blir et enda skarpere våpen mot revisjonismen.

I sitt korte notat om klassene under kapitalismen går Marx ut fra tre grunnklasser og flere mellomliggende sjikt. De tre grunnklassene han nevner er proleta-

riatet, borgerskapet og jordeierne. I «Kapitalismens utvikling i Russland» viser Lenin hvordan jordeierklassen utvikler seg til en del av borgerskapet. Men han opererer fortsatt med tre klasser, nemlig proletariatet, borgerskapet og småborgerskapet. Småborgerskapet er en borgerlig klasse, men den skiller seg fra borgerska-

pet ved at den ikke er i stand til å leve av utbytting. Småborgerskapet er blant annet småprodusentene. Det er ei slik inndeling av klassene som er grunnlaget for denne artikkelen. Jeg legger ikke fram noen fullstendig klasseanalyse, men vil drøfte det jeg mener er de viktigste spørsmåla.

2. Er borgerskapet én klasse?

Siden borgerskapet oppsto som klasse har det gått gjennom mange forandringer. Det mest framtreddende særtrekket i vår tid er at kapitalismen har nådd det imperialistiske stadiet. Det er monopolkapitalen som spiller den framtreddende rollen i økonomien. Staten er et redskap for monopolkapitalen, og det er et lite fåtall av finansyrster – finansoligarkiet – som har makta i samfunnet. Betyr dette at borgerskapet er delt i to klasser? Er monopolborgerskapet en egen klasse? Partiprogrammet til AKP(m-l) svarer i hovedsak ja på dette spørsmålet:

»Monopolborgerskapet er skilt ut som herskende klasse, ledet av et fåtall finanskapitalister.»

Det er riktig at monopolborgerskapet har klare særtrekk i forhold til det øvrige borgerskapet. De har monopol, de har finansvesen, de har statsmakta. Men det er nødvendig å gå djupere, for å svare på spørsmålet: Finnes det et grunnleggende klassefellesskap innafor borgerskapet? Dette spørsmålet er ikke tatt opp i programmet.

REVISJONISTENES SYN: ENHETEN I BORGERSKAPET ER BRUTT

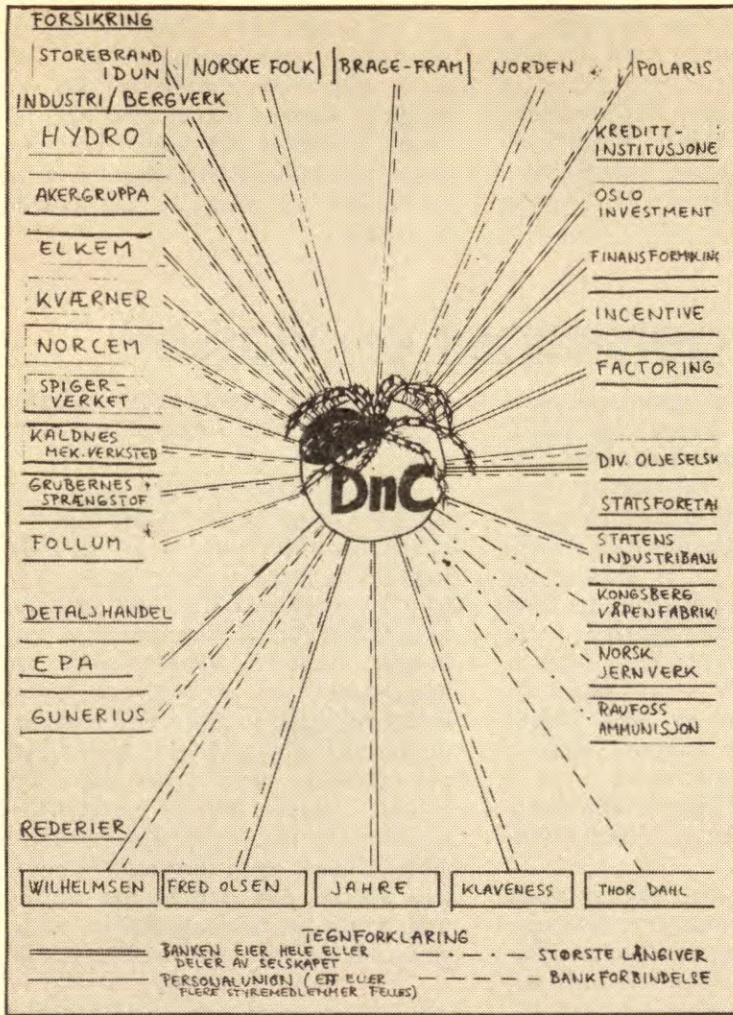
Hvis vi vil se hva den moderne revisjonismen mener om det spørsmålet, så kan

vi gå til Hans I. Kleven og hans «lærebok» i revisjonisme: «Vår strategi». Der hevder han:

»Monopolkapitalen har revet opp enheten i borgerskapet. I dag blir konkurransen fra storfinansien og den politiske framstøt et spørsmål om liv og død ikke bare for småkapitalister, men også for mellomstore foretak som framleis er uavhengige.» (side 17) Kleven snakker om borgerskapet som en herskende klasse, men i virkeligheten gjør han motsigelsen mellom det monopolistiske og det ikke-monopolistiske borgerskapet større enn enheten mellom dem. I virkeligheten argumenterer han for en allianse mellom arbeiderklassen og de små og mellomstore kapitalistene. Det er dette som ligger i den såkalte «anti-monopolistiske strategien» som Kleven står som talsmann for.

Klevens strategi er sjølsagt ingen strategi for sosialismen. Det er en strategi for statsmonopolitisk kapitalisme. Han legger opp til at arbeiderklassen skal bygge videre på den borgerlige staten, og slett ikke knuse den, slik Lenin forklarer. Den endringa han går inn for er statsovertakelse av de private monopolene. Men hvis statsapparatet opprettholdes, og ikke erstattes med proletariatets egen stat, så vil det være statskapitalismen som tar over for privatkapitalismen.

KLASSEANALYSE

I nummer 1/72 trykte Røde Fane et notat om klas-sene i Norge. Illu-strasjonen er fra dette notatet. Det ble her slått fast at borgerskapet hadde skillt ut et monopolborgerskap og at et finansoligarki sto i spissen for dette monopolborgerskapet.

Det er en slik strategi som skaper grunnlaget for den alliansen Kleven vil oppnå med de små og mellomstore kapitalistene. Han går jo inn for å opprettholde kapitalismen uten private monopoler, og samtidig vil han verne de mellomstore og små kapitalistene. Dette er ei linje for klassesamarbeid og for å forråde

arbeiderklassen og stille den under borgerskapets ledelse.

Når denne strategien blir så fullstendig reaksjonær, må vi rette søkelyset mot det punktet i Klevens klasseanalyse som er grunnlaget for den. Det er sjølsagt ideen om at monopolborgerskapet «har revet opp enheten i borgerskapet».

LIKHETSTREKKA I BORGERSKAPET

Det som skiller borgerskapet eller kapitalistklassen fra alle andre klasser er at den lever av utbytting av lønnsarbeid. Det er felles for alle kapitalister, om de er små eller store. Som Lenin har pekt på i polemikken mot narodnikene så finnes det ikke noe prinsipielt skille mellom stor og liten kapital:

»Idealiseringa av småproduksjonen avslører et annet typisk trekk ved romantistisk og narodnikisk kritikk, nemlig dens små-borgerlige karakter.»

»Spørsmålet er: på hvilket grunnlag blir han beskrevet som en småborger? På grunnlag av at han ikke forstår sammenhengen mellom småproduksjon (som han idealiserer) og storkapital (som han angriper).» (Lenin: »En karakteristikk av økonomisk romantisme.»)

På grunnlag av liten kapital kan det vokse fram stor kapital. Derfor har både små og store kapitalister felles interesser av å bevare kapitalismen, for bare kapitalismen gir mulighet til fortsatt kapitalistisk utbytting.

Hvis vi bruker Lenins tre klassekriterier fra »En stor begynnelse» på borgerskapet, så ser vi at det er gode argumenter for å regne hele borgerskapet som *en* klasse.

Jeg skal nå først gå gjennom de grunnleggende likhetstrekk innafør borgerskapet på grunnlag av Lenins kriterier. Deretter skal jeg ta for meg forskjellene, og så diskutere hva som er hovedsida. Jeg kommer da til å legge vekt på likhetene, og jeg vil forsøke å bruke argumenter både fra klassikerne og fra det norske samfunnet i dag.

a) Grunnleggende likheter

»Klasser er store grupper mennesker som skiller seg fra hverandre ved den plassen de inntar i et historisk bestemt sosialt produksjonssystem. De skiller seg etter sitt forhold til produksjonsmidla (i de fleste tilfeller fastsatt og formulert i lov), etter sin rolle i den samfunnsmessige organiseringa av arbeidet og dermed etter størrelsen av den andelen de får i den samfunnsmessige rikdommen og måten de får den på. (Lenin: »En stor begynnelse.»)

Alle kapitalister lever av utbytting

Til det første kriteriet: Både små og store kapitalister eier eller disponerer *kapital* som de nytter til å utbytte lønnsarbeid. Denne utbyttinga kan skje åpent, slik som ved at kapitalisten direkte eier en fabrikk e.l. Men den kan også skje skjult, gjennom kapitalistisk jordeiendom, gjennom aksjer eller ved at kapitalisten opptrer som en ansatt toppfunksjonær. Her er det *ikke formen* men *innholdet* som er det avgjørende. Kretsløpet p-v-p er det samme, enten det er stor eller liten kapital. Produktet er ikke målet for investeringene, bare et *middel* til å øke kapitalen. Denne grunnleggende likheten trekker et skille mellom alle kapitalister (borgerskapet) på den ene sida, og alle andre klasser i det kapitalistiske samfunnet på den andre.

Organiseringa av arbeidet

Kapitalistene har det til felles at de hersker over andre mennesker i kraft av sin kontroll over og eiendom til produksjonsmidla. Produsenten, arbeideren, er løsrevet fra produktet. Kapitalen tilegner seg arbeidernes merarbeid, og organiserer arbeidet ut fra sitt ønske om profitt. Det er store forskjeller mellom monopolbor-

gerskapets og de små kapitalistenes makt til å organisere arbeidet.

Både små og store kapitalister lever av å utbytte andres arbeid. Det er også en direkte forbindelse mellom stor og liten kapital, fordi stor kapital kan oppstå på grunnlag av liten. Dette kan skje uten at grunntrekka forandrer seg. Kapitalen er og blir kapital. I »Kapitalen» bruker Marx formelen $p-v-p'$ for å beskrive kapitalens kretsløp. Det betyr at kapital (penger) investeres i varer (arbeidskraft, råvarer, maskiner) for å øke kapitalen. I motsetning til dette kretsløpet står den typen bytteprosess som arbeideren går gjennom. Den prosessen bruker Marx følgende formel på: $v-p-v$. Det betyr at en vare (arbeidskraft) byttes med penger for å skaffe nye varer (mat, husvære osv.) Men det de har felles er at de organiserer arbeidet som *utbyttere*. På ulikt nivå organiserer de sjølve grunnlaget for kapitalismen: menneskets utbytting av mennesker.

Tilegnelsen av den samfunnsmessige rikdommen

Når det gjelder det *tredje kriteriet* til Lenin så er det store forskjeller på monopolborgerskapets millioninntekter og de små og mellomstore kapitalistenes profitt. Men de mindre kapitalistene skiller seg også kraftig fra det arbeidende folket. Profitten setter dem i stand til både å leve et mer luksuriøst liv enn flertallet av folket, og den setter dem i stand til å øke kapitalen og dermed også øke makta si. Derfor velger jeg å oppfatte forskjellene på monopolenes og de mindre kapitalistenes profitt som en *gradsforskjell* innafør den samme klassen. Det andre leddet i dette kriteriet er den *måten* klassen erverver seg sin andel av den samfunnsmessige rikdommen på. Både for små og mellomstore kapitalister på den ene sida, og for monopolkapitalister på den andre,

gjelder det at de skaffer seg inntektene gjennom utbytting.

b) Viktige forskjeller

De viktigste forskjellene jeg ser mellom monopolistisk og ikke-monopolistisk kapital er følgende:

Monopolkapitalen har statsmakta. Den deler ikke statsmakta med noen andre. Statsmakta tjener utviklinga av stadig større monopoler blant annet på bekostning av mindre kapitalister. Dette har vi sett særlig tydelig i oljepolitikken. Staten har ikke bare skapt store statlige monopoler. Den har også framskynda ei kartellisering av de aller største monopolene, og holdt den mindre kapitalen helt utenfor de store kjøttgrytene.

Videre er det et viktig trekk ved den moderne kapitalismen som går ut på at den har skapt en finanskapital. Industri-, reder-, og bankkapital er smelta sammen til en finanskapital med enorm makt. Alle andre kapitalister er avhengig av kreditter osv. fra denne finanskapitalen. Derfor har monopolborgerskapet direkte økonomisk makt også over foretak som den ikke eier. Alle mindre kapitalister må avstå en betydelig del av sin profitt til monopolkapitalen.

Til slutt har også monopolkapitalen et omfattende produksjonsmonopol. Den er i stand til å drive monopolistisk prisfastsettelse innenfor visse grenser. På den måten er de mindre kapitalistene også produksjonsmessig og konkurransemessig underlagt monopolkapitalens makt.

Dette er store forskjeller. Det er delvis nye trekk i forhold til frikonkurransekapitalismen. Men de små og mellomstore kapitalistene har ingen annen mulighet til å fortsette som utbyttere enn ved å forsvare det monopolkapitalistiske diktaturet. De kan ikke vende tilbake til før-monopolistiske samfunnsforhold. De

Det finnes motsigelser innen borgerskapet. Men disse er ikke større enn at borgerskapet vil stå samlet mot arbeiderklassens kamp for sosialismen. Streiken ved Midtnorsk Industri i fjor viste til og med at de mindre kapitalistene ofte er de mest reaksjonære i kampen mot arbeiderklassens rett til å organisere seg.

må innordne seg og satse på delproduksjon eller produksjon for markeder som monopolene ikke finner profittable nok. Sjøl om de blir tynt og pressa, er de derfor ofte svært lydige spyttleikere for monopolene. Og felles for både det monopolistiske og det ikke-monopolistiske borgerskapet er deres frenetiske redsel for sosialismen og den proletariske revolusjonen. Overfor den står de sammen.

c) Lenins argument om småkapitalistene

»Slik som under utvikla kapitalisme overalt, så ser vi at arbeideren blir spesielt undertrykt av liten kapital. De store arbeidsgiverne er nødt til av reint kommersielle hensyn å avstå fra smålig undertrykking, . . .» (Lenin: »Utviklinga av kapitalismen i Russland».)

Lenin fremmer her et argument som revisjonistene alltid unngår å ta opp når de snakker om »anti-monopolistisk strategi» og at »monopolborgerskapet har brutt enheten i borgerskapet». Hva er

arbeiderklassens erfaring med nettopp de små og mellomstore kapitalistene? Er det ikke slik at *nettopp fordi* de er så hardt pressa av monopolene, så er de nødt til å presse arbeiderklassen enda mer? Er det ikke slik som Lenin sier at det er de små kapitalistene som driver den mest snusketete og smålige formen for utbytting?

Se på eksemplet Hatlebakk. En mellomstor norsk kapitalist som driver den reineste trakassering av arbeidsfolka. Han prøver å nekte arbeiderne de rettighetene de har tilkjempa seg på landsbasis for mange tiår siden. Er han noen »mulig alliert for arbeiderklassen»?

Ikke på noen som helst måte. Eller se på kapitalisten på Midt-Norske Industrier på Nesna. Der måtte arbeiderne streike for å oppnå retten til å fagorganisere seg. Det er en liten bedrift. Nærmest en småkapitalistisk bedrift. Og på mange måter typisk for arten. Smålig utbytting i en nærmest patriarkalsk form. Det er absurd å hevde at eierne av slike bedrifter skulle kunne alliere seg med arbeiderklassen for den sosialistiske revolusjonen.

Høyst sannsynlig vil de høre med blandt de mest fanatiske motstanderne av revolusjonen, nettopp fordi de er livredde for eksistensgrunnlaget sitt.

d) Finansoligarkiet

Lenin bruker dette begrepet for å beskrive sjølve kjerna i monopolborgerskapet, den daglige ledelsen så og si. Det er spissene i monopolborgerskapet og

staten, de som er den utøvende ledelsen innafor klassen. Men Lenin har aldri av den grunn argumentert for at de utgjør en egen klasse.

Min oppfatning er at borgerskapet er én klasse, som domineres av den monopolistiske delen av borgerskapet og hvor den utøvende makta ligger i henda på et fåtallig finansoligarki. Denne oppfatninga er sjølsagt gjenstand for diskusjon.

3. Klassene på landsbygda

a) Prinsippene for en klasseanalyse av landsbygda

Som nevnt regna Marx med tre grunnleggende klasser, nemlig lønnsarbeidere, kapitalister og jordeiere. Det betyr ikke at Marx mente at dette var de eneste klassene eller sosiale gruppene som finnes i et kapitalistisk samfunn. Han understreka at sjøl i et avansert kapitalistisk samfunn ville det finnes mellomliggende sjikt og overgangsformer.

Lenin gjorde store studier av bonde-spørsmålet og avdekkta tendensene til å utvikle et kapitalistisk jordbruk. I boka »Kapitalismens utvikling i Russland» viste han hvordan jordbruket utvikla seg vekk fra driftsformer som var prega av føydalismen over til driftsformer av kapitalistisk type. Den nye overklassen på landsbygda var ikke lenger jordeiere i klassisk føydal

betydning. De var blitt kapitalistiske jord-eiere. Lenin regna dem derfor ikke som en egen klasse, men som en del av den samla kapitalistklassen sammen med industri- og handelsborgerskapet.

Allerede Marx pekte på tendensen til at kapitalismen trengte inn i landbruket. I brosjyra om »Louis Napoleons 18. brumaire» viser han at de franske parsellbøndenes jord etterhvert faktisk var kontrollert av bankene, og at disse småbøndene var undertrykt av samme fiende som proletariatet, nemlig kapitalen.

Ut fra dette vil jeg ikke operere med noen jordeierklasse i Norge. Det finnes sjølsagt rester av en slik klasse. Men hovedsida ved landbruket i Norge er at det er et kapitalistisk, vareproduserende landbruk. Overklassen på landsbygda er derfor en del av kapitalistklassen.

Men likevel finnes det spesielle forhold ved landbruket som skiller det fra industrien. Et svært viktig forhold er at jordarealene er begrensa. Det gjør at det finnes et monopol på jord. En begrensa del av befolkninga eier jord, mens en mye større del ikke eier jord. Marx pekte på at det skapte vilkåra for den absolutte grunnrenta. Det er en del av merverdien som blir skapt i et samfunn, som eierne av

*Grunnrenta er den del av merverdien som betales til grunneieren. Opphavet til grunnrenta er privateiendommen av jorda. Om grunnrenta i det kapitalistiske jordbruket, se f.eks. POLITISK ØKONOMI, LÆREBOK, Forlaget Oktober 1975, s. 180–188. I samband med klassedelinga i jordbruket er det også nyttig å lese i den samme boka s. 189–192 om »Storbedrifter og småbedrifter i landbruket», som forklarar en del om hvorfor de minste bøndene blir utarma og ruinert.

jorda tilegner seg på grunnlag av monopolet på jord.

Et veldig viktig spørsmål for klasseanalysen blir hvordan grunnrenta i virkeligheten fordeles. Tilfaller den bonden, banken eller staten? Dette er et konkret spørsmål som bare kan løses ved å se på virkeligheten. Lenin har analysert grunnrenta blant annet ut fra åssen det konkret fungerer i Norge, med de driftsformene vi finner her.

En annen faktor som Marx pekte på, er differensial-renta. Dette er ei ekstra rente som tilfaller eiera av den beste og mest rasjonalt drevne jorda, og eierne av jord i de sentrale områdene som ligger nær markedene og har gode kommunikasjoner.

Det er nokså lett å analysere utbyttinga i landbruket så lenge vi tar utgangspunkt i bruken av lønnsarbeid. Men det er et faktum at en del virkelig rike bønder nesten ikke bruker arbeidskraft. Det henger sjølsagt sammen med den høye graden av mekanisering som har funnet sted i landbruket. Marx' teori om grunnrenta gir oss et nøyaktig instrument til å trekke noen viktige skillelinjer på landsbygda. Skillelinjer som det ikke bare går an å trekke på grunnlag av bruken av arbeidskraft på bruka.

b) Jordeiendom og grunnrente i Norge

Den typiske driftsformen i Norge er småbondebruket med lita inntekt. Det har også vært en økende tendens til at lønnsarbeidet på jorda forsvinner i takt med den økende mekaniseringa. Vi kommer heller ikke utenom en analyse av bondemonopolet og staten sin rolle i norsk landbruk.

De føydale eller halvføydale utbyttingsformene i landbruket er forsvunnet. Leilendingsvesenet døde ut ved begynnelsen av forrige hundreåret. Husmannsvesenet fikk en voldsom vekst fram til midten av

1800-tallet. Denne formen for utbytting hang sammen med den tidlige utviklinga av kapitalismen i Norge, men det var ikke i hovedsak ei kapitalistisk utbytting. Med kapitalismens vekst falt husmannsvesenet tilbake og det er lenge siden det har utspilt noen rolle.

Seinere vokste lønnsarbeidet fram og det oppsto en klasse av virkelige lønnsarbeidere – proletarer – i landbruket. De førte viktige kamper på slutten av tjuetallet og i første halvdel av trettiåra. Julussa, Randsfjordkonflikten osv. er navn som minner om den store betydninga dette landbruksproletariatet hadde. I dag er antallet landbruksarbeidere kraftig redusert. Men det betyr ikke at den kapitalistiske utbyttinga i landbruket er mindre. Den er tvert om skjerpa. Det kommer til uttrykk i at titusner av småbrukere og småbønder forlater jorda fordi de ikke lenger klarer å brøfø seg på den. Det kommer også til uttrykk ved at de rikeste bønder er blitt rikere og de store gårdene flere.

Det som skjer er at de fattigste bondene verken får differensialrente eller grunnrente på jorda si. Sjøl om de formelt sett eier jorda, så er de ikke i stand til å nyte jordeiermonopolets privilegier. For noen går det så langt at de ikke får så mye som en flik av grunnrenta. De blir til og med fratatt en del av sitt nødvendige arbeid.

I Norge er det først og fremst tre krefter som utbytter småbrukerne og småbønder. Det er sjølsagt for det første bankene. Gjennom renter på lån sikrer de seg en stor del av overskuddet på gardsdrifta. For det andre, den kapitalistiske staten. Skatter og avgifter er utforma slik at de rammer de fattigste hardest. På den måten sikrer felleskapitalisten seg også en del av grunnrenta eller det nødvendige arbeidet. Til slutt virker bondemonopolet slik at de utbytter de fattige bondene og

Hitra-aksjonen viste at situasjonen for mange småbønder nå nesten er desperat. Uten hard kamp vil ikke denne gruppa av bøndene ha muligheter til å overleve mange jordbruksoppgjør i framtida.

styrker de rike. Samtidig driver bonde-monopolet egen kapitalistisk virksomhet. Det trengs en analyse av disse tre formene for utbytting. Den analysen får vi komme tilbake til seinere. Det viktige i denne omgangen er å slå fast at den eksisterer og *hvordan* det virker på klassene på landsbygda.

En annen viktig sak som må bli studert nærmere er spørsmålet om forpaktning av jord. I prinsippet kan vi tenke oss to former for forpaktning. Det ene tilfelle er når en jordeier forpakter bort jorda til en som driver reint kapitalistisk jordbruk. Da driver både grunneieren og leietakeren kapitalistisk utbytting. Grunneieren driver utbytting gjennom jordleia, og forpakteren driver utbytting som enhver

annen bedriftsherre. Det finnes også en annen form for forpaktning. Det er når en bonde leier jord av en jordeier for å drive småproduksjon. Da blir den som forpakter jorda utbytta av jordeieren. I norsk statistikk er det veldig vanskelig å finne fram til hva slags type forpaktning det dreier seg om. Dette er sjølsagt ingen tilfeldighet. Lenin påpeker i «Tesar om agrarspørsmålet» at det er ei bevisst linje fra borgerskapet å tilsløre klasse-motsigelsene på landsbygda. Derfor er også statistikken prega av det. Det får bli en ny skål å undersøke jordleiespørsmålet skikkelig. I denne artikkelen vil jeg inntil videre se bort fra det, ut fra at jeg antar at det ikke vil endre de grunnleggende trekkene vesentlig.

c) Lønnsarbeidet og mekaniseringa – utbyttinga

Arbeidskraft og maskiner i jordbruket:

	1959	1972
Leid arbeidskraft	9 081	3 225
Arb.kraft i alt	107 652	51 822
Traktorer i alt	55 786	118 947 (1973)
skurtreskere	4 678	13 341 (1973)

Stat. årbok 1975

Denne tabellen bekrefter det både Marx og Lenin forutså, nemlig at agrarbe-folkninga vil synke og at det henger sam-men med mekaniseringa av landbruket. Det som er oppsiktsvekkende er at lønnsarbeidet i landbruket forsvinner så raskt. Landarbeiderne blir faktisk redu-sert mye fortere enn småprodusentene. Før krigen var det jo en helt annen tendens. Da økte antallet jordløse lønns-arbeidere i landbruket.

Det går fram av tabellen ovafor at det har vært kraftig mekanisering av det norske landbruket som har mer enn for-dobla arbeidskraftas produktivitet. De store brukerne har satsa på å øke maskin-parken og skjære ned på bruken av leid arbeidskraft. På en del av disse bruka, slik som på bruka til de store kornbøndene på flatbygdene, kan bruken av leid arbeids-kraft ha blitt så og si uaktuell. Men dette betyr ikke at disse rikbønda har slutta å være utbyttere. Det betyr at utbyttinga skjer i en annen form. Den intensive mekaniserte stordriften setter dem i stand til å skaffe seg differensialrenta i tillegg til grunnrenta. De deltar derfor i den samla kapitalistklassens utbytting av arbeider-klassen. De ulike statlige støtteordningene og jordbruksavtalene gjennom bondeorga-nisasjonene er også til fordel for disse rike bøndene. Uten at jeg har studert disse

avtalene i detalj, vil jeg gå ut fra at slikt som arealtilskudd og korntrygd betyr ei subsidiering av de rike bøndene, ikke bare på bekostning av arbeiderne i byene, men også på bekostning av de fattigste bønda.

Statistikken over regnskapsresultatet i jordbruket gir et godt bilde av hvilke bønder som kan sikre seg grunnrenta og hvilke som ikke kan det:

Regnskapsresultat etter bruksstørrelsen i 1000 kr. (1969)

Størrelse på bruket	Jordbruks-kapital	Lønns- evne	For- renting
35– 50 dekar	41,5	12,5	– 10,3
50–100 dekar	73,9	16,2	– 10,6
100–200 dekar	116,1	26,7	– 3,8
200–300 dekar	166,0	39,7	10,7
300–500 dekar	274,3	66,7	28,7
500– ,dekar	334,8	86,6	38,2

Jordbruksstatistikk 1970

Bruksstørrelsen er ikke det samme som klasses tilhørighet. Men det store flertallet av fattige bønder har små bruk og det store flertallet av rike bønder har store bruk. Tabellen gir derfor et nokså pålite-lig bilde av grunnlaget for klasseskillene på landsbygda. Det er opplagt at det er meningsløst å snakke om bønda under ett som en klasse. Ut fra marxismen-leninis-men er det korrekt å dele inn agrarbefolk-ninga i følgende hovedklasser: 1. De kapi-talistiske bønda (omfatter rikbønda og godseierne), 2. småborgerskapet, 3. halv-proletariatet og 4. landbruksproletaria-tet. Men disse klassene må deles i under-grupper, og særlig er det viktig når det gjelder småborgerskapet.

d) Borgerskapet på landsbygda – de kapitalistiske bøndene

I) De store godseierne er ei særskilt gruppe av de kapitalistiske bønda. De er

ikke egentlig bønder, men kapitalister som har investert i jord og skog. Flere godseiere har røtter i føydalismen, og jorda har slekta deres stjålet fra massene gjennom århundrer. De holder oppe levninger av føydalismen, men utbyttinga de driver er reint kapitalistisk. **II) Rikbøndene** – «kulakkene» er bønder som driver utbytting. De lever av å utbytte arbeidskraft. De kan eie mye jord og skog, slik som blant annet de store kornbøndene på Østlandet gjør. De har oftest den beste jorda og ei høy grad av mekanisering. Slik er de i stand til å heve grunnrente og differensialrente på produksjonen sin. Noen rikbønder kan gjøre seg rike på mindre areal om de har høy kapitalinnsats og driver intensivt med stor avkastning.

Det er disse bønda som er det sosiale grunnlaget for det monopolkapitalistiske bondemonopolet. De har nøkkelstillinger der. De er også sterkt representert i sparebankene.

Rikbønda er en del av borgerskapet. De tilhører reaksjonen på landsbygda og vil kjempe mot den sosialistiske revolusjonen. De er neppe mer enn 5 % av agrarbefolkninga.

e) Småborgerskapet på landsbygda

Med småborgerskap mener vi her en småprodusent, en som opprettholder livet med å produsere med sine egne produksjonsmidler uten å utbytte arbeidskraft i nevneverdig grad. På den måten skiller den småborgerlige bonden seg både fra de kapitalistiske bøndene på den ene sida og halvproletariatet/proletariatet på den andre. Men blant småborgerskapet på landsbygda finnes det klare skiller som det er helt nødvendig å trekke for ikke å henfalle til revisjonisme. Det viktigste skillet går mellom småbøndene på den ene sida og mellombøndene på den andre.

I) De mellomstore bønda driver ikke utstrakt utbytting av arbeidskrafta, og for en stor del bare ei kort tid på året. De har gjennomgående større bruk enn småbøndene og større grad av mekanisering. De hører til den øvre delen av småborgerskapet på landsbygda og de polariseres, blir trykket mot to poler. De mellombøndene som er i stand til å akkumulere år om annet, investerer i bygninger og maskiner og kjøper opp jord som mindre bønder forlater. De utvikler seg til kapitalistiske bønder.

Det er rimelig å gå ut fra at de rikeste mellombøndene sikrer seg grunnrenta, og kanskje endel utover det. Den overste delen av mellombøndene vil som oftest være en mulig reserve for borgerskapet. Men skjerpinga av landbrukskrisa gjør at de kommer i et stadig skarpere motsetningsforhold til staten og monopolkapitalen.

Det vil ha stor betydning om proletariatet klarer å utnytte disse motsigelsene i det minste til å nøytralisere dem. Alle revolusjoner viser at det er nødvendig å bruke en annen politikk overfor de rikeste mellombønda enn overfor rikbønda.

På den andre sida finns det mellombønder som bare kan akkumulere i gode år og som må avstå det meste av grunnrenta til staten og landbruksmonopolet. De blir tvunget til å selge eller nærme seg småbønda i levevilkår. Det finnes et objektivt grunnlag for en allianse mellom proletariatet og de dårligere stilte delene av mellombønda. Men de vil være vaklende allierte. Hvis den sosialistiske revolusjonen skulle innledes av en fase med nasjonalrevolusjonær frigjøringskrig mot et supermaktsangrep, så skulle det være mulig å utvide alliansen med mellombønda.

Som helhet utgjør mellombønda kanskje 10–15 % av agrarbefolkninga. (Tallet

Fra støttearbeidet for Hitra-bøndenes streikekamp. Dette arbeidet var viktig for å bekjempe borgerskapets splittelsesvirksomhet mellom arbeidere og bønder og for å styrke småbrukene blant de streikende.

er svært usikkert fordi statistikken er dårlig.)

II) Småbøndene er sammen med de halvproletariske bøndene den største delen av agrarbefolkninga. De utgjør 75–80 %. Småbøndene skiller seg fra mellombøndene ved at produksjonen deres utelukkende er grunnlagt på familiearbeid og ved at avkastninga er for liten til å akkumulere. De skiller seg fra de halvproletariske bøndene ved at de ikke tar lønnsarbeid deler av året. Avkastninga er tilstrekkelig til at de slipper å selge arbeidskrafta si – inntil videre. Bruksenhetene deres er små og ligger oftest på dårligere jord enn stor- og mellombøndene sine. Det er store ulikheter mellom landsdelene når det gjelder avkastninga av jorda, og derfor kan en slett ikke vurdere avkastninga ved bare å se på bruksarealet.

Småbøndene får verken grunnrente eller differensialrente, naturlig nok. Sjøl om de skulle være i stand til å gjøre kapitalinvesteringer, får de ikke nytta dem effektivt. Det viser seg at en traktor har mer enn dobbelt så mange brukstimer på en storgard som på en liten gard. Grunnrenta blir derfor ekspropriert av bankene, staten og landbruksorganisasjonene. De fleste småbønder må også gi fra seg en del av sitt nødvendige arbeid til kapitalistene. De blir utbytta på et jordstykke som i formen er deres eget. Når de likevel holder det gående på garden, er det fordi de presser seg og prøver i det lengste å klore seg fast til garden. Men utbyttinga er så hard at småbøndene blir drevet fra bruka sine i stort tempo. Siden 1959 har tallet på småbønder og småbrukere blitt redusert med nesten 50 %.

Under slike forhold blir den norske småbonden en naturlig alliert med proletariatet i kampen for den sosialistiske revolusjon. De har ikke bare de samme fiendene, men det er også slik at småbøndenes situasjon peker på den skrikende nødvendigheten av sosialismen. Bare gjennom sosialismens kooperasjon og kollektivisering kan småbøndene få løst sine problemer.

e) Halvproletariatet

Halvproletariatet er en klasse eller ei sosial gruppe som dels driver småproduksjon og dels selger arbeidskrafta si. I Norge blir gjerne de halvproletariske bøndene kalt for småbrukere. Det er en økende tendens til at småbønder blir halvproletarer. Utenom den mest hektiske jordbruksessongen tar de del i lønnsarbeid. Det er gjerne i skogen, på anlegg eller i ulike typer industri. Det finnes ikke noen nøyaktig statistikk over halvproletariatet i landbruket, fordi statistikken skiller ikke mellom ulike typer jobber utenom jordbruksarbeidet. Det finnes sjølsgagt bønder som deltar i lønna arbeid utenom bruket som ikke kan regnes som lønnsarbeid, og det finnes fiskerbønder som ikke kan regnes til halvproletariatet. Likevel kan statistikken gi oss en klar pekepinn på utviklinga av de halvproletariske bøndene. Det er nemlig åpenbart at økninga av de bøndene som ikke har bruket som viktigste levevei, i første rekke dreier seg om folk som går over i ulike typer av lønnsarbeid. I 1949 var det 33,6 % av brukerne som ikke hadde bruket som viktigste levevei. I 1969 var det 46,2 %. Blant brukerne med bruk under 20 dekar var det i 1969 hele 87,7 % som ikke hadde bruket som viktigste levevei. Bare 5 % av disse hadde bruket som eneste levevei. Dette betyr at tallet på

halvproletarer i den norske agrarbefolkninga kan ligge opp mot 40 %, og altså være den største gruppa. De har ingen realistiske muligheter til å akkumulere for å bedre stillinga si. De står alt med den ene foten i arbeiderklassen og er i ferd med å trekke den andre etter seg. De er derfor nært knytta til proletariatet og er proletariatets nærmeste allierte.

f) Proletariatet på landsbygda

Den klassiske delen av proletariatet på landsbygda er de jordløse landarbeiderne og skogsarbeiderne. Disse gruppene er blitt kraftig redusert. Men de er fortsatt politisk viktige fordi de er det direkte bindeleddet mellom de utbytta massene på landsbygda og proletariatet i byene. Det er også to andre grupper det kan være rimelig å regne til landsbygdproletariatet og det er lønnsarbeidere som har et lite småbruk på si', men som er lønnsarbeidere på heltid. Hvis bruket bare er et tilskudd til kosten så er det rimelig å regne dem til landsbygdas proletariat. Den andre gruppa er proletarer i kapitalistiske næringer som er direkte knytta til landbruket. Det jeg tenker på er folk som jobber som arbeidere på meierier og småverksteder på bygdene. De tilhører utvilsomt proletariatet og har mye til felles med storindustriproletariatet. Men de er spredd på samme måte som proletariatet på landsbygda og de er kulturelt og sosialt knytta til landsbygda og landbruket.

Proletariatet på landsbygda er en del av proletariatet som helhet. De hører til den eneste helt ut revolusjonære klassen i Norge. Men de er svakere organisert og mer spredd enn byproletariatet. De har ei viktig oppgave i å spille rollen som fortroppen på landsbygda for klassealliansen mellom arbeiderklassen og flertallet av bøndene.

g) Oppsummering

Proletariatet og proletariatets allierte utgjør fra 3/4 til 4/5 av agrarbefolkninga. AKP(m-l) må som arbeiderklassens parti gå i spissen for å utvikle denne alliansen fra en objektiv nødvendighet til en levende realitet. Vi avviser skarpt den revisjonistiske og sosialdemokratiske tesen om at flertallet av bønder hører til ei »jordeierklasse» sammen med de kapitalistiske storbøndene og godseierne. Vi avviser også tesen om at klassealliansen mellom arbeiderne og de arbeidende bøndene i vår tid er erstatta med »alliansen mellom arbeiderne og de intellektuelle».

Utover de strategisk allierte til arbeiderklassen finnes det et mellomliggende sjikt som kan vinnes i noen kamper og nøytraliseres i andre. Det er proletariatets plikt å nytte høvet til å isolere klassefienden mest mulig.

Arbeiderklassens motstandere på landsbygda er de kapitalistiske storbøndene og godseierne. De er motstandere av den sosialistiske revolusjonen på et klart klassemessig grunnlag.

h) Klassene i fisket

er i stor grad de samme som i landbruket, men med to viktige forskjeller. For det første er direkte monopolkapitalistiske

investeringer mer vanlige i fisket, slik som f.eks. det imperialistiske foretaket Nestle-Findus. For det andre er fiskeriorganisasjonene svakere enn landbruksorganisasjonene. Det gjør at privatkapital spiller en større rolle i omsetninga enn byråkratkapitalen i forhold til landbruket.

Disse to forskjellene gjør også at lønnsarbeidet er mer utvikla i fisket enn i landbruket.

De kapitalistiske fiskebåtredere som utbytter lønnsarbeid kan jamstilles med de kapitalistiske storbønder. Det samme kan eierne av fileteringsanlegg osv. De er alle sammen deler av borgerskapet som klasse.

Det finnes et stort småborgerskap i fisket, særlig i Nord-Norge. De har egen båt og redskap som de sjøl jobber med. Noen av dem bruker noe lønnsarbeid og kan sammenliknes med de øverste laga av mellombønder. Noen av dem gjør det ikke, og kan sammenliknes med småbøndene. Fiskerbøndene er for det meste småborgere. Det finnes halvproletarer som eier lotter i båt og utstyr, eller driver et lite småbruk. De rene proletarene i fisket finner vi på de store havgående fiskebåtene og fiskeforedlinga.

I et land som Norge spiller de arbeidende fiskerne en rolle på linje med de arbeidende bøndene som strategisk alliert til arbeiderklassen.

4. Avgrensing av proletariatet

Dette spørsmålet er helt avgjørende for å kunne si hva vi mener med *proletariatets ledende rolle og proletarisk klassestandpunkt*. En vulgær analyse går ut på at alle som formelt sett ikke eier produksjonsmidler – de er proletarer. Dette er revisjonisme.

Hos oss har diskusjonen ofte stått om lærernes posisjon. Det er greit nok, fordi det er et typisk tilfelle. Men før vi graver oss inn i detalj-analysen vil jeg slå fast at det vi her diskuterer er spørsmålet om hvorvidt lærerne (og liknende grupper) tilhører den ledende klassen, den mest

revolusjonære klassen og hvorvidt de utfra sin egen klassemessige stilling er i stand til å innta et proletarisk klassestandpunkt.

Jeg er av den oppfatninga at en konklusjon om at lærerne (og dermed store grupper av andre folk i samme stilling) hører til her, ville utvanne viktige prinsipper i vår teori. Dette er ikke i seg sjøl noe bevis, det er en induksjon, og dersom kartet ikke lenger stemmer med terrenget i det moderne samfunnet, så er det klart at vi må gjøre visse justeringer i kartet. Men den motstanden jeg har i utgangspunktet mot en slik revisjon, er temmelig skarp og prinsipielt motivert.

DEN MODERNE REVISJONISMEN OG ARBEIDERKLASSEN

I den norske diskusjonen av klasseanalysen har det vært alt for lite framme hva den moderne revisjonismens klasseanalyse går ut på. Jeg har vært inne på revisjonismens feilaktige analyse av borgerskapet. Men dens analyse av arbeiderklassen er ikke mindre feilaktig. Igjen er det naturlig å gripe til Hans I. Kleven som er en revisjonistisk »sjefs-ideolog» på klasseanalysen. Hans standpunkter er identiske med krustsjovismen og hele den moderne revisjonismen.

Kleven: Borgerskap blir arbeidere

Kleven går kort og godt ut fra at alle som mottar lønn tilhører arbeiderklassen. De eneste unntaka han gjør er ansatte direktører og disponenter. Se bare på hva han skriver i »Klassestrukturen i det norske samfunnet»:

»Tallmessig er direktørene og de øverste sjefene i storbedriftene, bankene, rederiene, den offentlige administrasjonen, militærstellet m.v. en beskjedne gruppe. Etter folketellinga i 1946 utgjorde 'høyere funksjonærer',

dvs. direktører, disponenter, ekspedisjonssjefer o.l. 4,7 % av samtlige. Funksjonærene ellers hadde denne sammensetning: *Kontorsjefer, byråsjefer o.l. 2 %, »fagfunksjonærer», dvs. ingeniører, teknikere, skipsbefal, ansatte leger, lærere, lektorer, skolestyrere, departementssekretærer, prester, kapteiner, løytnanter og lavere offiserer, telegrafister o.l. – 40 % og »andre kontorfunksjonærer» og »butikkfunksjonærer» – vel 53 %.* De høyere funksjonærenes andel har neppe økt siden 1946 og således kan nok ikke mer enn ca. 5 % av funksjonærene regnes til borgerskapet. *Den øvrige del av funksjonærene, ca. 300 000, må regnes til arbeiderklassen.»* (s. 195) (Min uth.)

Kontorsjefer og prester, byråsjefer og ingeniører – dette er altså Klevens arbeiderklasse. Da blir det lettere å skjønne hva revisjonistene mener når de snakker om »arbeiderklassens ledende rolle». Dette standpunktet er så ekstremt at det blir lett å se at det fører til halsløs opportunistikk i politikken.

Klevens største feil er ikke at han regner borgerskapet blant funksjonærene for snevert, sjøl om han gjør det også. Det groveste er at han regner det store småborgerlige sjiktet av funksjonærer til *arbeiderklassen*. Han går ut fra den fullstendig uvitenskaplige tesen om at funksjonærene bare kan deles i to klasser. Derfor blir han læremester ved negativt eksempel. En marxistisk analyse av funksjonærene må ta et helt annet utgangspunkt enn det Kleven tar.

Kleven reinvasker borgerskapet i Sovjet

Kleven har sjølsagt visse baktanker med en slik »rundhåndet» analyse av arbeiderklassen. Han ønsker å viske ut de særskilte proletariske trekka som gjør arbeider-

Hvor går grensene for arbeiderklassen. Det er et av hovedspørsmålene i denne artikkelen. Er det riktig at alle som lever av lønnsarbeid tilhører arbeiderklassen. Kleven hevder f.eks. at industriarbeidere og kontorfunksjonærer tilhører samme klasse.

derklassen til den revolusjonære klassen den er. Han vil gjøre arbeiderklassen mest mulig akseptabel for borgerskapet. Men han har også en grunn til, og det er at han vil viske ut klasseskillene i Sovjet. Han skriver:

»En ny sosial struktur har dannet seg. Samfunnet består av to samarbeidende klasser: arbeiderklassen og bøndene. De intellektuelle har endret karakter. Mesteparten rekrutteres fra arbeiderklassen og bøndene og de intellektuelle utgjør en viktig kraft i byggingen av det nye samfunn.» (Samme sted, s. 306)

Etter Klevens modell for analysen av arbeiderklassen i Norge vil han få samtlige intellektuelle og byråkratkapitalister i Sovjet med i »arbeiderklassen». Da blir det sjølsagt en lett sak å bevise at »arbeiderklassen» har makta i Sovjet.

HVA SIER KLASSIKERNE?

I »Kapitalismens utvikling i Russland» gjør Lenin følgende sammenfatning av det han regner til arbeiderklassen:

»I kapittel 2 viste vi at den laveste gruppa av bøndene ikke er noe annet enn et landsbyproletariat, . . . La oss nå summere de kategoriene av lønnsarbeidere som er fort opp tidligere:

- 1) lønnsarbeidere i jordbruket . . .
- 2) Fabrikk, gruve- og jernbanearbeidere . . .
- 3) bygningsarbeidere . . .
- 4) Skogsarbeidere (tømmerhoggere, fløtere osv.) anleggsarbeidere, jernbanebyggere, laste- og lossearbeidere og generelt alle slags 'ufaglærte' arbeidere i de industrielle sentrene, . . .
- 5) arbeidere som jobber heime hos kapitalisten, og også dem som jobber for lønn i industrien som ikke er inkludert i 'fabrikk industri'.»

Alle kan se at dette er noe helt annet enn Klevens analyse.

Den eneste av de kommunistiske klassikerne som har gjort en kort punktvis og detaljert klasseanalyse er Mao, og han er veldig klar. Han regner kort og godt følgende grupper til småborgerskapet, »sjøleierbøndene, håndverksmesterne, de lavere lag av intellektuelle – studenter, lærere i den lavere og høyere skolen, lavere statsfunksjonærer, kontorpersonale, småadvokater – og småkjøpmenn».

Her kan det innvendes at det halvføydale Kina var noe annet enn det høyt industrialiserte Norge. Og det er riktig, men Maos standpunkt viser at det ikke er noe prinsipp at en skal regne intellektuelle, lærere og kontorfolk til proletariatet. Dersom en skal gjøre det, må en enten påvise at Mao tar feil, eller at forholda er så grunnleggende forskjellige at grupper som opprinnelig ikke var proletarer nå *er blitt* det.

Hvis en hevder at det er et opprinnelig trekk ved marxismen å regne lærere til proletariatet, f.eks. utfra å vise til noen sitater i Kapitalen, så kommer en ikke utenom å måtte hevde at Mao har misforstått marxismen på dette punktet.

Marx-sitater

En annen sak er at jeg mener at det ikke finnes holdepunkt hos de øvrige klassikerne heller til å hevde at lærere o.l. prinsipielt hører til proletariatet.

Marx sier et par steder i Kapitalen noe som kan tolkes i retning av at ingeniører og lærere er arbeidere. I bind I kaller han ingeniører, sammen med reparatører – snekkere og mekanikere, for en »arbeiderklasse på et høyere nivå, dels vitenskaplig skolert, dels handverksmessig utdanna, som står utafør fabrikkarbeidernes klasse og bare har kontakter med dem i arbeidet. Denne arbeidsdelinga er reint teknisk.»

Han sier også at vi kan si at en »lærer er en produktiv arbeider, om han ikke bare bearbeider barnesinnene men også arbeider for å berike en bedriftseier. At denne har plassert kapitalen i en lærefabrikk i stedet for en pølsefabrikk har ingen betydning.»

Disse situatene må ikke oppfattes mekanisk. Hvis vi tar det siste først, så drøfter Marx her begrepet produktivt arbeid. Han slår fast at produktivt arbeid er slikt arbeid som forøker kapitalen, altså uavhengig av arbeidets karakter, nytteverdi osv. En lærer i en lærefabrikk er produktiv, en lærer i en vanlig skole er ikke produktiv. En snekker på en fabrikk er produktiv. En snekker som kommer heim til en kapitalist og lager en stol til han privat, er ikke produktiv. Uansett, hos Marx har begrepet *produktiv* ikke noe med nytte e.l. å gjøre, det er begrensa til å beskrive *det som øker kapitalen*.

I *den forstand* er svært mange ingeniører *produktive*, mens ekspeditrisene i samvirketlaget ikke er det. Men dette sier oss at vi ikke kan bruke begrepet *produktiv* som kriterium på klassetilhørighet.

Det første sitatet fra Kapitalen er motsigelsesfylt. For det første plasserer det ingeniører og reparatører sammen i en »arbeiderklasse på et høyere nivå», for det andre kaller det fabrikkarbeiderne for en egen *klasse*. For det tredje kalles arbeidsdelinga reint teknisk. Men betyr det at klassebegrepet også brukes i teknisk forstand?

Jeg mener Marx her må forstås slik: Han henviser til den samfunnsmessige »totalarbeideren», alle de samfunnsmessige funksjonene som er nødvendige for produksjonen. Dermed ekskluderer han bare snylterne: de store godseierne, kapitalistene og kupongklipperne. I *den betydninga* kan sjøl en topplønt overingeniør med utstrakt makt over de ansatte,

regnes til »den samfunnsmessige totalarbeideren», forutsatt at han gjør konstruksjonsarbeid, beregningsarbeid eller annet produktivt eller nødvendig arbeid for produksjonen.

Engels i »Anti-Dühring»

Er dette en tvilsom tolkning av Marx? En skal alltid være forsiktig så en ikke forflater eller uthuler klassiskernes intensjoner, men jeg mener at ei slik tolkning må være i samsvar med intensjonene. Jeg vil støtte meg på det Engels sier i »Anti-Dühring»:

»Mens krisene godtgjorde borgerskapets udugelighet til videre forvaltning av de moderne produktivkrefter, så viser omdannelsen av de store produksjons- og transportforetakene til aksjeselskaper, truster og statseiendom at borgerskapet kan unnværes på dette punktet. Alle kapitalistenes samfunnsmessige funksjoner blir nå utført av lønna funksjonærer. Kapitalisten har ikke lenger noen annen samfunnsmessig virksomhet enn å innkassere fortjenesten, klippe kuponger og spille på børsen, hvor de forskjellige kapitalistene innbyrdes fratar hverandre kapitalen. Har den kapitalistiske produksjonsmåte i begynnelsen fortrenget arbeiderne, så fortrenger den nå kapitalistene, og forviser dem, akkurat som den tidligere gjorde med arbeiderne, til den overflødige befolkninga, om ikke straks til den industrielle reservearme.»

Her behandler Engels borgerskapet som en snylterklasse skilt fra det jeg har kalt »den samfunnsmessige totalarbeideren», mens han behandler alle de lønna funksjonærene som har overtatt borgerskapets samfunnsmessige funksjon under ett innafor det jeg har kalt »den samfunnsmessige totalarbeideren».

Dette er opplagt riktig av Engels, fordi

det samsvarer med den historiske utviklingstendensen, og det viser muligheten av sosialistiske bedrifter uten borgerskap, hvor alle ledende funksjoner er lagt i arbeiderklassens hender og delegert til folk som utøver arbeiderklassens interesser. Fra en slik synsvinkel blir ingeniøren en »arbeiderklasse på et høyre nivå», men en slik synsvinkel, som er nyttig for å vise tendensene, blir ufruktbar for å trekke opp de objektive klasseskillene innafor et gitt samfunn. Enda verre, det blir revisjonisme å behandle Marx' utsagn som en konkret klassesdefinisjon, fordi det utelukker det konkrete forholdet til produksjonen som de ulike samfunnsmedlemmene står i. Dermed kan det brukes som ei brekkstang for å kalle Sovjet av i dag sosialistisk.

Engels: Hva er en proletar?

Jeg nevnte at Marx var inne på begrepet »fabrikk-arbeiderklassen». Det er et begrep som har tradisjon i kommunistisk teori. Dette må heller ikke forstås mekanisk i retning av at bygnings- eller transportarbeidere ikke hører til samme klasse som industriarbeiderne, nemlig proletariatet. Men det må heller ikke avskrives. Marxismen behandler jo framveksten av det moderne proletariatet nettopp i samband med framveksten av moderne storindustri. Engels sier i »Kommunismens prinsipper» (1847) at:

»Fattigfolk og arbeidende klasser har alltid eksistert, og de arbeidende klassene har for det meste vært fattige. Men . . . proletarer har ikke alltid eksistert . . . » »Proletariatet oppsto som et resultat av den industrielle revolusjon som utspant seg i England i den siste halvdel av forrige århundre (1700-tallet) og som har gjentatt seg siden den gang i alle siviliserte land i verden.»

Fattigfolk, arbeidende klasser og proletarer er ikke det samme. Proletariatet er en bestemt type fattigfolk, en bestemt type arbeidende klasse skapt av den moderne kapitalistiske industrien. Dette er helt grunnleggende i de kommunistiske prinsippene. Det er riktignok like grunnleggende at det pågår ei proletarisering av andre arbeidende klasser, og at denne prosessen har ført til at proletariatet består av mer enn de egentlige industriarbeiderne. Men her er det igjen snakk om en prosess.

Ingen av klassikerne har hevdet at denne prosessen er sluttført, og det at det er blitt en stadig større likhet mellom de andre arbeidende klassene og proletariatet, må ikke tas som noe bevis for at prosessen er slutt, og at alle arbeidende (uten egne produksjonsmidler) er blitt proletarer.

Vi må drøfte hva slags skiller som er skiller mellom ulike grupper av proletarer og hva som er skiller mellom proletariatet og andre klasser og grupper. Her kommer vi ikke utenom å se på skillet mellom åndsarbeid og kroppsarbeid. Kan vi i dag hevde at dette skillet går blant proletarene, eller er det noe som skiller proletarene fra andre klasser? Kan vi i det hele tatt snakke om at proletariseringprosessen er sluttført før åndsarbeiderne blir kroppsarbeidere og kroppsarbeiderne åndsarbeidere? Er det ikke sjøl under sosialismen et *klasseskille* mellom arbeiderklassen og folkets intelligentsia, og er ikke en av komponentene i dette skillet, nettopp skillet mellom åndsarbeid og kroppsarbeid?

Lenin om proletariatet

I sin berømte artikkel »En stor begynnelse» hvor han gir en kortfatta klassedefinisjonsnøkkel, uttaler Lenin seg uttrykkelig om hva han mente med proletariatet:

»... drivkrafta i disse materielle forholda er en bestemt historisk klasse, skapt, organisert, forent, trenet, utdannet og herdet av kapitalisme i stor målestokk. Denne klassen er proletariatet.

Hvis vi oversetter det latinske, vitenskapelige historisk-filosofiske begrepet »proletariatets diktatur» til enklere språk betyr det nettopp følgende:

Bare en bestemt klasse, nemlig arbeiderne i byene og fabrikkene, industriarbeidende i sin alminnelighet, er i stand til å lede hele massen av det arbeidende og utbytta folket i kampen for å kaste av seg kapitalens åk . . .»

I den videre teksten understreker han at det vil eksistere klasseskiller under sosialismen også, og at dette ikke bare har med den private eiendomsretten å gjøre, men at det for å oppheve klasseskillene også er »nødvendig å oppheve skillet mellom by og land såvel som skillet mellom kroppsarbeidere og åndsarbeidere.»

»Antakelsen om at hele 'det arbeidende folket' er på like linje i stand til å gjøre dette arbeidet vil være en tom frase, eller illusjonen til en avlegst, formarxistisk sosialist, for denne evnen kommer ikke av seg sjøl, men den vokser historisk, og den vokser *bare* ut av de materielle vilkåra i kapitalistisk produksjon i stor målestokk. Denne evnen er ved begynnelsen av veien fra kapitalismen til sosialisme, i henda på proletariatet *aleine*.»

De som vil gjøre lærerne og saksbehandlerne i staten til proletarer i klasseanalysen bør tenke nøye over disse grammatiske ord av Lenin!

PRODUKTIVE OG UPRODUKTIVE SEKTORER .UTVIKLINGA UNDER IMPERIALISMEN

Marx og Engels sine ord om proletari-

sering av de arbeidende klassene har vist sin gyldighet. Men det er et annet forhold som har vært mindre forstått, og som Marx og Engels av naturlige grunner ikke kunne få analysert, og det er den særskilte utviklinga av den ikke-produktive sektoren som skjer under imperialismen, og som har sammenheng med at imperialismen er en døende og råtnende kapitalisme. Lenin er inne på dette i »Imperialismen» hvor han refererer Hobsons syn på utviklinga av en snyltende metropol i de sentrale delene av Europa, hvor arbeidere og funksjonærer i tjeneste og distribusjon får en overvekt i forhold til de produktive arbeiderne. Det er tydelig at Lenin betrakter Hobsons observasjon som korrekt, sjøl om han ikke godtar hans liberale kritikk.

Antallet ansatte i de produktive næringer:

	1960	1970
Bergverk	9000	9 350
Industri	358 000	390 906
Bygg og anlegg	133 000	129 125
Kraft og vann	12 800	15 847
Sjøtransp.	85 000	67 311
Annen transport	82 500	89 613
	<u>680 300</u>	<u>702 152</u>
Vekst		<u>21 952</u>
Befolkning	3 591 234	3 874 133
Vekst		<u>282 899</u>

Veksten i noen uproduktive næringer:

	1960	1970
Utdanning	39 800	65 600
Helsevesen	42 300	68 000
Politi og forsvar	30 000	53 000
Statsadministrasjon og kommuneadm.	26 000	34 900
Finansinst.	22 700	31 700
Varehandel	<u>163 500</u>	<u>198 600</u>
	<u>324 300</u>	<u>451 800</u>
Vekst		<u>127 500</u>
Antall elever	(756 611 –	653 212)
	= 103 339	

Tabellen viser endringa i forholdet mellom produktive og uproduktive næringer fra 1960 til 1970 i Norge. Den viser at de produktivt ansatte økte med ca. 22 000, mens de uproduktivt ansatte økte med ca. 128 000. Begge økningene skjedde vel på bekostning av småprodusenter og landarbeidere, og særlig for den første gruppa betyr jo det et skritt i retning av proletariatet. Slik sett er dette en del av proletariseringsprosessen.

Vi kan muligens også finne ut at det er de rutinemessige jobbene som øker mest blant de uproduktive arbeiderne, slik at vi totalt kan påvise ei både absolutt og relativ økning av proletariatet. Men det er i så fall ei økning som kommer i proletariatets ytterkant, i den mest vakleворne delen. Derfor er det et tveegga sverd.

Videre skjer det avgjort ei økning av de midlere og høyere funksjonærskjika som ikke kan regnes til proletariatet. Det betyr at imperialismen har ført inn et nytt moment i utviklinga av klassene. I verdensmålestokk skjer det sjølsagt ei voldsom økning av det egentlige proletariatet også i snever forstand. Men i de mest avanserte industrilanda, så skjer det ei utvikling som ikke nødvendigvis øker industriproletariatet, som øker de ytterliggende delene av proletariatet og som styrker et funksjonærsmåborgerskap. Dette betyr ikke at den objektive utviklinga som Marx og Engels pekte på endres, men at den nyanseres.

HVORFOR LÆRERE IKKE ER PROLETARER

Hvis vi analyserer lærerne ut fra Lenins definisjon, så har vi tre forhold å ta i betraktning: 1) deres forhold til produksjonsmidla, 2) deres rolle i »den sosiale organiseringa av arbeidet» og 3) deres andel i den samfunnmessige rikdommen og måten de får den på.

Læreren driver en form for åndsarbeid, han har fremdeles en relativ sjølstendighet i arbeidet og hans jobb går blant annet ut på å spre borgerskapets ideologi. Er dette nok til at vi må si at han ikke tilhører arbeiderklassen?

Hvis vi bruker en utvilsom proletar, nemlig en gjennomsnittlig industriarbeider, til sammenlikning, kan vi få et bilde av likheter og forskjeller.

Eiendom, tilegnelse

En lærer eier ikke og disponerer ikke over produksjonsmidler, og på den måten står han (eller kanskje vi skulle si *hun* etter utviklinga av denne sektoren å dømme) på lik linje med industriarbeideren. Men det er det mange ikke-proletarer som gjør også, f.eks. en prest. Men i motsetning til industriarbeideren arbeider ikke læreren med produksjonsmidler som tilhører andre heller. Dette er et skille, men ikke avgjørende, fordi det også kan sies om opplagte proletargrupper som f.eks. postbud.

Når det gjelder andelen av den samfunnsmessige rikdommen og måten å tilegne seg den på, så er det både forskjeller

og likheter. Likhetene består i at inntekten er lønn for eget arbeid og ikke dividende e.l. og at lønnsnivået er relativt likt. (Nå snakker jeg om en lærer i ungdomsskolen, og ikke en universitetslærer.) Men den samfunnsmessige rikdommen består også av slike ting som fritid, arbeidsforhold o.l. Arbeidstida til en lærer er vanskelig å beregne, den er avhengig av hva læreren gjør av forberedelser, retting o.l. Her vil den rutinerte læreren som kjører gjennom samme pensum for femtende gang ha ei kortere arbeidstid enn den unge, uerfarne eller den læreren som vil gi elevene mer og bedre informasjon enn lærebøkene. Ei direkte sammenlikning er derfor vanskelig. Men en kommer ikke utenom at lærerens daglige arbeidstid er noe kortere enn industriarbeiderens og at den årlige arbeidstida er definitivt kortere. Industriarbeideren har ei årlig arbeidstid på vel en måned mer enn læreren.

Læreren har den ulempa at hun har arbeidet med seg heim i motsetning til industriarbeideren. Men dette er forøvrig noe som Marx framhever ved den moderne proletaren. For arbeideren er arbeidet i seg sjøl helt uinteressant, det er en rein rutine for å opprettholde seg sjøl og familien. Dette skiller proletaren fra handverkeren, og det skiller proletaren fra den intellektuelle. For handverkeren og den intellektuelle har arbeidet en viss »verdi» i seg sjøl, for proletaren har det bare betydning som et middel. Lærernes forhold til sitt arbeid, minner mer om den intellektuelles enn om proletarens.

De intellektuelle får lønn for arbeidet sitt. Men det betyr ikke at de er lønnsarbeidere slik som proletariatet. For hva er det de selger? Selger de arbeidskrafta si? Jeg mener de intellektuelle, og også lærerne har noe å selge som arbeiderklassen ikke har, nemlig en dyktighet som det er et relativt fåtall som har. Det er klart at »utdanningsrevolusjonen» har redusert verdien av denne dyktigheten, simpelthen fordi det er så mange som har den. Men fortsatt mener jeg at den transaksjonen som f.eks. lærerne inngår med staten eller kommunen ikke fullstendig kan likestilles med den transaksjonen en arbeider inngår med kapitalisten.

Den samfunnsmessige organiseringa av arbeidet

Når det gjelder forholdet til den samfunnsmessige organiseringa av arbeidet, så mener jeg at vi finner de klareste forskjellene mellom en lærer og en arbeider nettopp på dette punktet. En arbeider driver i direkte eller indirekte produksjon, har ingen under seg og handler på direkte ordre. En kan ikke snakke om noen virkelig sjølstendighet eller initiativ i produksjonen. Klassikerne sier gang på gang at arbeideren er et tilbehør til maskinen.

En lærer står i et helt annet forhold til den samfunnsmessige organiseringa av arbeidet. Læreren er knytta til **reproduksjonen av arbeidskraft**. Læreren er underlagt den herskende klassens ordre om å reprodusere ei arbeidskraft som passer de rådende samfunnsforholda. Lærerne er derfor i nokså stor grad ideologiformidlere. De har en viss sjølstendighet i forhold til dette, noe som jeg skal komme tilbake til. Men alle lærere bedrar under kapitalismen mer eller mindre til å spre borgerskapets ideologi og moral til andre, deriblant arbeiderklassens unger. Dette skiller seg skarpt fra arbeiderne.

En lærer får strammere og strammere direktiver å gå etter, derfor er hennes sjølstendighet relativ. Men den er der, i motsetning til arbeiderens. Pensumplaner, lærebøker o.l. er gitt i form av direktiver. Men framlegginga er avhengig av den enkelte. Det er stor forskjell på en lærer av i dag og Bjartmar Gjerdes vaktmester som kjører lydband og kasett TV. Å fornekte denne **relative sjølstendigheta**, vil være å fornekte mye av innholdet i lærerne sin helt riktige kamp mot rasjonaliseringa.

En lærer har i motsetning til arbeideren en viss makt over andre mennesker. Dette skal ikke overdrives, men det er et faktum at en lærer kan avgjøre at en elev skal bruke ett år lengre på utdanninga, og at lærerne samla kan utvise elever eller nekte opptak. Dette skjer og har skjedd. Dette er ei **myndighet** som lærerne er delegert. Ingen arbeider har slike myndigheter. Arbeidsformenn derimot har slik myndighet, delvis også større.

Til slutt, lærernes arbeid er i all hovedsak en type **åndsarbeid**, mens arbeiderne i industrien gjør en eller annen type kroppsarbeid. Det siste mener jeg også gjelder kontorslaver, skrivemaskindamer, etc. Her tolker jeg kroppsarbeid i videste

forstand som et helt eller nesten helt mekanisk arbeid. Det går f.eks. et klart skille mellom de kontorfolka som utformer skriv, konsepter o.l. og de som produserer dem. Jeg betrakter det som i prinsippet det samme som skillet mellom åndsarbeid og kroppsarbeid.

(Lenins andre kriterium er ofte blitt forvrengt fra »forholdet til arbeidets samfunnsmessige organisering» til »forholdet til produksjonen», som er noe annet. Denne forvrengninga er ei revisjonistisk forvrengning, fordi den uthuler viktige sider ved Lenins definisjon, og blant annet fjerner forhold som går på relativ sjølstendighet, overordna/underordna, hvilken sektor osv. Men hvis vi ser litt på en definisjon ut fra forholdet til produksjonen, så kan heller ikke den få lærerne inn i proletariatet. Det den forteller oss er at lærerne står i et småborgerlig forhold til produksjonen, utafør og på sida av den egentlige samfunnsmessige produksjonen, med et indirekte forhold til utbygtinga osv.)

HVILKE ANDRE GRUPPER KOMMER I SAMME KATEGORI?

Med denne polemikken rundt lærerne som utgangspunkt lar det seg gjøre å trekke opp et skille mellom proletariatet og andre grupper/klasser ut fra samme definisjoner. Det er nemlig stort sett de samme avgrensingsproblema som dukker opp. Vi kan generelt si at for å trekke et tydelig skille mellom grupper som stort sett faller sammen ut fra Lenins første og tredje kriterium, så må vi skjerpe oss på det andre, det som gjelder rollen i den samfunnsmessige organiseringa av arbeidet.

I folketellingas ti kategorier er det fire som er uproblematisk.

1. »Adm. og org. ledelse» omfatter ingen proletarer.

5. »Gruve- og sprengingsarb.» omfatter generelt bare proletarer, unntaka er eksempler på klassiske småborgere/halvproletarer. (Jfr. kriterium 1 hos Lenin.)

7–8 er reine arbeiderkategorier med kanskje unntak for ei handfull på samme grunnlag som under kategori 5.

Når det gjelder kategori 6, transport og kommunikasjon så skulle det stort sett være lett å plassere dem, men unntaka fra proletarene blir flere enn under de andre fire, fordi utover typen lastebileiere, ferjeiere som sorteres ut utfra kriterium 1 hos Lenin, så finnes det et skille som stort sett må leites fram utfra kriterium 2 (og delvis 3), nemlig det skillet som finnes mellom »foran og aktenfor masta» som det het i seilskutetida, mellom arbeiderne og rederne sine folk ombord etc. Dette krever konkret kunnskap, men skulle la seg gjøre å avklare.

De store problemkategoriene er

2. kontorarbeid
3. handelsarbeid
0. teknisk, vitensk., human. og kunstnerisk arbeid
9. servicearbeid

At dette ikke er små problemer, sier seg sjøl ut fra at disse kategoriene utgjør i alt ca. 572 000 av 1 462 000 inntektstakere, altså over en tredjedel. Når det gjelder kategori 4 (jordbruk, skogbruk, fiske) så mener jeg vi allerede har avklart deres stilling, utenom folk som forstmenn og agronomer. (Dem kan vi bruke læreranalysen på.)

Å gjennomføre differensieringa av disse kategoriene er et stort arbeid som ikke hører heime her. Jeg vil bare antyde hvor jeg trur det vil gå. I kategori 0 vil de fleste havne i de småborgerlige mellomsjikta, og kanskje 10–15 % i arbeiderklassen. Dette vil en som mener at lærerne hører til arbeiderklassen måtte protestere mot.

Han vil måtte mene at 85–90 % av denne kategorien havner i arbeiderklassen.

I kategori 2, tror jeg vi finner brorparten av kontorslavene. I folketellinga er kontorarbeid nemlig skilt fra administrasjons- og bedriftsledelse, og det er skilt fra teknisk osv. arbeid. Det finnes knapt noen sjølstendige næringsdrivende i denne kategorien. Jeg vil tru at ca. 90 % tilhører arbeiderklassen. Den andre synsmåten vil antakelig operere med nesten 100 %, men her er jeg usikker pga. manglende undersøkelse.

I kategori 9 kan vi stort sett skille etter kriterium 1, problemer oppstår i underkategoriene sivilt overvåkings- og tryggingarbeid, sport og idrett og fotografarbeid. Til slutt har vi kategorien »militært arbeid» som er et spørsmål om å trekke klasseskillet blant det verva personellet. Her får vi diskusjonen om politiet og et par andre diskusjoner. Jeg vil i hvert fall avgrense meg fra en rein økonomisk definisjon av politiet. Både politiske og ideologiske kriterier kommer i tillegg, og det betyr at vi må slipe oss på kriterium 2 hos Lenin. Det er uten tvil en nokså spesiell del av »den samfunnsmessige organiseringa av arbeidet» å banke streikende arbeidere og anti-imperialistiske demonstranter i hue med langkølle. Utfra et løslig overslag tror jeg neppe at proletargruppa i kategori 9 skulle utgjøre under 80 % av omlag 123 000. Kategori 1 vil jeg ikke gi meg ut på.

Kategori 3, handelsarbeid, er nokså klart skilt i folketellinga, fordi grossister og detaljister er skilt ut fra ekspeditører o.l. Uklarheter kan oppstå rundt de ca. 9 000 handelsreisende og agenturhaverne. Antakelig stort sett småborgere. Dette betyr at 80 % av kategori 3 også skulle kunne regnes til arbeiderklassen. En som mener at lærerne hører til arbeiderklassen skulle kanskje plusse på et par prosent, men det er ikke stort mer heller.

For å summere så tror jeg at diskusjonen »om lærerne» vil skille på om lag 200 000 mennesker innafor eller utafør proletariatet. Det utgjør ikke mindre enn 13–14 %, noe som understreker det jeg sa om at det ikke er småsaker. Uten å ha regna på det, og med alle mulige forbehold vil jeg anta at vi diskuterer om den norske arbeiderklassen utgjør litt i underkant av 60 eller noe i overkant av 70 prosent.

HVA ER DE DA?

Hvis disse gruppene ikke kan regnes til arbeiderklassen, hva er de da? Jeg tror at det ikke lar seg gjøre å plassere dem i ei sosial gruppe. Vitsen er jo at de er nokså forskjelligearta. Etter min oppfatning har de det til felles at de ikke tilhører arbeiderklassen, men ellers står de i ulik nærhet eller fjernhet til klassen. De står også på ulike plasser i den samfunnsmessige organiseringa av arbeidet. Noen er rester av tidligere sosiale grupper, andre er deler av grupper som vokser under imperialismens epoke.

Som en fellesbetegnelse kan vi kalla dem *småborgerlige* grupper eller småborgerlige *klasser*, alt etter hva som særpreger dem. Den intellektuelle småborgeren, mellombonden og handverksmesteren med to ansatte er alle småborgere, men de utgjør ikke noen *enhetlig* småborgerlig *klasse* til sammen.

Betyr dette at småborgerskapet øker? Nei, det betyr at det skjer ei forskyvning innafor småborgerskapet fra den delen som ikke har privat eiendom, altså et skritt i retning proletariatet, ei proletarisering.

Hallvard Gråtopp

Artikkelen fortsetter i neste nummer.

MARX, LENIN, MAO OM KLASSEANALYSEN

I samband med artikkelen i dette nummeret om klasseanalysen av det norske samfunnet i dag, har vi samla saman ein del viktige utdrag or artiklar av Marx, Lenin og Mao, der dei drøfter ulike klasseanalysespørsmål.

Det første utdraget er frå Kapitalen av Marx, eit uferdig notat om klassane. Det neste er frå Marx: »Kritikk av Gotha-programmet», der han vender seg mot synet på alle andre klassar enn proletariatet som »ein reaksjonær masse». Deretter følger eit utdrag or Lenin-artikkelen »En stor begynnelse (Et Stort tiltak«), som drøfter den særlege rolla proletariatet spelar og kriteria for kva ein klasse er. Deretter finn de utdrag frå tre artiklar av Lenin som tek opp tilhøvet mellom småproduksjon, storproduksjon, mono-

polkapitalisme og »gamal» kapitalisme. Til slutt har vi teke med tre stykke frå Mao sin artikkel »Om motseiinga – om den grunnleggjanda motseiinga og hovudmotseiinga i kapitalismen, og eit utdrag or Mao-artikkelen »Analyse av klassene i det kinesiske samfunnet».

Desse utdraga gjev sjølvsagt ikkje noko fullnøyanda bilete av klasseanalysen til dei marxist-leninistiske klassikarane. Vi meiner likevel dei kan vera til hjelp for å læra å løysa dei viktigaste problema som vert reist i artikkelen til Harvard Gråtopp lenger framme i bladet.

Alle omsetjingane, med unnatak for stykket frå »Kritikk av Gotha-programmet», »En stor begynnelse» og »Analyse av klassene i det kinesiske samfunnet» er laga av redaksjonen.

Karl Marx:

KLASSENE

Fra Kapitalen, bind III, 52. kapittel

De som bare eier arbeidskrafta si, de som eier kapital og de som eier jord, med henholdsvis arbeidslønn, profitt og grunnrente som inntektskilder, danner de tre store klassene i det moderne samfunnet som hviler på den kapitalistiske produksjonsmåten.

I England har det moderne samfunnet uten tvil utvikla seg lengst og mest typisk i sin økonomiske struktur. Likevel trer ikke denne klasseoppdelinga fram i rein form der engang. Mellomsteg og overgangssteg gjør grensene flytende også her (riktignok mindre på landsbygda enn i byene). Men dette er

uten betydning for vår analyse. For den kapitalistiske produksjonsmåten har vi sett at det stadig gjelder som tendens og utviklingslov å skille produksjonsmidlene mer og mer fra arbeidet og mer og mer å konsentrere de oppsplittede produksjonsmidlene i store grupper, altså å forvandle arbeidet til lønnsarbeid og produksjonsmidla til kapital. Og til denne tendensen svarer på den andre sida den sjølstendige atskillelsen av jordeiendom fra kapital og arbeid¹ eller forvandlinga av all jordeiendom til en form for jordeie som svarer til den kapitalistiske produksjonsmåten.

Det første spørsmålet som det skal svares på er dette: hva er det som konstituerer en klasse? Og svaret på dette spørsmålet gir seg sjøl når en svarer på det andre spørsmålet: Hva er det som gjør at lønnsarbeidere, kapitalister, jordeiere danner de tre store samfunnssklassene?

Vi ser umiddelbart at revenyer* og revenytkilder er identiske. Det fins tre store samfunnsgrupper som er slik at komponentene i den, de individene som danner dem, lever av henholdsvis arbeidslønn, profitt og grunnrente, lever av å utnytte enten arbeidskrafta si, eller jordeiendommen sin.

Men ut fra dette standpunktet skulle f.eks. leger og tjenestemenn også danne to klasser, ettersom de hører til to forskjellige samfunnsgrupper som er slik at medlemmene i hver gruppe får revenyen sin av samme kilde.

Det samme skulle også gjelde for den uendelige mengden av interesser og stender som den samfunnsmessige arbeidsdeling splitter arbeidere såvel som kapitalister og jordeiere opp i – de siste f.eks. i eiere av vingårder eller jordbruk, skogseiere, gruveeiere, fiskerieiere. /Her slutter manuskriptet./

Noter:

1. (Note av Marx): F. List bemerker med rette: »Om det hersker sjølhusholdning på storgodsene beviser det bare mangel på sivilisasjon, på kommunikasjoner, på hjemlig håndverk og rike byer. Derfor finner en den overalt i Russland, Polen, Ungarn, Mecklenburg. Tidligere var den også framherskende i England. Med oppkomsten av handel og håndverk inntrådte det i stedet ei oppdeling i mellomstore jordeiendommer og utarrendering** av jorda.» (Die Ackerverfassung, die Zwergwirtschaft und die Auswanderung, 1842, s. 10.)

*reveny: fransk ord for inntekt, gevinst, skatter. (Red.)

**utarrendering: utleie av jordstykker. (Red.)

Karl Marx:

STÅR ARBEIDERKLASSEN OVERFOR

«ÉN REAKSJONÆR MASSE»?

Fra «Kritikken av Gotha-programmet», 1895.

4. «Arbeidets frigjøring må være arbeiderklassens verk. Overfor denne utgjør alle andre klasser bare én reaksjonær masse.»

Den første strofe er tatt fra innledningsordene til Internasjonalens statutter, men «forbedret». Der heter det: «Arbeiderklassens frigjøring må være arbeidernes eget verk», her derimot skal arbeiderklassen befri — hva? «Arbeidet». Forstå det den som kan.

Som kompensasjon er motstrofen derimot et lassallesitat av reneste vann: «Overfor denne (arbeiderklassen) utgjør alle andre klasser bare én reaksjonær masse».

I «Det kommunistiske manifest» heter det: Av alle klasser som i dag står overfor borgerskapet er bare proletariatet en *virkelig revolusjonær klasse*. De øvrige klasser sykner bort og går under med storindustrien, proletariatet er dens mest egne produkt.»

Borgerskapet er her oppfattet som revolusjonær klasse — som bærer av storindustrien — i motsetning til de feudale og mellomstendene, som vil bevare alle samfunnsmessige posisjoner for seg og er framtoninger skapt av utlevde produksjonsmåter. De utgjør altså ikke *sammen* med *borgerskapet* bare en reaksjonær masse.

På den annen side er proletariatet revolusjonært i forhold til borgerskapet, fordi det, selv oppvokst på storindustriens grunn, streber etter å avstrefe produksjonen dens kapitalistiske karakter, som borgerskapet søker å forevige. Men manifestet føyer til: at «mellomstendene . . . blir revolusjonære med henblikk på sin forestående overgang i proletariatet».

Fra dette synspunkt er det altså atter en meningsløshet at de, sammen med borgerskapet, og tilmed de feudale, overfor arbeiderklassen «utgjør bare én reaksjonær masse».

Erklærte vi ved de siste valgene¹ til håndverkerne, til dem som driver småindustri osv. og til *bøndene*: overfor oss utgjør dere sammen med borgerskapet og de feudale bare én reaksjonær masse?

Lassalle kunne «Det kommunistiske manifest» utenat på samme måten som hans trosfeller kan evangeliene han har skrevet. Når han altså forfalsket det så grovt, var det bare for å skjønne sin allianse med de absolutistiske og feudale motstandere mot borgerskapet.

I den ovenstående paragraf blir hans visdomsord dessuten trukket inn etter håret, uten noen som helst sammenheng med det forkludrede sitatet fra Internasjonalens statutter. Det er her altså ganske enkelt en frekkhet, og det til på kjøpet én som på ingen måte mishager herr Bismarck — en av de godtkjøps skurkestrekene som Berlins Marat¹ driver sitt kram med.

Fra »Kritikk av Gotha-programmet«, skrevet mai 1875. Her etter Marx: Programkritikk, Ny Dag 1951.

¹ Det siktes her til riksdagsvalgene, som fant sted i januar 1874. *Red.*

V. I. Lenin:

ARBEIDERKLASSENS ROLLE OG ANALYSE AV KLASSENE

Fra «En stor begynnelse», juni 1919.

Som jeg har hatt høve til å peke på mer enn en gang før, spesielt i den talen jeg holdt på møtet i Petrograd sovjet den 12. mars, er proletariatets diktatur ikke bare bruk av vold mot utbytterne, og ikke engang hovedsakelig bruk av vold. Det økonomiske grunnlaget for denne bruk av revolusjonær vold, garantien for dens effektivitet og framgang er den kjensgjerning at proletariatet representerer og skaper en høyere type av samfunnsmessig organisasjon av arbeidet sammenliknet med kapitalismen. Dette er sakens kjerne. Dette er kilden til kommunismens styrke og garantien for dens uunngåelige fullstendige seier.

Den feudale organisasjonen av det samfunnsmessige arbeid bygde på pryledisiplinen, mens de arbeidende menneskene ble plyndret og tyrannisert av en liten flokk godseiere og var sunket ned i den dypeste uvitenhet og undertrykkelse. Den kapitalistiske organisasjonen av det samfunnsmessige arbeid bygde på sultedisiplinen, og trass i alle framskritt i borgerlig kultur og i borgerlig demokrati vedble det overveldende flertall av arbeidsfolket i de mest framskredne, siviliserte og demokratiske republikker å være en uvitende og fortrykt masse av lønnsarbeidere eller undertrykte bønder, plyndret og tyrannisert av en liten hop kapitalister. Den kommunistiske organisasjonen av det samfunnsmessige arbeid, som sosialismen er det første skritt mot, bygger, og kommer til å bygge mer og mer etter hvert som tiden går, på fri og bevisst disiplin fra arbeidsfolket selv, som har kastet av både godseierens og kapitalistenes åk.

Denne nye disiplinen faller ikke ned fra himmelen, og den fødes ikke av fromme ønsker, den vokser fram av de materielle forhold under den kapitalistiske storproduksjonen, og bare av dem. Uten dem er den umulig. Og bæreren av eller drivkraften i disse materielle forholdene er en bestemt historisk klasse, som er skapt, organisert, samlet, skolert, oppdratt og herdet av storkapitalismen. Denne klassen er proletariatet.

Hvis vi oversetter det latinske, vitenskapelige, historisk-filosofiske uttrykket «proletariatets diktatur» til et enklere språk, betyr det følgende:

Bare en bestemt klasse, nemlig byproletariatet, fabrikk- og industriarbeiderne i det hele er i stand til å lede hele den arbeidende og utbyttede massen i kampen for å styrte kapitalens åk, under denne omstyrtingen, i kampen for å hevde og befeste seieren, i arbeidet med å skape det nye, sosialistiske samfunnssystemet, i hele kampen for den fullstendige avskaffelse av klassene. (I parentes bemerket er den eneste vitenskapelige forskjell mellom sosialismen og kommunismen den at det første ordet betyr det første trinn i det nye samfunn som vokser fram av kapitalismen, og det annet betyr det neste og høyere trinn.)

Feilen som den gule «Bern»internasjonalen⁴⁴) gjør, er at dens ledere anerkjenner klassekampen og proletariatets ledende rolle bare i ord og er redde for å føre tanken til sin logiske slutt. De er redde for den uunngåelige slutning som er særlig skremmende for borgerskapet og som det absolutt ikke kan akseptere. De er redde for å innrømme at proletariatets diktatur *også* er en periode med klassekamp, som er uunngåelig så lenge klassene ikke er blitt avskaffet og som forandrer form og blir særlig forbitret og særlig egenartet i perioden like etter at kapitalen er styrtet. Proletariatet innstiller ikke klassekampen etter at det har vunnet den politiske makt, men fortsetter den til klassene er blitt avskaffet — selv sagt under andre forhold, i en annen form og med andre midler.

Og hva betyr «avskaffelse av klassene»? Alle som kaller seg sosialister, anerkjenner dette som det endelige mål for sosialismen, men det er slett ikke alle som tenker over hva det betyr. Klasser er store grupper av mennesker som skiller seg fra hverandre ved den plassen de inntar i et historisk bestemt system for samfunnsmessig produksjon, ved sitt forhold (i de fleste tilfelle fastslått og formulert i lover) til produksjonsmidlene, ved sin rolle i den samfunnsmessige organisasjon av arbeidet, og følgelig omfanget av og måten å tilegne seg den del av den samfunnsmessige rikdom som de får over. Klasser er grupper av mennesker, og en av dem kan tilegne seg arbeidet til en annen som følge av de forskjellige plasser som de inntar i et bestemt system for samfunnsøkonomi.

Det er klart at for å avskaffe klassene fullstendig er det ikke nok å styrte utbytterne, godseierne og kapitalistene, ikke nok å oppheve *deres* eiendomsrett; det er også nødvendig å oppheve *all* privat eiendomsrett til produksjonsmidlene, det er nødvendig å oppheve skillet mellom by og land så vel som skillet mellom håndens og åndens arbeidere. Dette krever en meget lang tidperiode. For å oppnå dette er det nødvendig å ta et veldig stort skritt framover i utviklingen av produktivkraftene; det er nødvendig å vinne over motstanden (ofte passiv motstand, som er særlig hardnakket og særlig vanskelig å vinne over) fra de tallrike restene av småproduksjonen; det er nødvendig å vinne over den uhyre styrken i vanene og konservatismen, som henger sammen med disse restene.

Å anta at alle «arbeidende» er like godt i stand til å utføre dette arbeidet, ville være en tom frase eller illusjonen til en antediluviansk sosialist fra før Marx' tid, for denne evnen kommer ikke av seg selv, men vokser fram historisk, og vokser *bare* fram av de materielle vilkår for den kapitalistiske storproduksjon. I begynnelsen av veien fra kapitalismen til sosialismen er det *bare* proletariatet som eier denne evnen. Det er i stand til å løse den veldig oppgaven det står overfor, for det

* «Bern»-internasjonalen: Blei dannet på en konferanse for opportunistiske og sentristiske partier i Bern i Sveits i februar 1919, i et forsøk på å gjenreise Den andre internasjonale etter at den hadde brutt sammen gjennom den første verdenskrigen.

* antediluviansk: egentlig «fra tida før syndefloden», dvs. gammaldags, helt foreldede.

første fordi det er den sterkeste og mest framskredne klasse i de siviliserte samfunn; for det annet fordi det utgjør flertallet av befolkningen i de mest utviklede land, og for det tredje fordi flertallet av befolkningen i tilbake-liggende kapitalistiske land, som Russland, består av halvproletarer, dvs. folk som stadig lever på proletarisk vis en del av året, som stadig tjener en del av sitt livsopphold som lønnsarbeidere i kapitalistiske bedrifter.

De som prøver å løse oppgavene ved overgangen fra kapitalismen til sosialismen på grunnlag av alminnelig snakk om frihet, likhet og demokrati i sin alminnelighet, likhet i det arbeidende demokrati osv. slik Kautsky, Martov og andre helter fra den gule Berninternasjonale gjør), avslører dermed bare sin småborgerlige, filisteraktige natur, og ideologisk følger de slavisk i borgerskapets kjølvann. Den riktige løsningen av dette problemet kan bare finnes i et konkret studium av de særskilte forhold mellom den særskilte klassen som har vunnet den politiske makt, nemlig proletariatet, og hele den ikke-proletariske, og også den halvproletariske, massen av den arbeidende befolkning — forhold som ikke oppstår i en fantastisk harmonisk, «ideell» situasjon, men i den virkelige situasjon med en rasende motstand fra borgerskapet, en motstand som antar mange og ulike former.

Det overveldende flertall av befolkningen — og enda mer av den arbeidende befolkning — i hvilket som helst kapitalistisk land, innbefattet Russland, har mange tusen ganger, både selv og gjennom sine nærmeste, opplevd kapitalens undertrykkelse, plyndring og all slags tyranni. Den imperialistiske krigen, dvs. nedslaktingen av ti millioner mennesker for å avgjøre om den britiske eller den tyske kapital skal ha overtaket når det gjelder å plyndre hele verden, har skjerpet, økt og utdypet disse prøvelser i høyeste grad og fått folkene til å forstå hva de betyr. Derav kommer den uunngåelige sympati som det overveldende flertall av befolkningen, og især de arbeidende masser, viser for proletariatet, fordi det med heltemot og revolusjonær hensynsløshet styrter kapitalens åk, styrter utbytterne, undertrykker deres motstand og utøser sitt blod for å bane veien til å skape et nytt samfunn hvor det ikke vil være plass for utbyttere.

Hvor stor og uunngåelig den småborgerlige vakling og vingling tilbake til den borgerlige «orden», inn under borgerskapets «vinger» enn er, så er de ikke-proletariske og halvproletariske masser nødt til å anerkjenne den moralske og politiske autoriteten hos proletariatet, som ikke bare styrter utbytterne og undertrykker deres motstand, men bygger et nytt og høyere samfunnsmessig samliv, en sosial disiplin, disiplinen hos det klassebevisste og forente arbeidsfolket, som ikke kjenner noen undertrykkelse og noen autoritet unntatt autoriteten hos sin egen enhet, hos sin egen, mer bevisste, uredde, stø, revolusjonære og konsekvente fortropp.

For å seire, for å bygge og grunnfeste sosialismen må proletariatet løse en dobbelt eller tosidig oppgave: for det første må det med sin grenseløse heroisme i den revolusjonære kampen mot kapitalen dra med seg

hele den arbeidende og utbyttede massen, det må dra den med seg, organisere den og lede den i kampen for å styrte borgerskapet og undertrykke dets motstand for godt. For det annet må det lede hele den arbeidende og utbyttede massen, så vel som alle de småborgerlige lag, inn på veien til en ny økonomisk oppbygging, på veien til å skape nye sosiale bånd, en ny arbeidsdisiplin, en ny arbeidsorganisasjon, som vil forene det siste ord i vitenskapen og den kapitalistiske teknikk med massesammenslutningen av de klassebevisste arbeidere som skaper en sosialistisk storproduksjon.

Fra «En stor begynnelse» juli 1919, her etter oversettelsen i Lenin: Marx Engels Marxisme, Ny Dag 1952. (I denne oversettelsen er artikkelen kalt «Et stort tiltak».)

V. I. Lenin:

SMÅPRODUKSJON OG STORINDUSTRIKAPITAL

Frå «Ein karakteristik av økonomisk romantikk», 1897.

Idealiseringa av småproduksjonen berlegg eit anna typisk drag ved romantisk og narodnisk¹ kritikk, nemleg den *småborgarlege karakteren* han har. Vi har sett at dei franske og russiske romantikarane er samstemde om å omsnu småproduksjon til ei »samfunnsorganisering», til ei »produksjonsform», og *setja han opp som kontrast til kapitalismen*. Vi har og sett at å setja det eine opp som kontrast til det andre slik, ikkje er noko anna enn eit uttrykk for ei over lag overflatisk forståing, at det er å dra kunstig og rangt fram ei form for vareøkonomi (storindustrikapital) og fordøma ho, og samstundes idealisera på utopisk vis *ei anna form av den same vareøkonomien* (småproduksjon). Vanheppa for både dei europeiske romantikarane frå fyrstninga av det nittande hundreåret og for dei russiske romantikarane frå slutten av det nittande hundreåret er at dei finn opp for seg sjølv ein slags abstrakt småproduksjon som eksisterer utanfor produksjonstilhøva i samfunnet. Og dei *ser bort frå* den småtingen at denne småproduksjonen i røynda eksisterer i ein omgjevnad av *vareproduksjon* – dette gjeld både småøkonomien på det europeiske kontinentet i 1820-åra og den russiske bondeøkonomien i 1890-åra. *I røynda* er småprodusenten, som romantikarane og narodnikane set på pidestallen, derfor ein *småborgar* som eksisterer i dei same antagonistiske motseiingane som alle andre medlemmer av det kapitalistiske samfunnet. Og han verjar og om interessene sine ved hjelp av ein strid som på den eine

1) *narodnisk* – etter *narodniki*, folkevenene, ei småborgarleg, anarkistisk revolusjonær rørse i den russiske intelligensien på slutten av 1900-talet. Rørsla vende seg mot marxismen. Lenin sin strid mot teorien og politikken deira var svært viktig for at marxismen vann fram i Russland.

sida skapar eit lite mindretal av storborgarar heile tida, og på hi sida driv fleirtalet inn i rekkjene til proletariatet. I røynda finst det, det ser og veit alle, ingen småprodusentar som ikkje står *mellom* desse to motsette klassane, og det er denne mellomstillinga som naudsynleg avgjer den særskilde karakteren til småborgarskapet, dobbelkarakteren det har, at det vender andletet to vegar, at det vert drege mot det mindretalet som har kome velberga ut av striden, at det er fiendsleg innstilt til »taparane», dvs. fleirtalet. Dess meir vareøkonomien utviklar seg, dess sterkare og kvassare står desse eigenskapane fram, og dess meir berrsynt vert det at idealiseringa av småproduksjonen berre gjev uttrykk for eit reaksjonært *småborgarleg* synspunkt.

(. . .)

Spørsmålet er: kva er då grunnlaget for at han vert skildra som ein småborgar? Grunnlaget er at han ikkje skjønar sambandet mellom småproduksjonen (som han idealiserer) og storkapitalen (som han går til åtak på). Grunnlaget er at han *ikkje ser* at den kjære småprodusenten hans, bonden, i røynda vert ein småborgar. (. . .)

Frå »Ein karakteristikk av økonomisk romantikk», skrive våren 1897.
Omsett etter Lenin: Samla verk (engelsk utg.), b. 2, s. 220–221.

V. I. Lenin:

IMPERIALISME ER MONOPOLISTISK KAPITALISME

Frå «Den internasjonale situasjonen og dei grunnleggjande oppgåvene til Den kommunistiske internasjonalen», juli 1919.

Kjerna i heile den internasjonale situasjonen som har oppstått no ligg i dei økonomiske tilhøva til imperialismen. Etterkvart som det tjuande hundreåret har gått fram, har dette nye, høgare og siste steget i kapitalismen blitt fullt definert. Sjølv sagt veit de at det mest særkjende, det mest vesentlege draget ved imperialismen har vore den kjensgjerninga at kapitalen har fått veldige dimensjonar. Frikonkurransen er blitt trengt til sida av monopol av gigantiske dimensjonar. Eit ringe tal av kapitalistar er blitt i stand til å samla heile industrigreiner stundom på sine hender. Dei har gått over i hendene på kombinat, kartell, syndikat og trustar, som ikkje sjeldan har ein internasjonal karakter. Såleis fekk ein sjå at heile industrigreiner, ikkje berre i einskilde land, men over heile verda, hadde blitt teke av monopolistar når det gjeld finansane, når det gjeld eigedomsretten og, til dels, når det gjeld produksjon. Frå denne jordbotnen har det utvikla seg eit tidlegare usett herrevelde under

eit ringe tal av svært store bankar, under finanskongar, under finansmagnatar, som faktisk har omdanna sjølv dei friaste republikkane til finansielle monarki.

Frå »Den internasjonale situasjonen og dei grunnleggjande oppgåvene til Den kommunistiske internasjonalen, melding lagt fram på den andre kongressen i Den kommunistiske internasjonalen». (19. juli 1920.) Samla verk (eng.), b. 31., s. 215–216.

V. I. Lenin:

IMPERIALISME OG «GAMAL» KAPITALISME Frå «Melding om programmet», mars 1919.

(...) Ein reindyrka imperialisme utan kapitalismen som grunnvoll har aldri funnest, finst ingen stader og kjem aldri til å finnast. Det er ei urett generalisering av alt som er sagt om syndikata, kartella, trustane og finanskapitalismen, ettersom finanskapitalismen vert framstilt som om det ikkje fanst noko grunnlag av den gamle kapitalismen under han.

(...)

Teoretisk forstår kamerat Bucharin dette svært godt vel, og han seier at programmet må vera konkret. Men det er ei sak å forstå og ei anna sak å handle etter det i praksis. Kamerat Bucharins måte å vera konkret på er ei boklærd utlegging av finanskapitalen. I røynda ser vi ulikearta ovringar. I alle jordbruksguvernemnt ser vi frikonkurranse jamsides med den monopoliserte industrien. Ikkje nokon stad i verda har det funnest og det kjem heller ikkje til å finst monopolkapitalisme utan frikonkurranse i ein heil rad greiner. Å skriva om eit slikt system er å skriva om eit system som er rive laus frå røyndomen og feil. Medan Marx sa om manufakturen at han var ein overbygnad på den masseomfemnande småproduksjonen, så er imperialismen og finanskapitalen ein overbygnad på den gamle kapitalismen. Å ta det standpunktet at det finst ein heilstøypt imperialismen utan den gamle kapitalismen, vil seia å ta det ein ønskjer for å vera røyndom.

Dette er eit naturleg mistak, som det er svært lett å gjera. Og om vi no hadde framfor oss ein heilstøypt imperialismen, som hadde gjort kapitalismen heilt om, då skulle oppgåva vår vera hundretusen gonger lettare. Då hadde vi å gjera med eit system der alt var underordna finanskapitalen åleine. Då stod det berre att å ta toppen av og overlata resten til proletariatet. Det skulle vera svært hyggjeleg, men slik er det ikkje i røynda. I røynda er utviklinga slik at vi må handla på eit anna vis. *Imperialismen er ein overbygnad på kapitalismen.* Når det styrtar saman får vi å gjera med å slå toppen sund og leggja grunnmuren i dagen. Nett difor må programmet vårt seia det som er, dersom det skal vera rett. Her finst den gamle kapitalismen, som på ein heil rad felt har vokse ut til imperialismen. Tendensane i han er berre imperialistiske. Dei

grunnleggjande spørsmåla kan ein berre sjå frå synspunktet til imperialismen. Det finst ikkje eit einaste viktig innanriks- eller utenrikspolitisk spørsmål, som ein skulle kunne avgjera på anna vis enn frå synspunktet til denne tendensen. Det er ikkje dette programmet vårt talar om no. I røynda finst det ein veldig undergrunn, som er sett i hop av den gamle kapitalismen. Det finst ein overbygning, imperialismen, som førte til krigen, og ut or denne krigen sprang opptaket til proletardiktaturet. Det er ein fase ein ikkje kan kome i frå.

Denne kjensgjerninga kjenneteiknar sjølve tempoet i den proletariske revolusjonen si utvikling i heile verda, og det vil vera ei kjennsgjerning i heile verda, og det vil vera ei kjensgjerning i mange år framover.

Dei vesteuropeiske revolusjonane vil kan henda gå smidigare føre seg, men i alle fall vil reorganiseringa av heile verda, reorganiseringa av dei fleste landa, krevja mange, mange år. Og det vil seia at vi ikkje kan koma ut or den mosaikkarta røyndomen i den overgangsperioden vi går gjennom. Denne røyndomen som er sett saman av ulikearta delar kan vi ikkje skuva til sides, same kor lite tiltalande han enn er kan vi ikkje kasta bort ein bit av han eingong. Om programmet vert lagt opp annorleis enn det som er gjort, vil det bli urett.

Frå »Melding om partiprogrammet. Til åttande kongressen i Ruslands Kommunistiske Parti (bolsjevikane), 19. mars 1919». Samla verk (eng.), b. 29.

Mao Tsetung:

DEN GRUNNLEGGJANDE MOTSEIINGA I KAPITALISMEN. HOVUDMOTSEIINGA

Frå «Om motseiinga», kap. III og IV, 1937.

Den grunnleggjande motseiinga i utviklingsprosessen til ein ting og vesenet i den prosessen som er styrt av denne grunnleggjande motseiinga vil ikkje bli borte før prosessen er fullført. Men i ein lang prosess vil vilkåra gjerne skifte på kvart steg. Grunnen er at sjølv om naturen til den grunnleggjande motseiinga i utviklingsprosessen til ein ting og vesenet til prosessen vert ståande utan endring, så vert den grunnleggjande motseiinga kvassare og kvassare ettersom ho går frå eit steg til eit anna i ein lang prosess. Attåt er det mange meir eller mindre viktige motseiingar som vert styrde og påverka av den grunnleggjande motseiinga, og somme av dei vert skarpare, somme vert løyst eller mildna for ei tid eller for ein del, og somme nye veks fram. Difor vert prosessen delt opp i steg. Dersom folk ikkje legg merke til stega i utviklingsprosessen til ein ting, kan dei ikkje handsame motseiinga i han rett.

Til dømes, då kapitalismen i tidbolken for frikonkurransen voks over i imperialisme, då vart det ikkje noko skifte i klassenaturen til dei to klassane i

grunnleggjande motseiing til kvarandre, nemleg proletariatet og borgarskapet, eller i det kapitalistiske vesenet i samfunnet. Men motseiinga mellom dei to klassane vart kvassare, motseiinga mellom monopolkapital og ikkje-monopolistisk kapital voks fram, motseiinga mellom kolonimaktene og koloniane vart kvassare, motseiinga mellom dei kapitalistiske landa som sprang fram av den ujamne utviklinga deira, kom fram på ein særskild kvass måte. Og slik oppsto det særskilde steget i kapitalismen, imperialismen sitt steg. Leninismen er marxismen i tidbolken for imperialismen og den proletariske revolusjonen nettopp fordi Lenin og Stalin har greidd ut om desse motseiingane på ein rett måte og har formulert teorien og taktikken for den proletariske revolusjonen på rett vis for å løyse dei.

....

Då Marx og Engels brukte lova om motseiinga i tinga på studiet av den samfunnshistoriske prosessen, oppdaga dei motseiinga mellom produktivkreftene og produksjonstilhøva, dei oppdaga motseiinga mellom dei utbytande klassane og dei utbytta klassane og attåt den motseiinga som følger av dette mellom den økonomiske basisen og overbygningen over han (politikk, ideologi osv.), og dei oppdaga korleis desse motseiingane unngåeleg leidde til ulike slag samfunnsrevolusjonar i ulike slag klassesamfunn.

Då Marx brukte denne lova på studiet av den økonomiske skipningen i det kapitalistiske samfunnet, oppdaga han at grunnmotseiinga i dette samfunnet er motseiinga mellom samfunnskarakteren åt produksjonen og den private karakteren til eigedomen. Denne motseiinga ovrar seg i motseiinga mellom den organiserte karakteren av produksjonen i dei einskilde verksemdene og den anarkiske karakteren av produksjonen i samfunnet som heile. Når det gjeld klassesamfunnane ovrar ho seg i motseiinga mellom borgarskapet og proletariatet.

...

Det er mange motseiingar i utviklingsprosessen av ein samansett ting, og ein av dei må vere hovudmotseiinga som styrer og verkar inn på at dei andre motseiingane eksisterer og utviklar seg ved å eksistere og utvikle seg sjølv.

Til dømes, i det kapitalistiske samfunnet formar dei to kreftene i motseiing til kvarandre, proletariatet og borgarskapet, hovudmotseiinga. Dei andre motseiingane, slike som dei mellom restane av dei føydale klassane og borgarskapet, mellom bondesmåborgarskapet og borgarskapet, mellom proletariatet og bondesmåborgarskapet, mellom ikkje-monopolistiske kapitalistar og monopolkapitalistar, mellom borgarleg demokrati og borgarleg fascisme, mellom dei kapitalistiske landa innbyrdes og mellom koloniane, imperialismen og koloniane, alle desse er styrte av denne hovudmotseiinga og påverka av henne.

(Omsett etter Selected Works of Mao Tsetung, volume II, Peking 1967, s. 325, 328–329, 331.)

Mao Tsetung:

SMÅBORGERSKAP, HALVPROLETARIAT OG PROLETARIAT I KINA

**Fra «Analyse av klassene i det kinesiske samfunnet»,
mars 1926**

Småborgerskapet. Inkludert i denne kategorien er selveierbøndene,⁷ håndverksmesterne, de lavere lag av intellektuelle – studenter, lærere i den lavere og høyere skolen, lavere statsfunksjonærer, kontorpersonale, småadvokater – og småkjøpmenn. Både på grunn av dens størrelse og klassekarakter fortjener denne klasse stor oppmerksomhet. Selveierbøndene og håndverksmesterne er begge engasjert i produksjonen i liten målestokk. Selv om alle delene av denne klassen har den samme småborgerlige status, faller de i tre forskjellige grupper. Den første gruppa består av de som har overskudd av penger, det vil si de som ved fysisk eller åndelig arbeid tjener mer hvert år enn de bruker til livets opphold. Slike mennesker ønsker svært gjerne å bli rike og er oppriktige tilbedere av marskalk Chao;⁸ mens de ikke har noen illusjoner om å samle seg store formuer, strever de ufravikelig med å klatre opp i mellomborgerskapet. De får vann i munnen når de ser hvilken respekt som følger med de små pengesekkene. Slike folk er redde av seg, redde for statlige tjenestemenn og også litt redde for revolusjonen. Siden de står ganske nær mellomborgerskapet i økonomisk status, har de stor tro på dets propaganda og er mistenksomme overfor revolusjonen. Denne gruppa er en minoritet blant småborgerskapet og danner dets høyrefløy. Den andre gruppa består av dem som i hovedsak klarer seg økonomisk. De er ganske forskjellige fra menneskene i den første gruppa. De vil også bli rike, men marskalk Chao lar dem aldri bli det. I de seinere år har de dessuten blitt klar over at verden ikke lenger er hva den var, da de har lidd under presset og utbyttinga fra imperialistene, krigsherrene, føydaladelen og det store kompradorborgerskapet. De føler at de ikke kan tjene nok til å leve ved å arbeide like mye som før. For å få endene til å møtes, må de arbeide raskere, stå opp tidligere, slutte seinere og være dobbelt så nøye med arbeidet sitt. De blir ganske grove, i det de omtaler utlendinger som »fremmede djevler», krigsherrene som »røvergeneraler» og de lokale tyranner og onde storfolk som »de hjerteløse rike». Når det gjelder bevegelsen mot imperialistene og krigsherrene, tviler de sterkt på om den kan lykkes (på grunn av at utlendingene og krigsherrene synes så mektige). De nøler med å slutte seg til den og foretrekker å være nøytrale, men de bekjemper aldri revolusjonen. Denne gruppa er svært tallrik, i det den utgjør omkring halvparten av

småborgerskapet. Den tredje gruppa består av dem som har en synkende levestandard. Mange i denne gruppa, som opprinnelig hørte til de bedre familier, gjennomgår en gradvis forandring. Fra å ha klart seg så vidt, blir deres levevilkår stadig verre. Når de gjør opp regnskapet ved slutten av hvert år, blir de forskrekket og utbryter: »Hva? Enda et underskudd!» Ettersom slike mennesker har sett bedre dager og det går nedoverbakke med dem for hvert år, deres gjeld øker og livet blir mer og mer elendig, så »fryser de med tanke på framtida». De føler seg svært elendige fordi det er en slik forskjell mellom deres fortid og framtid. Slike mennesker er ganske viktige for den revolusjonære bevegelsen. De danner en masse som ikke er liten, og de utgjør venstrefløyen av småborgerskapet. Under normale forhold vil disse tre gruppene av småborgerskapet adskille seg i sin holdning til revolusjonen. Men i krigstid, det vil si når revolusjonens flodbølge løper høyt og seieren er i sikte, vil ikke bare venstrefløyen av småborgerskapet slutte seg til revolusjonen, men også mellomgruppa vil sannsynligvis slutte seg til den. Og til og med folk fra høyrefløyen som sopes med av proletariatets store revolusjonære flodbølge og fra venstrefløyen av småborgerskapet, vil komme til å slå følge med revolusjonen. Vi kan se at denne konklusjonen er riktig ut fra erfaringene av 30. mai-bevegelsen⁹ i 1925 og bondebevegelsen på forskjellige steder.

Halvproletariatet. Det som her kalles halvproletariatet, består av fem kategorier: 1) den overveldende majoriteten av de halvveis selveiende bøndene,¹⁰ 2) de fattige bøndene, 3) de mindre håndverkerne, 4) handelsbetjentene¹¹ og 5) kremmerne. Den overveldende majoriteten av de halvveis selveiende bøndene utgjør sammen med de fattige bøndene en svært stor del av massene på landsbygda. Bondespørsmålet er i hovedsak deres spørsmål. De halvveis selveiende bøndene, de fattige bøndene og de mindre håndverkerne er engasjert i produksjonen i en enda mindre målestokk enn selveierbøndene og håndverksmesterne. Selv om både den overveldende majoriteten av de halvveis selveiende bøndene og de fattige bøndene hører til halvproletariatet, kan de deles videre i tre mindre kategorier, den øvre, den mellomste og den lavere, alt etter deres økonomiske stilling. De halvveis selveiende bøndene er verre stilt enn selveierbøndene fordi de hvert år mangler omkring halvparten av den maten de trenger, og de må rette opp dette underskuddet ved å leie jord av andre, selge deler av sin arbeidskraft eller ta del i småhandel. Seint på våren og på forsommeren når avlingen ennå ikke er moden og forrådene fra fjoråret er oppbrukt, låner de til urimelige renter og kjøper korn til høye priser. Deres stilling er naturligvis dårligere enn selveierbøndenes, som ikke trenger noen hjelp fra andre, men de er bedre stilt enn de fattige bøndene. For de fattige bøndene eier ikke noe jord, og de får bare halvparten av avlingen eller til og med mindre for ett års slit, mens de halvveis selveiende bøndene kan beholde hele avlingen fra den jorda de eier,

selv om de bare får halvparten eller mindre av grøden fra jorda de leier av andre. De halvveis selveiende bøndene er derfor mer revolusjonære enn selveierbøndene, men mindre revolusjonære enn de fattige bøndene. De fattige bøndene er leilendinger som blir utbyttet av godseierne. De kan også deles inn i to kategorier etter deres økonomiske stilling. Den ene kategorien har forholdsvis tilstrekkelig med redskap og litt tilgang på penger. Slike bønder beholder kanskje halvparten av produktet av ett års slit. For å rette opp underskuddet sitt dyrker de litt ved siden av, fanger fisk eller reker, aler opp høns eller griser eller selger en del av sin arbeidskraft. Slik skraper de med besvær sammen nok til å leve mens de håper midt i sitt strev og sin fattigdom å komme seg gjennom året. På denne måten har de et hardere liv enn de halvveis selveiende bøndene, men de er bedre stilt enn den andre kategorien av fattige bønder. De er mer revolusjonære enn de halvveis selveiende bøndene, men mindre revolusjonære enn den andre kategorien av fattige bønder. Disse siste har hverken tilstrekkelige redskaper eller tilgang på penger eller nok gjødsel. Deres avlinger er dårlige, og ettersom de har lite tilbake etter å ha betalt avgiftene, har de enda større behov for å selge en del av sin arbeidskraft. I harde tider tigger de ynkelig om hjelp fra slektninger og venner. De låner noen *tou* eller *sheng* med korn som de lever på noen få dager, og deres gjeld tårner seg opp som byrdene på oksenes rygger. De er dårligst stilt blant bøndene og er svært mottagelige for revolusjonær propaganda. De mindre håndverkerne er kalt halvproletarer fordi de selv om de eier noen enkle produksjonsmidler og stort sett arbeider for seg selv, også ofte blir tvunget til å selge en del av sin arbeidskraft og er ganske lik de fattige bøndene når det gjelder økonomisk status. På grunn av tunge forsørgelsesbyrder og kløften mellom inntektene deres og levekostnadene deres, føler de det stadige presset av fattigdommen og frykten for å bli arbeidsløse; også på dette punktet minner de om de fattige bøndene. Handelsbetjentene er ansatte i butikker og magasiner, og de underholder sine familier på magre lønninger. De får lønnspålegg kanskje bare en gang med flere års mellomrom mens prisene stiger hvert år. Hvis du tilfeldigvis kommer i fortrolig samtale med dem, legger de hele tida ut om sine endeløse klagemål. I økonomisk status er de stort sett likestilt med de fattige bøndene og de mindre håndverkerne, og de er svært mottakelige for revolusjonær propaganda. Kremmerne har små midler og svært små inntekter enten de bærer varene sine omkring på ei stang eller setter opp utsalgsbue, langs gatene, og de klarer ikke å skaffe seg nok til å fø og kle seg selv. I økonomisk status står de likt med de fattige bøndene, og i likhet med de fattige bøndene trenger de en revolusjon for å forandre de nåværende tilstander.

Proletariatet. Det moderne industriproletariatet teller omkring to millioner mennesker. Det er ikke så stort fordi Kina er økonomisk tilbaketrukkende.

Disse to millioner industriarbeidere er hovedsaklig ansatt i fem industrier – jernbaner, gruver, sjøtransport, tekstiler, skipsbygging – og en stor del er slavebundet i foretakender som eies av utenlandske kapitalister. Selv om det ikke er så tallrikt, representerer industriproletariatet Kinas nye produktivkrefter. Det er den mest progressive klasse i det moderne Kina og har blitt den ledende kraften i den revolusjonære bevegelse. Vi kan se hvilken viktig stilling industriproletariatet har i den kinesiske revolusjon av den styrken det har vist i streikene de siste fire åra, slik som sjømennenes streiker,¹² jernbasteikene,¹³ streiken i kullgruvene i Kailan og Tsiaotso,¹⁴ Shameenstreiken¹⁵ og generalstreiken i Shanghai og Hongkong¹⁶ etter 30. mai-episoden. Den første grunnen til at industriarbeiderne har denne stillingen, er deres konsentrasjon. Ingen annen del av folket er så konsentrert. Den andre grunnen er deres lave økonomiske status. De er blitt berøvet alle produksjonsmidler, de har ikke noe igjen foruten sine to hender, de har ikke noe håp om noensinne å bli rike, og i tillegg er de gjenstand for den mest ubarmhjertige behandling fra imperialistene, krigsherrene og borgerskapet. Derfor er de spesielt gode til å kjempe. Kuliene i byene er også en kraft som påkaller oppmerksomhet. De er for det meste havnearbeidere og rickshawkjørerere, men blant dem finnes også reinholdsarbeidere og gatefeiere. De eier ingen ting foruten sine to hender, og de er likestilt med industriarbeiderne i økonomisk status, men de er mindre konsentrert og spiller en mindre viktig rolle i produksjonen. Det finnes hittil svært lite moderne kapitalistisk jordbruk i Kina. Med landproletariatet mener vi jordbruksarbeidere som leies for ett år, en måned eller en dag. De har verken jord, jordbruksredskaper eller tilgang på penger, og de kan kun leve ved å selge sin arbeidskraft. Av alle arbeiderne er det de som har den lengste arbeidsdagen, de laveste lønningene, arbeider under de verste forholdene og med den minste trygghet i stillingene. De er hardest presset av alle i landsbyene, og de har en like viktig stilling i bondebevegelsen som de fattige bøndene.

Fra »Analyse av klassene i det kinesiske samfunnet» (mars 1926),
her etter Mao Tsetung: Skrifter i utvalg, Forlaget Oktober, Oslo 1972.

NOTER:

6. I 1923 besluttet Sun Yat-sen seg for å omorganisere Kuomintang med hjelp av Kinas Kommunistiske Parti, å sette samarbeidet mellom Kuomintang og kommunistene ut i livet, og tillate medlemmer av kommunistpartiet å slutte seg til Kuomintang. I januar 1924 sammenkalte han Kuomintangs første rikskongress i Canton hvor han la fram De tre store politiske retningslinjene – allianse med Russland, samarbeid med kommunistpartiet og hjelp til bøndene og arbeiderne. Mao Tsetung, Li Ta-Chao, Lin Po-chu, Chu Chiu-pai og andre kamerater deltok ved kongressen og spilte en viktig rolle ved å hjelpe Kuomintang til å velge ei revolusjonær linje. En del av disse kameratene ble valgt til medlemmer, og andre til varamedlemmer, av Kuomintangs sentrale eksekutivkomite.

(Forts. til side 80)

STUDIESPØRSMÅL OM KLASSEANALYSEN

Det vi har laga her er eit *framlegg* til studiespørsmål om klasseanalysen. Vi har tenkt oss at det kan vera greitt med to møte om stoffet i dette nummeret, og eitt eller to møte om stoffet som kjem i neste nummer. Vi vil gjerne ha inn oppsummeringar av diskusjonane. Send dei til redaksjonsadressa vår – boks 6875, St. Olavspl., Oslo 1.

MØTE 1: BORGARSKAPET – MONOPOLBORGAR- SKAPET

Spørsmål 1: Kva er det som stiller monopolkapitalen i ei særskild stilling? Er de samde i at dette ikkje er nok til å skilja han ut som eigen klasse?

Spørsmål 2: Kva er det Hans I. Kleven vil oppnå med påstanden sin om at »monopolkapitalen har revet opp enheten i borgerskapet»? Diskuter om det er slik at synet til Kleven fører til revisjonisme, at ein byter ut den marxist-leninistiske teorien om den proletariske revolusjonen med borgarleg-reformistiske teoriar.

Spørsmål 3: Lenin seier i »Ut-

viklinga av kapitalismen i Russland» at »arbeideren er spesielt undertrykt av liten kapital. De store arbeidsgiverne er nødt til av reint kommersielle hensyn å avstå fra smålig undertrykking». Kva meiner han med dette? Meiner de det han seier er rett også for Noreg i dag?

MØTE 2: SMÅBORGAR- SKAPET. AVGRENSINGA AV ARBEIDARKLASSEN

Spørsmål 1: Gå gjennom den klassesdelinga artikkelen til Gråtopp legg fram av bøndene. Diskuter kva det er for objektive skiljemerke mellom dei som avgjer om dei er eller kan

vera arbeidarklassen sine allierte i striden for den sosialistiske revolusjonen?

Spørsmål 2: Er de samde i dei konklusjonane Gråtopp dreg – at småbøndene er naturlege allierte for arbeidarklassen, at halvproletariatet på landsbygda er faste forbundsfeller for arbeidarklassen, medan dei

mellomstore bondesmåborgarane berre kan vinnast som allierte for den sosialistiske revolusjonen under visse vilkår?

Spørsmål 3: Gråtopp argumenterer for at ei gruppe som lærarane ikkje kan reknast til arbeidarklassen. Er de samde i denne konklusjonen?

NYTT NUMMER AV MATE- RIALISTEN

– MARXIS- TISK TEORI OM KRISA

Hva er årsaken til de økonomiske krisene? Hva er det som gjør at krisene bryter ut? Er årsaken den ujamne utviklinga av de ulike sektorene av økonomien? Bryter krisa ut når profitttraten har fallt under et visst nivå? Er det fordi det produseres for mye varer slik at folk ikke har muligheter til å ete opp alt som blir produsert? Hva mener egentlig Marx og Engels når de sier at krisene er overproduksjonskriser?

Materialisten nr. 7 begynner en diskusjon om disse spørsmåla. Nummeret forsvarer den marxistiske kriseteorien og avslører den revisjonistiske karakteren som teoriene til Mattick, Yaffe, Alvater har. Disse teoretikerne har vunnet stor innflytelse i SVs falske »venstre».

Bladet fortsetter polemikken mot Hans Ebbing og hans standhaftige forsvar av revisjonismen i Sovjet. – Det er ikke kapitalisme i Sovjet. Det var Stalin som forrådde sosialismen. Khrustsjov og Bresnev har stått for ei positiv utvikling. Dette er Ebbings påstander når vi avkler dem alle de revolusjonære frasene han strør om seg med.

Materialisten viser i en artikkel om profittens rolle i Sovjet at de økonomiske reformene betydde full innføring av kapitalismen i økonomien. Videre tar en annen artikkel opp Ebbings angrep på proletariatets diktatur og på partiets ledende rolle. Dette angrepet forsøker Ebbing å skjule ved å si at han er for arbeiderråd og en rådsrepublikk.

BRUK MATERIALISTEN I DEN IDEOLOGISKE KAMPEN!

Pris kr. 10,-

REVOLUSJONEN I DEI UNDERKUA LANDA

STUDER DEN MARXIST- LENINISTISKE TEORIEN OM DEI NASJONALE REVOLUSJONANE I DEI UNDERKUA LANDA

Teorien om særmerka ved dei nasjonale revolusjonane i koloniane, halvkoloniane og nykoloniane er utvikla av Lenin, Stalin og i sær Mao Tsetung. Denne teorien er det viktig å kjenna for å skjønna klassekampane i den tredje verda i dag. Her prentar vi eit kapittel frå den viktige artikkelen »Om nydemokratiet» av Mao Tsetung, skriven i januar 1940. Artikkelen er ikkje omsett til norsk før. Dei som les engelsk, kan finna han i Verk i utval, bind II.

Det stykket vi tek med viser kva det er som gjer slike revolusjonar i dag til ein del av den proletariske verdsrevolusjonen, same kva klassar det er i desse landa som er med i han, og same om dei som strir er

medvitne om det eller ikkje. I andre kapittel drøftar han dei to linene i slike revolusjonar – kampen mellom det nasjonale borgarskapet og dei arbeidande massane. Hovudpunkta i den analysen kan du finna i KKP's »Forslag til en generallinje for den internasjonale kommunistiske bevegelsen» frå 1963, i sær i punkt 9. (Finst som Oktober-hefte. Punkt 8 og 9 er gjevne att i Røde Fane 3/1975, »Folkekrigen har sgra i Indokina».)

Om du les biografien »Presidenten vår, Ho Chi Minh» som nettopp er kome frå Oktober, vil du få sjå korleis denne teorien er blitt brukt i den vietnamesiske revolusjonen.

Mao Tsetung:

OM NYDEMOKRATIET

Den kinesiske revolusjonen er ein del av verdsrevolusjonen

Det historiske særkjennet ved den kinesiske revolusjonen ligg i at han er delt i to steg, demokrati og sosialisme. Det første er ikkje lenger demokrati i det allmenne, men demokrati av det kinesiske slaget, eit nytt og særskilt slag, nemleg nydemokratiet. Korleis har så dette historiske særkjennet vaksi fram? Har det vore til i dei siste hundre åra eller har det komi fram i det siste?

Ei stutt granskning av den historiske utviklinga i Kina og i verda syner at dette særkjennet ikkje kom fram rett etter opiumskrigen. Det tok form seinare, etter den første imperialistiske verdskrigen og oktoberrevolusjonen i Russland. La oss undersøka kva veg det har fulgt for å forma seg.

Det følgjer heilt klårt av det koloniale, halvkoloniale og halvføydale særpreget av det kinesiske samfunnet i dag at den kinesiske revolusjonen må bli delt i to steg. Det første trinnet vil endra den koloniale, halvkoloniale og halvføydale samfunnsforma til eit sjølvstendig, demokratisk samfunn. Det andre vil føra revolusjonen framåt og byggja eit sosialistisk samfunn. No tek den kinesiske revolusjonen det første steget.

Tidbolken då dette første trinnet vart førebudd byrja med opiumskrigen i 1840, dvs. då det føydale samfunnet i Kina tok til å endra seg til eit halvkolonialt og halvføydalt samfunn. Så kom rørsla for det himmelske Taiping-kongedømet, den

kinesisk-franske krigen, den kinesisk-japanske krigen, reformrørsla av 1898, revolusjonen i 1911, 4. mai-rørsla, nord-ekspedisjonen, bonderevolusjonskrigen og motstandskrigen mot Japan som vi har no. Til saman har desse hendingane fylt eit heilt hundreår, og i ei viss tyding står dei for det første trinnet, sidan dei er stridar det kinesiske folket har stridd ved ulike høve og i skiftande grad mot imperialismen og føydalkreftene for å byggja opp eit sjølvstendig, demokratisk samfunn og føra den første revolusjonen til endes. Revolusjonen i 1911 var byrjinga på denne revolusjonen i meir fullstendig tyding. Når det gjeld sjølv samfunnspreget er denne revolusjonen ein borgarleg-demokratisk og ikkje ein proletarisk-sosialistisk revolusjon. Han er ikkje ført til endes enno og han krev framleis stor innsats, for fiendane er framleis svært sterke i dag og. Då dr. Sun Yat-sen sa: »Revolusjonen er ikkje fullført enno, alle kameratane mine må halda fram med striden», da viste han til den borgarleg-demokratiske revolusjonen.

Men det kom eit skifte i den borgarleg-demokratiske revolusjonen i Kina etter at den første imperialistiske verdskrigen braut ut i 1914 og det vart skipa ein sosialistisk stat på ein sjettedel av kloten som ein følgje av den russiske oktober-revolusjonen i 1917.

Før desse hendingane høyrde den kinesiske borgarleg-demokratiske revolusjonen

inn under den gamle borgarleg-demokratiske verdsrevolusjonen og var ein del av den.

Etter desse hendingane har den kinesiske borgarleg-demokratiske revolusjonen endra seg. Han har komi med blant dei nye borgarleg-demokratiske revolusjonane, og går inn som ein del av den proletarisk-sosialistiske verdsrevolusjonen når det gjeld oppstillinga av dei revolusjonære kreftene.

Kvifor det er slik? Fordi den første imperialistiske verdskrigen og den første sosialistiske revolusjonen som har sigra, oktoberrevolusjonen, har endra heile gangen i verdshistoria og har varsla inn ei ny tid.

Det er tida då den kapitalistiske verdsfronten har rasa saman på ein del av kloten (ein sjettedel av verda) og har synt fram heile forfallet sitt alle andre stader, då dei kapitalistiske delane som står att ikkje kan overleva utan å stø seg meir og meir på koloniane og halvkoloniane. Det er tida då det er skipa ein sosialistisk stat som har sagt med klåre ord at han er reide til å gje aktiv støtte til rørsla for å frigjera alle koloniar og halvkoloniar, og då proletariatet i dei kapitalistiske landa frir seg støtt frå den sosialimperialistiske innverknaden til dei sosialdemokratiske partia og har sagt med klåre ord at dei stør frigjeringsrørsla i koloniane og halvkoloniane. I denne tida høyrer ikkje nokon revolusjon i ein koloni eller halvkoloni som er retta mot imperialismen, dvs. mot det internasjonale borgarskapet eller den internasjonale kapitalismen, lenger med til den gamle borgarleg-demokratiske verdsrevolusjonen, men til den nye typen. Han er ikkje lenger ein del av den gamle borgarlege eller kapitalistiske verdsrevolusjonen, men er ein del av den nye verdsrevolusjonen, den proletarisk-sosialistiske verdsrevolusjonen. Slike revo-

lusjonære koloniar eller halvkoloniar kan ein ikkje lenger rekna som allierte med den kontrarevolusjonære fronten til verdskapitalismen. Dei er blitt allierte med den revolusjonære fronten til verds-sosialismen.

Ein slik revolusjon i eit kolonialt og halvkolonialt land er framleis grunnleggjande borgarleg-demokratisk i samfunnspreget under det første steget eller det første trinnet, og den objektive oppgåva er å ryddja vegen så kapitalismen kan utvikla seg. Men like fullt er han ikkje lenger ein revolusjon av den gamle typen som borgarskapet leidde, der målet var å skipa eit kapitalistisk samfunn og ein stat under borgarleg diktatur. Det høyrer til den nye typen revolusjon som er leidd av proletariatet, der målet i det første steget er å skipa eit nydemokratisk samfunn og ein stat under eit felles diktatur av alle revolusjonære klassar. Difor tener denne revolusjonen i røynda til å ryddja ein endå breiare veg for at sosialismen kan utvikla seg. På vegen fram kan det vera mange andre mellomsteg. Det kan koma av at tinga endrar seg på fienden si side eller i rekkene til våre allierte. Men det grunnleggjande særkjennet ved revolusjonen vert ikkje endra.

Ein slik revolusjon går til åtak på imperialismen i sjølve røtene, og difor ber ikkje imperialismen over med han, tvert om strir han imot. Men han er velsett hjå sosialismen og får støtte frå sosialismen sitt land og frå det internasjonale sosialistiske proletariatet.

Derfor må ein slik revolusjon alltid bli ein del av den proletarisk-sosialistiske verdsrevolusjonen.

Den riktige grunnsetninga om at »den kinesiske revolusjonen er ein del av verdsrevolusjonen» vart sett fram så tidleg som i 1924–27 under tida for den første store revolusjonen i Kina. Ho vart sett

fram av dei kinesiske kommunistane, og alle som tok del i den anti-imperialistiske og anti-føydale kampen på den tida skreiv under på ho. Men det vart ikkje klårt den gongen kor viktig denne grunnsetninga var, og difor vart ho berre uklårt forstått.

»Verdsrevolusjonen» syner ikkje lenger til den gamle verdsrevolusjonen, for den gamle borgerlege verdsrevolusjonen har høyrte fortida til i lang tid. Det syner til den nye verdsrevolusjonen, den sosialistiske verdsrevolusjonen. På same vis tyder å vera »ein del av» ikkje å vera ein del av den gamle borgarlege, men av den nye sosialistiske revolusjonen. Dette er eit veldigt skifte som ikkje har sitt like i den kinesiske saga eller i verdssoga.

Denne riktige grunnsetninga som dei kinesiske kommunistane sette fram er grunnlagt på teorien til Stalin.

Alt i 1918 skreiv Stalin i ein artikkel som minst det første året sidan oktober-revolusjonen:

»Når oktober-revolusjonen er viktig for heile verda, så kjem dette av at:

- 1) Han har vidd ut romet for det nasjonale spørsmålet og har skapt det om frå eit spørsmål som særskilt hadde med kampen mot nasjonal underkuing i Europa å gjera til eit allment spørsmål om å frigjera dei underkua folka, koloniane og halv-koloniane frå imperialismen.
- 2) Han har gjeve dei ein vid utveg til å

frigjera seg og synt dei den rette leia til å nå fram med dette. Dermed har han gjort det mykje lettare å vinna fram med frigjeringsstriden for dei underkua folka i vest og aust, og har drege dei med i den store straumen som samlar i seg den sigerrike kampen mot imperialismen.

3) *Dermed har han bygt ei bru mellom det sosialistiske vest og det trælbundne aust*, og har skapt ein ny front av revolusjonar mot verdsimperialismen, som strekk seg frå proletarane i vesten, gjennom den russiske revolusjonen til dei underkua folka i aust.»¹

Sidan han skreiv denne artikkelen, har Stalin gang på gang greidd ut teorien om at revolusjonen i koloniane og halvkoloniane har brote av frå den gamle typen og er blitt ein del av den proletarisk-sosialistiske revolusjonen. Den klåraste og mest noggranne forklåringa gjev han i ein artikkel som kom ut 30. juni 1925, der Stalin førte eit meiningsskifte med dei jugoslaviske nasjonalistane på den tida. Under tittelen »Det nasjonale spørsmålet ein gong til» er han med i ei bok Chang Chung-shih har omsett og gjeve ut med tittelen *Stalin om det nasjonale spørsmålet*: Det inneheld dette stykket:

»Semitsj viser til eit stykke i Stalins brosjyre *Marxismen og det nasjonale spørsmålet*, som vart skriven på slutten av 1912. Der heiter det at 'den nasjonale striden under dei vilkåra då kapitalismen *stig opp* er ein strid dei borgarlege klassane fører seg imellom'. Det er lett å sjå at Semitsj bruker dette for å freista å slå frampå om at formelen han nyttar for å avgjera kva vekt den nasjonale rørsla har i samfunnet under dei nåverande vilkåra, er rett. Men brosjyra til Stalin vart skriven før den imperialistiske krigen,

då marxistane enno ikkje rekna det nasjonale spørsmålet som eit spørsmål av vekt i verdssamanheng, då marxistane sitt grunnleggjande krav om sjølvråderett ikkje vart rekna som ein del av den proletariske revolusjonen, men som ein del av den borgarleg-demokratiske revolusjonen. Det ville vera låtteleg om ein ikkje såg at den internasjonale stoda har endra seg radikalt sidan då. For det eine har krigen og for det andre har oktober-revolusjonen i Russland gjort det nasjonale spørsmålet om frå å vera ein del av den borgarleg-demokratiske revolusjonen til ein del av den proletarisk-sosialistiske revolusjonen. Så langt attende som i oktober 1916 sa Lenin i artikkelen »Oppsummering av ordskiftet om sjølvråderetten» at hovudpunktet i det nasjonale spørsmålet, sjølvråderetten, hadde slutta å vera ein del av den allmenne demokratiske rørsla, at det alt hadde blitt ein uløysande del av den allmenne proletariske, sosialistiske revolusjonen. Eg nemner ikkje eingong dei verka som har kome seinare av Lenin og andre målmenn for den russiske kommunismen om det nasjonale spørsmålet. Når alt dette er slik, kva kan Semitsj oppnå no ved å syna til det stykket i Stalin si brosjyre som er skriven i tida for den *borgarleg-demokratiske* revolusjonen i Russland, når den nye historiske stoda har ført oss inn i ein ny tidbolk, tidbolken for den *proletariske* revolusjonen? Med det kan Semitsj berre oppnå å fortelja at han siterer utanfor rom og tid, utan å syna til den levande historiske stoda, og dermed gjer vald på dei mest elementære krava i dialektikken og ser bort frå at det som er rett for ei historisk stode kan syne seg å vera rangt for ei anna historisk stode.»²

Av dette kan ein sjå at det finst to slags verdsrevolusjonar, der den første høyrer til den borgarlege eller kapitalistiske typen. Tidbolken for dette slaget revolusjon er forbi for lengst, og har teke slutt så langt attende som i 1914 då den første imperialistiske verdskrigen braut ut, og særskilt i 1917, då oktoberrevolusjonen fann stad. Det andre slaget, nemleg den proletarisk-sosialistiske verdsrevolusjonen, byrja deretter. Denne revolusjonen har proletariatet i dei kapitalistiske landa som hovudkraft og dei underkua folka i koloniane og halvkoloniane som allierte. Same kva for klassar, parti eller einskildpersonar det er som sluttar seg til revolusjonen i eit underkua land, og same om dei sjølve er medvetne om dette punktet eller skjønar det, så lenge dei strir mot imperialismen vert revolusjonen deira ein del av den proletarisk-sosialistiske verdsrevolusjonen og dei vert allierte med den.

I dag har den kinesiske revolusjonen fått enda større vekt. Dette er ei tid då dei økonomiske og politiske krisene i kapitalismen dreg verda djupare og djupare inn i den andre verdskrigen. Det er ei tid då Sovjetsamveldet har nådd tida då det går over frå sosialisme til kommunisme og er ført til å leia og hjelpe proletariatet og dei underkua nasjonane i heile verda i striden dei fører mot imperialistisk krig og kapitalistisk reaksjon. Det er ei tid då proletariatet i dei kapitalistiske landa førebur seg på å slå kapitalismen over ende og reisa sosialismen, og då proletariatet, bøndene, intelligentsiaen og andre delar av småborgarskapet i Kina er blitt ei mektig sjølvstendig kraft under leiing av Kinas kommunistiske parti. Når vi lever i denne dagen og i denne tidsalderen, skulle vi ikkje vurdere det slik at den kinesiske revolusjonen har fått enda større vekt i verdssamanheng?

Det meiner eg vi skulle gjera. Den kinesiske revolusjonen er blitt ein svært viktig del av verdsrevolusjonen.

Sjølv om den kinesiske revolusjonen i dette første steget (med mange understeg) er ein borgarleg-demokratisk revolusjon av ny type og endå ikkje er ein proletarisk-sosialistisk revolusjon sjølv i samfunnspreget sitt, har han for lengst blitt ein del av den proletarisk-sosialistiske verdsrevolusjonen og er no tilmed ein svært viktig del og ein stor alliert for denne verdsrevolusjonen. Det første steget i revolusjonen vår er avgjort ikkje å skipa eit kapitalistisk samfunn under diktaturet til det kinesiske borgarskapet, og kan heller ikkje vera det. Det vil i staden føra til at det vert skipa eit nydemokratisk samfunn under det sams diktaturet til alle dei revolusjonære klassane i Kina under leiing av det kinesiske proletariatet. Revolusjonen vil så bli ført fram til det andre steget då det vil bli skipa eit sosialistisk samfunn i Kina.

Dette er det grunnleggjande kjennemerket ved den kinesiske revolusjonen i dag, ved den nye revolusjonære prosessen i dei siste tjue åra (rekna frå 4. mai-rørsla i 1919), dette er den konkrete levande kjernen i han.

(Frå Mao Tsetung: om nydemokratiet, kap. IV. Omsett etter »Selected Works of Mao Tsetung, volume II», s. 342 til 347.)

NOTER

1. J. V. Stalin: »Oktoberrevolusjonen og det nasjonale spørsmålet», i *Verk*, engelsk utg., Moskva 1953, b. IV, s. 169–170.

2. J. V. Stalin: »Det nasjonale spørsmålet ein gong til», same stad (note 3) b. VII, s. 225–227.

GRUNNLOVEN I DET NYE KAMBODSJA

— et resultat av den revolusjonære
frigjøringskrigen

OM BORGERLIGDEMOKRATISK REVOLUSJON UNDER LEDELSE AV PROLETARIATET

Kambodsjas nye grunnlov blei offentliggjort 5. januar 1976. Teksten har vært drøfta i folket i om lag åtte måneder. Det er et dokument av internasjonal betydning, sammenfatninga av resultatene av den seierrike kambodsjanske nasjonale revolusjonen mot USA-imperialismen og Lon Nol-klikken

Denne artikkelen drøfter innholdet i grunnloven på bakgrunn av de allmenne prinsippa som gjelder for revolusjoner i landa i den tredje verden.

Folka i den tredje verden står i første linje i kampen for revolusjonen, mot imperialismen og supermaktene. For å forstå likhetene og forskjellene i frigjøringskampene i land som Kambodsja, Vietnam, Angola, Vest-Sahara, og land som blei frigjort i 50- og 60-åra, bør du kjenne disse grunnprinsippene

Redaksjonen har ikke tatt standpunkt til enkelthetene i artikkelen, men vi anbefaler den som nyttig studiemateriale for alle som vil ha kunnskaper om disse spørsmåla.

I samband med artikkelen trykker vi en oversettelse av den nye grunnloven, og et utdrag fra Mao Tsetungs viktige artikkel «Om demokratiet»

Grunnloven i det nye Kambodsja - et resultat av frigjøringskampen

Da de kambodsjanske frigjøringsstyrkene i april 1975 erobra hovedstaden Phnom Penh, var den revolusjonære omdanninga av storparten av landet nesten like gammel som sjølve frigjøringskrigen. I de frigjorte områdene bygde Kambodsjas nasjonale enhetsfront FUNK en stat og et samfunn av en ny type. Allerede mot slutten av 1970 var to tredeler av landet frigjort.

Etterhvert som undertrykkinga i Lon Nols «Khmer-rupublikk» ble hardere, flykta stadig flere fra fiendens enklaver for å slutte seg til den revolusjonære kampen og for å oppleve et samfunn som på alle måter var fascistdiktaturets rake motsetning. Den tallmessige lille kambodsjanke arbeiderklassen spilte i følge FUNKs egne oppsummeringer, en ledende rolle i kampen både i de frigjorte områdene og i fiendens enklaver.

For mange tidligere vestorienterte intellektuelle var møtet med det frie Kambodsja en åpenbaring av folkemassenes heltemot, styrke og skaperkraft. Et eksempel blant mange er Sihanouks svigersønn prins Sisowath Doussady som flykta høsten 1971 etter at hans kone prinsesse Botum Bopha var blitt arrestert og anklagd for høgforræderi. I oktober 1971 skrev han i et brev til sin svigerfar:

«Her i de frigjorte områdene lever alle i en atmosfære av solidaritet og harmoni. Jeg kan sjøl vitne hvordan ordene «Frihet, likhet, brorskap» harmistet all betydning i Lon Nols såkalte republikk. . . Her (derimot)

er friheten til å tenke, uttrykke seg og tro garanterte rettigheter, og de blir samvittighetsfullt respektert. Ingen diskrimineres på grunnlag av klasse eller kjønn. Privat eiendom blir respektert.

Trass i fiendens luftangrep kjemper våre landsmenn tappert for å bygge økonomien, mobilisere alle ressurser til den nasjonale frigjøringskampen og samtidig bedre leveforholda. Sult, fattigdom og arbeidsløshet finnes ikke. Våre landsmenn vet at de er herrer over sin skjebne og sitt land, og de arbeider med en glød som en må se for å kunne tro. En detalj synes jeg er spesielt rørende. Folk støtter hverandre i alt de gjør: gjensidig hjelp i jordbruksarbeid, gjensidig hjelp i kulturelle og sosiale sektoren ved opprettingen av skoler for barn og voksne i alle aldre og av opplæringscentre for sjukepleiere og helsearbeidere.»¹

Sihanouk forsikrer at Doussady aldri hadde truffet en «rød Khmer» i sitt liv og at han opprinnelig var en konservativ, veletablert ung mann. Han ble snart kader i FUNK.

Slike vitnemål finnes i stort antall. Alle beskriver folkets stolte framferd, den materielle tryggheten, det glødende arbeidet og kampviljen, og den gjensidige hjelpen. De skildrer også et stortilt skolerings- og fostringsarbeid.

Kambodsjas nye grunnlov fra 5. januar 1976 er et mål på hvor langt revolusjonen i landet er nådd i omveltninga av samfunnet.

Jeg skal her forsøke meg på en foreløpig analyse av denne grunnloven, i lys av marxismen-leninismens klassikere og klassekampen i Kambodsja. Jeg håper at artikkelen samtidig kan kaste lys over allmenne spørsmål som gjelder de nasjonale og demokratiske revolusjonene i den tredje verden.

De sentrale teoretiske spørsmålene: klassekarakteren i revolusjonen

Revolusjonære staters forfatninger er ålt annet enn frukter av elitepreget skrivebordsarbeid. De oppsummerer millionmassenes kamperfaringer i synet på hva som er rettferdig og urettferdig, på hvordan samfunnet skal fungere, og i hvilken retning det skal utvikles. Mange detaljer utarbeides ut fra særegne erfaringer i det aktuelle landet. Men de grunnleggende trekkene avhenger av revolusjonens objektive

klassekarakter, av hvilken eller hvilke klasser som har ledet kampen, og hvilken eller hvilke klasser som skal være statsbærende og utøve diktatur over de andre klassene. I vår tid — imperialismens epoke — vil en undersøkelse av disse tre faktorene gi svar på disse spørsmåla:

1. Er revolusjonen en *borgerlig* (borgerlig-demokratisk, demokratisk) eller en *sosialistisk* revolusjon? (Under forutsetning av at dette spørsmålet og spørsmål tre nedenfor holdes atskilt, kan begrepene borgerlig, borgerlig-demokratisk og demokratisk revolusjon brukes om hverandre.)

2. Er det borgerskapet, en klasseallianse i det arbeidende folket eller arbeiderklassen alene som utøver diktatur gjennom det nye statsapparatet?

3. Er borgerskapet eller proletariatet den ledende klassen i revolusjonen?

Samdech Norodom Sihanouk under sitt inspeksjonsbesøk til de frigjorte områdene i Kambodsja våren 1973.

Borgerlig og sosialistisk revolusjon: Lenin om den russiske revolusjonen

Først noen sammenfattede teser: Borgerskapet kan lede en borgelig revolusjon, men kan ikke føre den til ende. Proletariatet kan lede en borgerlig revolusjon, føre den til ende og så lede en sosialistisk revolusjon. At en revolusjon er borgerlig betyr med andre ord ikke at revolusjonen ledes av borgerskapet. Derimot kan bare proletarisk ledelse av en borgerlig revolusjon åpne for en utvikling mot sosialismen. At revolusjonen er borgerlig betyr at det legges et objektivt grunnlag for utvikling av kapitalisme. Borgerlig ledelse gir frie tøyler til kapitalismens utvikling. Proletarisk ledelse begrenser kapitalismens utvikling og åpner veien mot sosialismen. Borgerskapet kjemper for sin «rett» til å utbytte arbeiderklassen. Proletariatet begrenser og bekjemper denne «retten».

To faser i den russiske revolusjonen

Lenin så i den russiske revolusjonen en revolusjon i to faser — en borgerlig og en sosialistisk — begge under ledelse av proletariatet. Han slo dette synet fast så tidlig som i 1905(!):

«Proletariatet må føre den demokratiskerevolusjonen til ende ved å alliere seg med bondemassene for med makt å knuse autokratiets motstand og paralysere borgerskapets mangel på stabilitet. Proletariatet må gjennomføre den sosialistiske revolusjonen ved å alliere seg med de halvproletariske elementene i befolkningen for med makt å knuse borgerskapets motstand og paralysere bøndenes og

småborgerskapets mangel på stabilitet.»²

I 1918 kunne han oppsummere:

«Det har gått akkurat som vi spådde. Revolusjonens forløp har bekreftet at vi tenkte riktig. Først sammen med «alle» bøndene mot monarkiet, mot godseierne, mot føydalregimet (forsåvidt blir revolusjonen borgerlig, borgerlig-demokratisk). Deretter sammen med fattigbøndene, med halvproletariatet, med alle de utbyttede, mot kapitalismen, hvori medregnet de rike på landsbygda, kulakkene, spekulantene. Med dette blir revolusjonen sosialistisk.»³

Lenin understreker:

«... at en allmenn bonderevolusjon fremdeles er en borgerlig revolusjon, og at uten en rekke overganger, en rekke overgangsstadier, kan den ikke bli omdannet til en sosialistisk revolusjon i et tilbakeleggende land.»⁴

Videre:

«Vi (bolsjevikene) førte den borgerlige revolusjonen til ende. Vi fikk støtte fra bøndene som helhet.»⁵

Hva slags borgerlige tiltak var det bolsjevikene gjennomførte, som borgerskapet ikke turte innlate seg på, og som gav bolsjevikene «støtte fra bøndene som helhet»?:

«Den 26. oktober 1917 . . . ble den private eiendomsretten til jorda avskaffet i Russland.»⁶

Dette var på ingen måte noe sosialistisk tiltak:

«Så lenge vi forblir innenfor rammen av vareproduksjon og kapitalisme, så er avskaffelsen av den private eiendomsrett til jord det samme som en nasjonalisering.»⁷

Videre:

«Marx erklærte at nasjonaliseringen av jord i praksis er en *konsekvent* parole for *borgerskapet*.»⁸

Hva er borgerlig og hva er sosialistisk?

Dette er tilsynelatende paradoksalt. Det gjenspeiler den uløslige motsetningen mellom borgerlig utopisk idealisme og borgerskapets praksis. Hva er en *konsekvent* jordreform sett fra et borgerlig-idealistisk syn, det vil si *innenfor rammen* av vareproduksjon og kapitalisme (frikonkurranse)? Det er nettopp at alle som dyrker jorda blir stilt likt. Forskjellen mellom godseier og leilending/fattigbonde må utviskes. Den private eiendomsretten til jorda må avskaffes, staten må nasjonalisere jorda og fordele den til enkeltprodusentene. Så kan alle drive liten vareproduksjon på lik linje overfor et frit marked. Alle blir småprodusenter. Alle kan samle kapital. Dette er et slag mot føydalismen og for kapitalismen i jordbruket.

Kan det gjennomføres av borgerskapet? Nei. Også borgerskapet vil bli ramma av nasjonaliseringa. Alle tidligere landarbeidere blir nå små

vareprodusenter: dette rammer utbyttinga i jordbuket. Bare proletariatet kan gjennomføre dette tiltaket.

Er det noe sosialistisk ved å skape et utall små vareprodusenter? Nei, alle små vareprodusenter har en liten kapitalist i magen. Men under proletarisk ledelse kan slike ideer bekjempes og bøndene kan gå over til kollektiv drift i stedet for å forbli småprodusenter, det vil si det kan legges et grunnlag for det neste skrittet, fra gryende kapitalisme til sosialisme. I følge Lenin er «den kollektive dyrkinga av jorda som en overgang fra oppsplittede småbruk til storstilte kollektivbruk»⁹ et «teoretisk viktig og grunnleggende spørsmål»¹⁰.

— *Vi kan derved trygt bruke dette — kollektiv eller individuell dryking av jorda — som kjennemerke på om den borgerlige revolusjonen er leda av proletariatet eller av borgerskapet.*

Lenin sammenfatter utviklinga i Sovjet slik:

«Nasjonaliseringa av jorda som det proletariske diktaturet har gjennomført i Russland er det som best har sikret den fullstendige gjennomføringen av den borgerlig-demokratiske revolusjonen . . . I tillegg så har nasjonaliseringa av jorda gitt den proletariske staten de beste muligheter til å gå over til sosialismen i jordbruket.»¹¹

Borgerlig og sosialistisk revolusjon: Mao om den kinesiske revolusjonen

Maos artikkel «Om nydemokratiet» utvikler de samme synspunktene. Mao understreker først det spesielt kinesiske:

«Den kinesiske revolusjonens historiske karakter ligger i dens oppdeling i to stadier, demokrati og sosialisme, hvorav det første ikke

Kvinnelige soldater fra Kambodsjas folkehær i kamp ved angkor-fronten mai 1975.

lenger er demokrati allment sett, men demokrati av den kinesiske typen, en ny særegen type, nemlig nydemokrati.»¹²

Men nydemokrati er likevel et så allment begrep at Mao kan gi denne definisjonen som gjelder for alle land av Kinas type i imperialismens og den sosialistiske revolusjonens epoke:

«I et kolonialt og halv-kolonialt land har det første stadiet eller den første omgangen i en slik (anti-imperialistisk) revolusjon en sosial karakter som fremdeles er grunnleggende borgerlig-demokratisk. Dens objektive oppgave er å rydde veien for en utvikling av kapitalismen. På tross av dette dreier det seg ikke om en revolusjon av den gamle typen, som var leda av

borgerskapet og som tok sikte på å opprette et kapitalistisk samfunn med en stat under borgerskapets diktatur. Det dreier seg om en revolusjon av den nye typen, som ledes av proletariatet og som i første omgang tar sikte på å opprette et nydemokratisk samfunn og en stat under alle revolusjonære klassers felles diktatur. Slik tjener denne revolusjonen faktisk til å rydde en enda breiere vei for å utvikle sosialismen.»¹³

Nykolonialisme eller uavhengighet

Med andre ord: Det som er felles for det første stadiet i alle revolusjoner i koloniale og halvkoloniale land er den sosiale karakteren — borgerlig-

demokratisk — og den objektive oppgaven — rydde veien for kapitalismen. Det som skiller dem er at noen revolusjoner blir ledet av *borgerskapet*, bygger et kapitalistisk samfunn og oppretter en stat under borgerskapets diktatur: mens andre blir leda av *proletariatet*, bygger et nydemokratisk samfunn, oppretter en stat under de revolusjonære klassenes felles diktatur og legger derved grunnlaget for et sosialistisk samfunn under proletariatets diktatur.

Den første formen, den som er leda av borgerskapet, er *ikke* grunnleggende anti-imperialistisk, siden den utvikler et økonomisk system — kapitalismen — som uunngåelig gir imperialismen nye muligheter i form av nykolonialisme. Mange land som var kolonier for tjue år siden er nå politisk uavhengige. Dette er et hardt slag mot imperialismen. Men kampen for uavhengighet i disse landa var som regel *ikke* leda av proletariatet, og borgerskapet har ikke vært noe bolverk mot nykolonialismen. Før en kan snakke om noe fullendt borgerlig revolusjon i disse landa, må de kjempe seg til økonomisk uavhengighet, og til sjuende og sist kan denne kampen bare vinnes under proletarisk ledelse.

Kina: proletarisk ledelse

I Kina var forholda slik at proletariatet i praksis hadde spilt den ledende rollen i den borgerlige revolusjonen siden før danninga av det kommunistiske partiet:

«Etter 4. mai-bevegelsen (1919) var det ikke lenger borgerskapet, men proletariatet som sto for ledelsen av Kinas borgerlig-demokratiske revolusjon, sjøl om det nasjonale borgerskapet fremdeles var med på revolusjonen.»¹⁴

Årsaken til dette er at Kinas nasjonale borgerskap:

«Verken er villig eller har mulighet til å styrte imperialismen, og i enda mindre grad de føydale kreftene, på gjennomgripende vis. Dermed kan ingen av de to hovedoppgavene i Kinas borgerlig-demokratiske revolusjon løses eller gjennomføres av det nasjonale borgerskapet.»¹⁵

Som i Russland så også i Kina: bare proletariatet kunne føre den borgerlige revolusjonen til ende, her ved å frigjøre landet fra imperialismen og landsbygda fra føydalismen.

— *Full frigjøring fra imperialismen er et annet viktig kjennemerke på proletarisk ledelse av den borgerlige revolusjonen* (i imperialismens og den sosialistiske epoke).

Borgerskapet i den 3. verden kan lede væpna kamp

Sett at den borgerlige revolusjonen i en koloni eller halvkoloni ikke ledes av proletariatet, men av borgerskapet. Landet kan ikke bli virkelig uavhengig av imperialismen. Det kan vinne politisk og statlig uavhengighet, men ikke full økonomisk uavhengighet. Imperialismen plyndrer landet gjennom nykolonialisme, og kjøper opp i hvert fall en del av borgerskapet som blir kompradorer (hjemlige kapitalister i tjeneste for imperialismen). Motsigelsen innen den herskende klassen gjenspeiler motsigelsen mellom imperialismen og folket.

Tendensen til at statene i den tredje verden forener seg mot imperialismen og supermaktene, er et uttrykk for at folket er på frammarsj i denne delen av verden. Men de avgjørende slag hører framtida til. Bare proletarisk ledelse kan sikre seier i disse avgjørende slaga,

Møte mellom Sihanouk og Mao Tsetung i april 1974 under et delegasjonsbesøk fra den revolusjonære regjeringa og frigjøringsfronten i Kambodsja i Peking.

og nedkjempe imperialismen og sosialimperialismen for godt.

I fasen med borgerlig-demokratisk revolusjon er det at det føres *væpna kamp* mot imperialismen, ikke noe bevis på at det er proletariatet og ikke borgerskapet som er den ledende klassen. Det er heller ikke noe bevis for at anti-imperialismen er noe grunnfesta trekk ved revolusjonen. Dette er det viktig å forstå for å skjønne utviklinga f.eks. i Angola. Både i Kenya og i Algerie gikk borgerskapet (eller deler av borgerskapet) i spissen for væpna frigjøringsbevegelser som seira til slutt. Begge land er i dag borgerlige diktaturer. Det er stor forskjell i utenrikspolitikken deres og ulikt nivå i kampen de fører mot imperialismen og nykolonialismen.

Men ingen av dem er i dag avhengige av imperialismen og ingen representerer noe fast bolverk mot imperialismen heller.

Nydemokratisk politikk og økonomi

For å understreke forskjellen mellom borgelig og proletarisk ledelse er det flere ting som bør trekkes fram i artikkelen til Mao. Først en sammenfatning av hva som er nydemokratiets politikk:

«Statssystemet — et felles diktatur av alle revolusjonære klasser — og regjeringssystemet — den demokratiske sentralismen — utgjør nydemokratiets politikk.»¹⁶ Demokratisk sentralisme i det arbeidende folket er typisk for en pro-

letarisk ledelse som går inn for full folkelig frigjøring. Men nydemokrati er også økonomi:

«I den nydemokratiske republikken under proletariatets ledelse vil statsbedriftene ha en sosialistisk karakter, og de vil utgjøre den ledende krafta i hele den nasjonale økonomien. Men republikken vi ikke legge allemnt beslag på kapitalistisk eiendom eller forby kapitalistisk produksjon som 'ikke går ut over folkets velferd', siden Kinas økonomi fremdeles er meget tilbakeliggende. . .»

«Republikken vi ta visse nødvendige skritt for å legge beslag på

godseiernes jord og fordele den til bønder med lite eller ingen jord, gjennomføre Dr. Sun Yat-sens parole om 'jorda til den som dyrker den', oppheve føydale forhold på landsbygda og la jorda bli bøndenes privateiendom. En økonomi med rike bønder vil være tillatt på landsbygda. Dette er politikken med 'utjamning av eiendomsretten til jorda'. . . Allment sett vi det ikke bli oppretta et sosialistisk jordbruk på dette stadiet, sjøl om visse typer samvirketiltak som bygger på 'jorda til dem som dyrker den, vil inneholde elementer av sosialismen.»¹⁷

Nydemokrati – borgerlig revolusjon i imperial- ismens epoke

Det siste var altså jordreformen under proletariatets ledelse i Kina i 1940. Sammenlikner vi med Russland i 1917 kan vi vise til tre allmenne trekk:

— jordreformen avskaffer føydalismen

— jordreformen betyr at jorda og avkastningen disponeres av bøndene sjøl, uten at det blir tatt tiltak mot rike bønder (kulakker)

— det legges et grunnlag for seinere samvirkedrift, dvs. for en sosialistisk utvikling i jordbruket.

I *industrien* er den sosialistiske eiendommen ledende helt fra starten av, sjøl om det kan tillates en viss grad av begrensa kapitalisme — Sovjet fortsatte for eksempel NEP-politikken også i begynnelsen av perioden med proletariatets diktatur.¹⁸

For å understreke skillet mellom borgerlig og proletarisk ledelse kan en peke på tiltaka som ble gjennomført i *Egypt* i 1952—53, rett etter at det nasjonale borgerskapet hadde grepet makta og kasta ut britene.

Våpna blei med en gang retta mot arbeiderledere og -aktivister, som blei henretta få uke etter kuppet.

Det blei bevisst bygd opp en form for statskapitalisme under påskudd av at dette var «sosialisme».

Jordreformen tok ikke sikte på å gi landarbeiderne jord, heller ikke på å fordele godseiernes jord blant småborgerskapet på landsbygda. I stedet blei det innført tak for det arealet som kunne inngå i en eiendom. Dette maksimumsarealet blei satt slik at det tok effektivt knekken på de

imperialist-orienterte godseierne og gav det kapitalistiske landsbyborgerskapet alle fordeler. Kapitalistisk utbytting overtok etter føydalistisk utbytting. Jorda blei ikke stilt til bøndenes allmenne disposisjon. Eventuelt demokrati blei begensa til borgerskapet.¹⁹

Hva kjennetegner proletariatet i ledelsen

Til oppsummering kan vi gi følgende kjennetegn på et nydemokratisk samfunn i en tidligere koloni eller halvkoloni:

— landet er (eller vil bli når den væpna kampen tar endelig slutt) fullstendig frigjort fra imperialismen

— staten er et diktatur av alle revolusjonære klasser

— staten anvender den demokratiske sentralismen

— innenfor klassealliansen er proletariatet den ledende klassen

— et nasjonalt borgerskap kan være alliert, men som klasse tar det ikke del i statsmakta

— føydalismen avskaffes og jorda overlates til bøndene i sin allminnelighet

— det blir rydda vei for en begensa kapitalisme

— sosialistisk statseiendom er ledende i industrien

— det blir lagt et grunnlag for en sosialistisk utvikling i jordbruket.

Kambodsja:

Det nasjonale borgerskapets linje for kamp mot USAs nykolonialisme

Kambodsjas situasjon i femti- og sekstiåra er typisk for flere land i den tredje verden i dag, som har vunnet nasjonal sjølstendighet, men ennå ikke full uavhengighet fra imperialismen. Det som var særegent med Kambodsja er at det eksisterte en revolusjonær bevegelse hele tida, ukjent for storparten av verden forøvrig. Denne revolusjonære bevegelsen la opp sin politikk etter en grundig analyse av forholda i verden og innen herskerklassen i Kambodsja. Den visste at USA hadde til hensikt å vinne full kontroll over landet, og brukte tida før kuppet til å styrke sin posisjon på landsbygda og i arbeiderklassen, og til å sikre at Sihanouk — falt ned på riktig side.

Den politiske og statlige uavhengigheten ble vunnet allerede i 1953. Frankrike var svekka etter den annen verdenskrig og dessuten fullt opptatt i Vietnam. Franskmennene fikk forøvrig beholde sine økonomiske interesser. Landets uavhengighet ble stadfesta av Geneve-forhandlingene i 1954.

USA drev Sihanouk til venstre

USA tok straks over etter franskmennene. Amerikansk monopolkapital oppretta datterselskaper i landet. CIA flytta inn og la press på Sihanouk — konge og medlem av en tusen-årig kongefamilie og talsmann for den nasjonalistiske delen av herskerklassen — til å bli med i

militæralliansen SEATO, motta amerikansk «hjelp» og ta del i korstoget mot «kommunismen».

En del av herskerklassen lot seg straks kjøpe opp og ble kompradorer. De øvrige klassene og lag tok opp — på forskjellige nivåer — kampen mot nykolonialismen og for ekte uavhengighet. CIAs taktikk sikra organisasjonen varige allierte blant herskerne i Kambodsja, men samtidig forsterka den det objektive grunnlaget for enhet mellom deler av kongefamilien, det nasjonale borgerskapet og folket. Etterhvert som tida gikk, ble kløfta mellom det nasjonale borgerskapet og kompradorene stadig større. Sihanouk ble drevet til venstre av USA.

Kambodsja mottok økonomisk og militærhjelp fra USA i 10 år — fra 1954 til 1963, da Sihanouk sa opp avtalen — til en gjennomsnittlig årlig verdi av 25 millioner dollar. Til sammenlikning fikk Lon Nol 400 millioner dollar årlig.

Det nasjonale borgerskapet tok imot hjelp

Poenget er at sjøl det nasjonale borgerskapet hadde *ingen* prinsipielle innvendinger mot å ha et voldsapparat og et næringsliv avhengig av «hjelp» fra en imperialistisk stormakt. Prinsippet «stole på egne krefter» er noe det lærte siden, av folket. Sihanouk skrev seinere hvorfor han tok imot hjelp i 1954:

«Vi trengte en hær, men vi var mer interessert i å reparere den krigsherjede infrastrukturen, bygge uavhengige kommunikasjoner med resten av verden, reparere veier og bruer, og allment sett gjøre noe for å sikre vårt folk — som hadde lidd lenge — en del av livets nødvendigheter . . . Derfor var jeg takk-

nemlig og gikk med på å motta finansiell støtte.»²⁰

Den «finansielle støtten» hadde klar klasseinnretning. Den ble ikke brukt til å bygge småindustri ut fra landets behov for utvikling og arbeidsplasser. Den ble ikke brukt til å styrke en nasjonalt-innstilt kapitalistklasse som gikk inn for produksjon i landet for det nasjonale markedet. Den ble ikke brukt til å bygge opp statseide bedrifter for å sikre fonds til statskassa. USA krevde et «fritt næringsliv». Dollarene ble brukt til å åpne markedet for amerikanske varer. Den nasjonale håndverkproduksjonen ble bortimot rasert. Med USAs viten og vilje ble det drevet en livlig svartebørshandel med dollar. Sihanouk skriver at amerikanerne

«forstret bevisst en slags kompradorklasse som tjente økonomisk på å støtte USAs politikk, en klasse uten minste interesse i å bygge vår egen økonomi . . . Disse nye kompradorene var mot min politikk og saboterte den. Deres tidlige talsmann var Sirik Matak»:²¹

Sihanouks linje var «buddhistisk sosialisme»

« . . . jeg gikk inn for å sette opp et visst antall statseide industribedrifter og samtidig støtte utviklingen av småindustri på et slags håndverksnivå i den private sektoren.»²²

Dette er i praksis en form for statskapitalisme. Sihanouk hadde fått løfte om hjelp fra folkerepublikken Kina for å realisere disse tiltaka (sammenlikn Kinas hjelp til Tanzania i dag)

Femte-kolonnie i borgerskapet

På den ene sida nasjonale borgere som Sihanouk og Penn Nouth. På den

En samling våpen det kambodsjanske folkets væpna styrker vant fra fienden ved Phom Penh-fronten i april 1975. De kinesiske soldatene sa i sin tid at Chiang Kai-shek var deres beste våpenleverandør. De kambodsjanske soldatene lærte på samme måten at Lon Nol-klikken var deres viktigste våpenleverandør!

andre sida USAs løpegutter, Sirik Matak, Lon Nol, Long Boreth, Sosthene Fernandez osv: hele klikken med seinere forrædere. Motsigelsen i herskerklassen er den samme helt til 1970 og kuppet. Motsigelsen kommer til uttrykk i økonomien, utenrikspolitikken, i forholdet til hæren, og i forholdet til statsapparatet.

På den økonomiske fronten fører det nasjonale borgerskapet en defensiv kamp mot USA-imperialismen og dens håndtlangere i landet. Sihanouk greier ikke å hindre at det blir dannet det han sjøl kaller «en mektig indre politiske femtekolonne for å kaste nøytralitets-

politikken på skraphaugen». Han greier ikke en gang å få oversikt over alt som skjer. Femte-kolonnen av seinere forrædere bruker sin dollarrikdom — den fortsetter å motta subsidier fra USA og CIA også etter at den «offisielle hjelpen» er stanset — til å hindre alle Sihanouks statskapitalistiske tiltak, til å kjøpe seg hærens lojalitet, til å bygge en «frigjøringshær» stasjonert i Thailand (Son Ngoc Thanhs «Khmer Seeii» — Khmerere for frihet), og til å bestikke statsapparatet for å rydde Sihanouk endelig av veien.

Sihanouks politikk dømt til å mislykkes

Det er faktisk på det forfatningsmessige planet at Sihanouks kamp mot femtekolonnen er mest effektiv. Noe av det første han gjør er å kutte ut de parlamentariske sirkuspartiene som var blitt opprettet for å gi et skinn av «demokrati» etter mønster fra Frankrikes 4. republikk. Sihanouk abdiserer som konge, oppretter Sangkum-partiet — «Folkelig Sosialistisk Fellesskap» — stiller til valg og vinner samtlige taburetter (mars 1955). Sihanouks styrke er hans stilling i forhold til massene som tidligere «gude-konge», leder for landets buddhister osv. For å sikre «balanse» i parlamentet håndplukker han alle kandidatene som stiller til valg for Sangkum. Etterhvert er det mange av disse som lar seg kjøpe opp av kompradorene, og Sihanouk må finne på noe nytt.

Sihanouks svar var å mobilisere Sangkums nasjonale kongresser. Det er dette forum han bruker til å få vedtatt enstemmig at Kambodsja ikke skal med i SEATO. I 1957 vedtar nasjonalkongressen to grunnlovsendringer som nasjonalforsamlingen må bøye seg for. Den ene er at Kambodsja skal være nøytralt og alliansefritt. Den andre er at nasjonalforsamlingen skal stå ansvarlig i alt den gjør overfor nasjonalkongressen til Sangkum.

Det nasjonale borgerskapets svakhet gjør at det bare kan holde femtekolonnen og CIA midlertidig i sjakk. Den offisielle amerikanske militærhjelpen fortsetter til tross for et beviselig CIA-støtta kuppforsøk i 1959, et bombeattentat mot kongen i

1959, sør-vietnamesisk militæran-grep som Kambodsja ikke får lov til å bekjempe med «USA-leverte våpen» osv. Sihanouk avbryter ikke USAs militære og finansielle «bi-stand» før i 1963, etter ett nytt kuppforsøk og kraftige luftangrep mot kambodsjanske landsbyer på grensen mot Sør-Vietnam. Diplomatisk forbindelse med USA fortsetter helt til 1965 og blir først avbrudt etter en *opptrapping* av USAs *regelmessige bombetokter* over Papegøyenebområdet i det østlige Kambodsja.

Dette understreker at det nasjonale borgerskapet er stadig på defensiven overfor kompradorene og at det faktisk mister terreng, sjøl om det greier å gjennomføre visse mottiltak etter de verste provokasjonene. Kompradorene setter i gang forfølgelser av progressive og kommunister uten at Sihanouk er i stand til å reagere. Det er også betegnende at Sihanouk ikke avslørte Lon Nol før kuppet var et faktum, sjøl om Lon Nol var den mest ivrige i å sette i gang streiftogsekspedisjoner mot de frie basene på landsbygda.

I 1966 må Sihanouk gi opp systemet med håndplukking av kandidatene til valget, og resultatet blir en kaotisk «amerikansk valgkamp» hvor bare korruperte elementer — med unntak av Khieu Samphan, Hu Nim og Hou Yuon, i dag ledere i FUNK og GRUNK — blir valgt. I 1969 blir de diplomatiske forbindelsene med USA gjenopptatt. Sihanouk står nå meget svakt og kuppet kommer mars 1970.

Kambodsja:

Den proletariske linja for kampen mot USAs nykolonialisme og for folkets frigjøring

I januar 1972 ble Ieng Sary, en av de sentrale skikkelsene i FUNK, intervjuet av «Vietnam Courier». Her understreka han blant annet følgende:

«I mange år hadde vi forberedt oss på kuppet som kom 18. mars 1970, fordi vi var klar over USA-imperialismens intensjoner. Våre soldater og vårt folk var politisk forberedt på motstand. Dette var et sunt grunnlag for oss å føre væpna kamp.»²³

Ieng Sary sier ikke hvem «vi» er. Kommunistpartiet i Kambodsja, Pracheachuong, har siden i midten av femti-åra konsentrert seg om sjølve landet og har ikke hevet sin røst på den internasjonale arenaen, i egenskap av kommunistparti. Flere kilder gir grunnlag for å påstå at de frie basene på landsbygda overvintra fra den japan-ske okkupasjonen, og at kommunistene var den ledende krafta. I dag bruker Sihanouk betegnelsen «Khmer rouge» («Røde Khmer») om den revolusjonære bevegelsen på landsbygda før kuppet.

I det siste har FUNKs radio betegnet den som Ledende Revolusjonær Organisasjon (LRO) uten å si noe mer.

Kommunistene forutså kuppet fra CIA

I femtiåra, mens forholda fremdeles var relativt sikre for progressive, ser det ut til at den revolusjonære bevegelsen gikk hovedsaklig inn for å

styrke sin stilling blant massene. Etter Sangkums første valgseier unngikk de konfrontasjoner med Sihanouk.

I 1963 drev Lon Nol en omfattende anti-kommunistisk kampanje. Hundrevis av mennesker drar så til landsbygda, blant dem Ieng Sary, og tar hand om en fastere organisering av basene.

Etter valgene i 1966 er det klart at de reaksjonære har full kontroll over regjeringa og det meste av statsapparatet i Phnom Penh, og i 1967 strømmer en ny bølge av kadre og vanlige folk til basene på landsbygda. Blant de som drar er de eneste progressive medlemmene av nasjonalforsamlingen: Khieu Samphan, Hu Nim og Hou Yuon. LRO skiller nå skarpt mellom kompradorene og folk som Sihanouk. Målsettinga er ikke å styrte regimet, men å legge et grunnlag for væpna motstand mot et uunngåelig USA-kupp og for å forene alle patriotiske krefter.

Sihanouk oppsummerer sjøl:

«Det som gjorde meg nedtrykt i 1967 da jeg var vitne til at så mange hundretals kambodsjanske ungdommer forlot sine hjem, sine studier og sine yrker for å slutte seg til geriljabasene i fjellene og i jungelen, viste seg å være en velsignelse da jeg manet til væpna motstand i mars 1970 . . . Den svært raske utviklingen av vår væpna motstand . . . skyldes det faktum at vi hadde er-

Soldater i de frigjorte områdene forbereder seg til nye slag. Bildet er fra april 1973. Da hadde frigjøringskrigen vart i tre år. To år seinere var seieren fullstendig.

farne kadre som hadde lært seg irregulær krigføring gjennom å beskytte seg sjøl og sine baser mot Lon Nols streiftogsekspedisjoner.»²⁴

Seier etter fire og et halvt år

I løpet av de første ukene etter Lon Nols kupp var faktisk mesteparten av landet frigjort. Da USA invaderte Kambodsja 30. april 1970 var det for å hindre Lon Nol-klikken fra total sammenbrudd. Trass i hensynsløs krigføring fra USA gjenvant folkehæren og revolusjonen kontroll over mesteparten av landet innen utgangen av 1970. Siden november 1971 da Lon Nols siste store offensiv ble slått tilbake var fienden strategisk på defensiven. Som vi vet lanserte FUNK den allmenne stor-offensiven i januar 1975 og seiret totalt etter fire og

en halv måned. LRO forberedte folkekrigen lenge og ledet den til seier utfra grundig kjennskap til sitt land og sitt folk.

Sammenlikner vi linja til Sihanouk og linja til LRO før 1970 ser vi at begge var mot USA, begge prøvde å mobilisere folket mot kompradorene, begge gikk inn for nasjonal uavhengighet og for å styrke folkets velstand. Men mens Sihanouk bare prøvde å holde USA på avstand og ikke greidde å nedkjempe kompradorene arbeidet LRO blant massene, forberedte kampradorkuppet og USAs invasjon, og hadde med andre ord ei linje for å sikre varig seier mot imperialismen.

Etter kuppet hadde Sihanouk valget mellom enten å gå i eksil i Frankrike —hvor regjeringen tilbød ham gratis

Soldater fra frigjøringshæren patruljerer i gatene etter seieren. Bildet fra mai 1975.

losji (en luksusvilla med betjening) og transport (en sjåførdreven limousine) — eller å mane til motstand. Han valgte nasjonalheltens vei.

FUNKs program viser at det som i praksis skjedde var at det nasjonale borgerskapet forente seg med det arbeidende folket og *stilte seg under dets ledelse* slik at krigen mot USA og forræderklikken ble en *revolusjonær krig for både nasjonal og folkelig frigjøring*.

Det nasjonale borgerskapet sluttet seg til motstandskampen under ledelse av ei proletarisk linje: dette var en avgjørende faktor for å sikre enhet i hele folket på svært kort tid.

FUNKS PROGRAM

FUNKs program understreker hvilke klasseallianser som deltok i motstandskampen, og hvilke klasser som ledet an i kampen. Det ble vedtatt allerede 3. mai 1970. Programmet slår fast den nasjonale enheten, fra arbeiderklassen og fattigbøndene til det nasjonale borgerskapet. Det ser på det nasjonale borgerskapet som en *alliert klasse*. Denne klassens tidligere *linje* for kampen mot USA-imperialismen er imidlertid klart avvist.

FUNKs linje bygde helt og holdent på linja til den revolusjonære

bevegelsen fra før kuppet. Det nasjonale borgerskapet skal likevel —som kapitalister— spille en rolle i frigjøringskampen i tillegg til at fram-tredende personer som Sihanouk og Penn Nouth blir henholdsvis statssjef og statsminister. Klasseinteressene til dette borgerskapet skal forsvares, innenfor ramma av et helhetlig forsvar av det kambodsjanske folket, men det skal ikke lenger være noen privilegert klasse.

FUNKS program gjelder først og fremst perioden med væpna kamp mot USA-imperialismen og Lon Nol-klikken. Det trekker opp de politiske linjene som skal styre krigføringa, livet i de frigjorte områdene, forholdet til folka i Laos og Vietnam og forholdet til verdens øvrige land og nasjoner.

Forene alle nasjonale klasser under det arbeidende folkets ledelse

FUNKS første oppgave var:

«Forene og mobilisere alle klasser og lag i samfunnet, alle politiske partier, alle yrkesorganisasjoner og religiøse organisasjoner, alle patriotiske personer hjemme og utenlands, uavhengig av deres politiske syn, kjønn eller religiøse tro, for å beskytte Kambodsjas nasjonale uavhengighet, fred, nøytralitet og territoriale integritet innenfor landets nåværende grenser, motstå aggresjon og intriger fra USA-imperialismen, og styrte det fascistiske og rasistiske diktaturet til USA-imperialismens løpegutter med Lon Nol og Sirik Matak i spissen.»²⁵

Med andre ord: enhet i hele folket for å slå landet fri fra USA-imperialismen. Hvilken klasse bestemmer premissene for kampen og for bygginga av det nye samfunnet?

«Makta er og vil alltid være i hendene på det progressive, flittige og ekte arbeidende folket som skal sikre vårt fedreland ei lys framtid på grunnlag av sosial rettferdighet. likhet og brorskap blant alle kambodsjanere».²⁶

Dette er faktisk et sitat fra Sihanouks erklæring 23. mars 1970. Formuleringa «ekte arbeidende folket» må understrekes. Programmet legger videre til:

«Folket er kilden til all makt»²⁷

Et viktig avsnitt er viet «demokratiseringa av det kambodsjanske samfunnet»: «Alle kambodsjanere unntatt kjente forrædere» skal ha politiske rettigheter. Et tiltak som i særlig grad tilgodeser det nasjonale borgerskapet er: «Beskytte individets, eiendommenes, rikdommenes og privatkorrespondansens ukrenkelighet». Programmet understreker videre tiltak for å frigjøre kvinnen og la henne spille en fullverdig rolle i nasjonens liv.

Programmet for økonomien

Den økonomiske politikken stadfester det nasjonale borgerskapets viktige rolle som klasse, men underordner det folkets interesser og understreker at det nye skal framfor alt komme det arbeidende folket til gode. Noen sitater:

«— Frigjør den nasjonale økonomien fra personer som driver med åger, smugling, svartebørs og umenneskelig utbytting av folket.

— Beskytte og garantere retten til å besitte jord og annen eiendom i samsvar med statens lover.

— Beslaglegge jord og eiendom til forrædere som er aktive medsam-mensvorne kjøpt opp av amerikanerne og som har begått

kriminelle handlinger retta mot folket. Beslaglagt jord og eiendom skal fordeles til fattigbøndene.

— Garantere bøndene retten til å eie jorda de dyrker. Opprette et rettferdig system for leie av jord og for rentesatser på lån.

— Hjelpe bøndene å løse jordproblemet gjennom en rettferdig løsning på urimelig gjeld.

— Hjelpe bøndene å øke produksjonen og produktiviteten i arbeidet. Beskytte og utvikle samvirkedrift og den utmerkede tradisjonen med gjensidig hjelp på landsbygda.»²⁸

Dette svarer til kravene stilt ovenfor til en proletarisk-leda nydemokratisk politikk. Hovedsaka er at jorda overlates til bøndene i sin allminnelighet. Det er fremdeles lov å leie jord og låne penger mot å betale rente, men disse kapitalistiske sidene er sterkt begrenset i forhold til tidligere. I intervjuet med Vietnam Courier forklarte Ieng Sary mer om hvordan dette systemet virket (i 1972):

«Når eierne er borte av andre grunner enn forræderi blir jorda deres midlertidig overlatt til folkemakta. Staten kan enten stå for dyrkinga sjøl, eller dele den ut til jordløse bønder for en begrenset periode eller la dem leie den. Deler av avkastningen av den statsdyrkede jorda blir lagt til side for eieren, utfra hans politiske innstilling til motstandskrigen leda av FUNK.

Dersom eierne tar aktivt del i kampen blir jorda deres dyrka av jordløse bønder mot en lav leiesats.»²⁹

Ieng Sary understreker også vidare at FUNK oppmuntrer til både produksjons- og forbruker-samvirkelag. Disse tiltaka legger et

visst grunnlag for seinere sosialistisk drift.

Industrien, arbeiderklassen, det nasjonale borgerskapet

Programmet til FUNK følger opp med et punkt som tilgodeser arbeiderklassens interesser:

«Oppmuntre til danning av fagforeninger. Garantere sikre arbeidsplasser og tilfredsstillende betaling til de arbeidende klassene. Forbedre arbeidsforholda. Sikre et system med sosial trygd.»³⁰

Det viktigste i industrien er innrettinga av produksjonen. Kapitalismens vei er å rette produksjonen inn på profitt. Nydemokratiet og sosialismen retter produksjonen inn på å tilfredsstille folkets behov. FUNKS program sier klart:

«Utvikle landets industrialisering og gjennomføre en rasjonell industripolitikk slik at produksjonen tilfredsstiller folkets viktigste behov i størst mulig utstrekning. Ta de nødvendige tiltak for å eliminere feil i administrasjonen av statlige og felles selskaper.»³¹

Den siste setningen understreker ansvaret for først og fremst å utvikle statseide og kollektivt eide bedrifter.

Det er i lys av dette en må se de delene av programmet som tar opp det nasjonale borgerskapets og håndvekernes rolle:

«Oppmuntre det nasjonale borgerskapet til fornuftig drift og til å opprette bedrifter til fordel for folket i samsvar med lovene om lønnsarbeid. Sikre rasjonelt og uavbrudt salg av ferdigproduserte varer.

Hjelpe håndverkerne til å øke produktiviteten, utvide varetilbudet

og sikre salget av deres produkter på de beste betingelsene.»³²

Et program for et diktatur av det arbeidende folket

Det som er kommet fram av materiale om FUNKs praksis i de frigjorte områdene bekrefter at dette programmet er fulgt til punkt og prikke. Offisielle publikasjoner fra FUNK og GRUNK går i retning av å understreke arbeidernes og bøndenes rolle etterhvert som seieren kommer nærmere og det høstes mer erfaring.

FUNKs program nevner ikke avskaffing av føydalismen. Kambodsja kjente stort sett ikke til store godseiere som i Vietnam eller Kina. Landet var rikt og tynt befolket. Tradisjonelt var jorda kongens eiendom, og enhver bonde kunne dyrke så mye han maktet. Det var kolonialismen og

nykolonialismen som satte en stopper for dette. Franskmennene bygde svære gummiplantasjer og tvang folk til å arbeide for seg. Lon Nol med flere prøvde også å skaffe seg storgods.

Den tradisjonelle fattigdommen, på landsbygda skyldtes utbytting gjennom ågerrente på lån, mye gjeld blant de fattige, og høye leier på jord. Alt dette blir retta opp gjennom programmet, i hovedsak ved å la bøndene ordne opp sjøl: det var de som bestemte hva «et rettferdig system for leie av jord og for rentesatser på lån» og «rettferdig løsning på urimelig gjeld» gikk ut på. Som Lenin understreka, vet de som har kjent fattigdom og utbytting mye mer om hva som er rettferdig enn hundrevis av borgerlige jurister tilsammen.

FUNKs program og FUNKs praksis svarer til det som kjennetegner nydemokrati, en borgerlig-demokratisk revolusjon under proletariatets ledelse.

Kambodsjas nye grunnlov

Kambodsjas nye grunnlov ble offentliggjort 5. januar 1976. Teksten er blitt drøfta av folket i ca. åtte måneder. I 1975 ble det holdt ialt tre spesielle nasjonale kongresser: i februar etter at storoffensiven var lansert, i april umiddelbart etter seieren, og til slutt i desember. Disse spesielle nasjonale kongressene er øverste ledd i et statsapparat som forgreiner seg ned til grasrota.

Navnet «nasjonal kongress» understreker at GRUNK representerer den legitime videreføringa av regimet til Sihanouk fra før 1970, hvor nettopp Sangkums nasjonale kongress var landets øverste myndighet. Stats-

sjeftsstillingen til Sihanouk understreker det samme.

FUNKs støtte blant befolkningen bygger på grundig massearbeid og gjensidig tillit. Studier av den politiske og militære situasjonen både nasjonalt og lokalt var en del av arbeidsrutinen for alle innbyggerne i de frigjorte områdene. Demokratiet i det frie Kambodsja var — og er — fullkomment effektivt fordi det er *reelt* — ingen andre enn bøndene sjøl bestemmer på landsbygda, ingen andre enn arbeiderne i fabrikkene — og fordi det var forent med kollektiv disiplin og sentralisme i kampen for saka som optok alle mer enn noe annet.

Demokratisk Kampuchea

Landet heter nå offisielt Demokratisk Kampuchea (uttales Kam-po-tsjj med trykk på siste stavelse). Grunnlovens tittel stadfester hva en mener med dette: «De grunnleggende og hellige forhåpningene til arbeiderne, bøndene, de øvrige arbeidende lag, og soldatene og kadrene i Kampuchreas revolusjonære hær». Landet skal styres av de som kjempet, av de som ofret mest. Grunnloven gjenspeiler det nåværende politiske nivået i Kambodsjas arbeidende folk.

Grunnloven begynner med ei innleiing hvor fire kjensgjerninger som ligger til grunn for det konkrete innholdet blir slått fast. Disse kan oppsummeres slik:

1. Folket, «særlig arbeiderne, fattigbøndene, de lavere mellom store bøndene, og de øvrige arbeidende lag i by og land, som utgjør over 95 prosent av hele Kampuchreas befolkning» spilte «den mest framtreddende rollen» og «bar den største byrden i krigen for nasjonal og folkelig frigjøring».

2. «Kampuchreas revolusjonære hær» var en ekte folkehær som kjempet uegennyttig og hardt for «nasjonal og folkelig frigjøring».

3. Folket og hæren ønsker at Kambodsja skal være «uavhengig, enhetlig, fredelig, nøytralt, alliansefritt og suverent med hensyn på territorial integritet». De krever videre at det i det nye samfunnet «ikke skal finnes verken fattig eller rik, verken utbytterklasse eller utbyttet klasse» og at hele folket må «forene seg for å ta del i produksjonen, i oppbyggingen og i forsvaret av landet».

4. Grunnloven bygger videre på vedtakene fra den Spesielle nasjonale kongressen i april 1975.

Statsmakta hos alliansen av arbeidere og fattige og lavere mellomstore bønder

De siterte formuleringene er svært viktige. De går igjen i flere sentrale dokumenter og uttalelser fra FUNK og GRUNK. Gjennom mange oversettesledd kan de virke klønete på norsk, men det må ikke herske tvil om at det politiske innholdet er grundig gjennomtenkt og svært alvorlig ment. De representerer ikke borgerlige slagord som i andre land hvor til og med monopolkapitalister er verbale tilhengere av fred, sosialisme og demokrati. De representerer nettopp folkets «hellige og grunnleggende forhåpninger», et herdet folks vilje til å ta skjebnen i egne hender.

Derfor må alvoret — klasseinnholdet — i ordene «folket, og særlig arbeiderne, fattigbøndene, de lavere mellomstore bøndene og de øvrige arbeidende lag i by og land» understrekes. Når det seinere sies at det i samfunnet ikke skal finnes «verken utbytterklasse eller utbyttet klasse» så er dette å si rett fram at det nasjonale borgerskapet — som under FUNK spilte en rolle som klasse — i Demokratisk Kampuchea vil bli fratatt sine privilegier og skal *undertrykkes, sine klasse*.

Dette er et tegn på at grunnloven representerer et skritt framover i folkemassenes politiske nivå, at det nasjonale borgerskapets stilling og bakgrunn er blitt grundig diskutert.

Samtidig må det understrekes at innsatsen til patriotiske individer som stammer fra det nasjonale borgerskapet og som tok del i kampen for nasjonal og folkelig frigjøring ikke er undervurdert. Både Sihanouks og Penn Nouths

innsats ble tatt opp særskilt av den Spesielle nasjonale kongressen i april, og det ble slått fast i vedtaksform at begge er «fram-tredende patriotiske personligheter» som har ytt en «betydelig innsats» i kampen.

Den nye avgjørende vekten som blir lagt på klassealliansen av arbeidere og fattige og lavere mellomstore bønder går igjen i den konsekvente anvendelsen av betegnelsen «kampen for nasjonal og folkelig frigjøring» og «Kampucheas revolusjonære hær».

En annen rød tråd som gjennomsyrrer hele grunnloven er prinsippene for utenrikspolitikken: gang på gang blir det understreket at landet skal være «uavhengig, enhetlig, fredelig, nøytralt, alliansefritt og suverent». Som nevnt ovenfor ble nøytraliteten og alliansefriheten skrevet inn i grunnloven under Sihanouk så tidlig som i 1957. Dette understreker hvordan den nye grunnloven bygger videre på de beste tradisjonene fra det nasjonale borgerskapets kamp mot kompradorene og USAs undergravere i CIA.

Grunnlovens klassekarakter — arbeiderklassen i ledelsen

«Staten i Kampuchea tilhører landets arbeidere, bønder og øvrige arbeidende lag.» (kap. 1)

«Alle viktige produksjonsmidler er kollektiv eiendom til folkets stat og kollektiv eiendom til folket organisert i fellesskap.» (kap. 2)

Ingen privateiendom, kollektive eiendomsformer til alle produksjonsmidler. Et sikkert tegn på proletarisk ledelse, undertrykking av borgerskapet og forberedelse for ei-

framtidig utvikling mot sosialisme. Her er det tatt et avgjørende skritt framover i forhold til FUNKs program.

Det blir stadfesta at kulturen har en «nasjonal, folkelig og sunn karakter», og at den bekjemper den «forfalne og reaksjonære kulturen til de forskjellige utbytterklassene. . .» (kap. 3)

Ut fra kapitlene V, VI, VII og VIII kan vi slå fast følgende: Alle som er i besittelse av utøvende, juridisk og lovgivende makt er direkte ansvarlig overfor «forsamlinga av representanter fra arbeiderne, bøndene og alle andre arbeidende lag», med det offisielle navnet «Folkerepresentantenes forsamling i Kampuchea» som velges direkte av folket hvert femte år.

I denne forsamlinga sitter 150 representanter for bøndene, 50 for arbeiderne og de øvrige arbeidende lag og 50 fra den revolusjonære hæren. Bøndene er underrepresentert i forhold til sin andel av befolkninga, mens arbeiderne og soldatene er overrepresenterte. Denne sammensetningen gjenspeiler ønsket om å sikre en proletarisk ledelse innenfor arbeider—bonde alliansen.

«Folkerepresentantenes forsamling vedtar lovene og legger opp de forskjellige linjene i Demokratisk Kampucheas innenriks- og utenrikspolitikk.» Den peker videre ut regjeringa, folkedomstolene på alle plan og statens presidium. Det er et proletarisk prinsipp at makt ikke skal være delt, men at en og samme forsamling skal stå i spissen for hele statsapparatets virksomhet. Prinsippet har tradisjoner tilbake til Pariskommunen av 1871.

Prinsippene for straffelovgivninga er klare: forrædere skal straffes med

«hardeste straff», øvrige forbrytere skal «behandles gjennom omskolering».

Kapittel IV slår fast at «Demokratisk Kampuchea anvender prinsippet om kollektivet i ledelse og arbeid». Ut fra helheten i grunnloven og det vi vet om livet i de frigjorte områdene og i dagens Demokratiske Kampuchea, er det trolig at dette uttrykker at det vi forstår med demokratisk sentralisme i «ledelse og arbeid» derved er grunnlovsfestet. Den demokratiske sentralismen inngår i Maos oppsummering av nydemokrati (se ovenfor) og er arbeiderklassens naturlige måte å organisere på.

I kapitlet om statsborgernes rettigheter og plikter (kap. IX) trekker grunnloven opp forholdet mellom individ og kollektiv, og det slås fast flere steder — i *grunnloven* — at folkets og enhver statsborgers hovedoppgave er å «forsvare og bygge landet». Dette prinsippet går igjen i kapitlet om hæren, som også har som oppgave å forsvare folkemakta og ta del i oppbygginga av landet. Hæren spiller en stor rolle både på det militære, det politiske og det økonomiske planet. Den beholder sin organisering i tre kategorier: regulære, regionale og geriljaenheter.

Kollektivet garanterer individet både arbeid og stadig økt velstand. Likheten mellom kjønnene og avskaffinga av gamle reaksjonære tradisjoner blir slått fast. Hvilke klasser er ledende blir klart understreket: «Hver arbeider er herre i fabrikk. Hver bonde er herre i rismarkene og åkrer.»

Flagget og det nasjonale emblemet er endra. Symbolikken legger vekt på enheten mellom den revolusjonære bevegelsen og folkets tradisjoner, og mellom arbeiderne og bøndene.

Tro og religion

Kapitlet om tro og religion (kap. X-V) markerer en ideologisk framgang i forhold til FUNKs program. Religionsfriheten er understreka begge steder. Men mens FUNK sa at «buddhismen er og skal være statens religion» er buddhismen overhodet ikke nevnt i den nye grunnloven, som derimot slår fast. «Hver kampuchean statsborger har rett til tro og religion, og også til ikke å ha verken tro eller religion». Den legger til: «Enhver reaksjonær religion som retter seg mot Demokratisk Kampuchea og dets folk er strengt forbudt.»

Det er vanskelig å fatte rekkevidden av dette på det nåværende tidspunkt, fordi vi har ikke nok materiale. Buddhismunkenes tilslutning til motstandsbevegelsen på et svært tidlig tidspunkt var en viktig faktor i å befeste FUNK blant massene. Filmen «Heltmodig folk» viser hvordan buddhismunkene tok del i produksjonen sammen med de øvrige lag av folket. Som tidligere konge var Sihanouk forøvrig også sjøl en buddhistleder med stor innflytelse.

Blant de spørsmåla Vietnam Courrier stilte Ieng Sary i 1972 var dette: «Byr samværet mellom buddhismunker og progressive og marxistiske aktivister innen FUNK på alvorlige problemer?» Ieng Sary svarte at under koloniveldet hadde buddhismunkene vært en patriotisk kraft:

«De var lenge de eneste som kunne lese og skrive. De har stor innflytelse blant massene. De yter store bidrag i å verne den kulturelle arven og de nasjonale tradisjonene mot nedbrytende utenlandsk innflytelse.»

Han la vekt på FUNKs politikk med

å forene alle patriotiske krefter på et breiest mulig grunnlag. Han konkluderte:

«I den tidligere motstandsbevegelsen og i den nåværende revolusjonære krigen for nasjonal og folkelig frigjøring er det stor enhet i syn og handling mellom buddhistmunker og progressive og revolusjonære. Vi er overbevist om at enheten ikke bare vil bli bevart men videre styrket og utviklet gjennom våre felles anstrengelser for å redde nasjonen».³³

Det er derfor all grunn til å tro at grunnlovens formuleringer representerer løsningen av en motsigelse i folket som også har tilslutning fra et flertall av landets buddhistmunker.

UTENRIKSPOLITIKK

I kapitlet om utenrikspolitikken blir linja med uavhengighet, fred, nøytralitet, alliansefrihet og suverenitet som nevnes flere steder gjentatt og utdypet.

Demokratisk Kampuchea ønsker samband med alle andre land i verden på et grunnlag som svarer til prinsippene for fredelig sameksistens. Grunnloven slår videre fast at det ikke skal opprettes fremmede militære baser på kampucheanisk territorium og at *alle former for utenlandsk undergraving* — iberegnet såkalt «humanitær hjelp» — skal avvises.

Utenrikspolitikken har som målsetting å styrke de alliansefrie landa og den tredje verden «i kampen mot imperialismen, kolonialismen, nykolonialismen, for uavhengighet, fred, vennskap, demokrati, rettferdighet og ekte framskritt i verden». Denne linja er blitt bekreftet gjennom Kampuchreas opptreden i FN — hvor

Sihanouk ble hilst med de største ovasjonene i FN's historie — og i organisasjonen for de alliansefrie landa.

I sine offentlige erklæringer i fjor og hittil i år har GRUNK unngått å nevne Sovjet både direkte og indirekte. Bare i felleskommuniket med Kina (august 1975) kommer man inn på «hegemonismen» og «kappestriden mellom supermaktene», og da også bare i de mest allmenne vendingene: dette er fenomener som angår «verdens revolusjonære folk» og «folket i alle land».³⁴ I alle uttalelser GRUNK har gitt på egen hånd begenser man seg til de samme formuleringene som i grunnloven.

Kambodsja er og vil i flere år framover være et fattig og krigsherja land. Siden frigjøringa er det blitt bomba av USA ved to forskjellige anledninger: i mai i fjor i forbindelse med «Mayaguez-affæren», og i slutten av februar i år da amerikanske bomber raserte et hospital og et barnesenter i sentrum av byen Siem Reap, noen få kilometer fra nasjonalmonumentet Angkor Wat og 100 kilometer fra grensa til Thailand.

Tro og religion

Kapitlet om tro og religion (kap.XV) markerer en ideologisk framgang i forhold til FUNKs program. Religionsfriheten er understreka begge steder. Men mens FUNK sa at «buddhismen er og skal være statens religion» er buddhismen overhodet ikke nevnt i den nye grunnloven, som derimot slår fast. «Hver kampucheanisk statsborger har rett til tro og religion, og også til ikke å ha verken tro eller religion». Den legger til: «Enhver reaksjonær religion som retter seg mot Demokratisk Kampuchea og dets folk er strengt forbudt.»

Det er vanskelig å fatte rekkevidden av dette på det nåværende tidspunkt, fordi vi har ikke nok materiale. Budhistmunkenes tilslutning til motstandsbevegelsen på et svært tidlig tidspunkt var en viktig faktor i å befeste FUNK blant massene. Filmen «Heltemodig folk» viser hvordan budhistmunkene tok del i produksjonen sammen med de øvrige lag av folket. Som tidligere konge var Sihanouk forøvrig også sjøl en budhistleder med stor innflytelse.

I kapitlet om utenrikspolitikken blir linja med uavhengighet, fred, nøytralitet, alliansefrihet og suverenitet som nevnes flere steder gjentatt og utdypet.

Demokratisk Kampuchea ønsker samband med alle andre land i verden på et grunnlag som svarer til prinsippene for fredelig sameksistens. Grunnloven slår videre fast at det ikke skal opprettes fremmede militære baser på kampucheanisk territorium og at *alle former for utenlandsk undergraving* — iberegnet såkalt «humanitær hjelp» — skal avvises.

Utenrikspolitikken har som målsetting å styrke de alliansefrie landa og den tredje verden «i kampen mot imperialismen, kolonialismen, nykolonialismen, for uavhengighet, fred, vennskap, demokrati, rettferdighet og ekte framskritt i verden». Denne linja er blitt bekreftet gjennom Kampuchreas oppreden i FN — hvor Sihanouk ble hilst med de største ovasjonene i FNs historie — og i organisasjonen for de alliansefrie landa.

I sine offentlige erklæringer i fjor og hittil i år har GRUNK unngått å nevne Sovjet både direkte og indirekte. Bare i felleskommuniket med Kina (august 1975) kommer man inn på «hegemonismen» og «kappestriden mellom supermaktene», og da også

bare i de mest allmenne vendingene: dette er fenomener som angår «verdens revolusjonære folk» og «folket i alle land». ³⁴ I alle uttalelser GRUNK har gitt på egen hånd begenser man seg til de samme formuleringene som i grunnloven.

Kambodsja er og vil i flere år framover være et fattig og krigsherja land. Siden frigjøringa er det blitt bomba av USA ved to forskjellige anledninger: i mai i fjor i forbindelse med «Mayaguez-affæren», og i slutten av februar i år da amerikanske bomber raserte et hospital og et barnesenter i sentrum av byen Siem Reap, noen få kilometer fra nasjonalmonumentet Angkor Wat og 100 kilometer fra grensa til Thailand.

USA er rede til når som helst å komme med flere militærprovokasjoner. CIA har allerede opprettet en «eksilregjering» med blant andre Son Ngoc Thanh og Lon Nol. I denne situasjonen sier kampucheanerne: «Vi trenger så mange venner og så få fiender som mulig». Sjøl om de ikke har grunn til å regne Sovjet til sine venner — Sovjet har som kjent aldri gitt støtte til FUNK, men tvertimot hjulpet Lon Nol-klikken helt ti våren 1975 — går den aktuelle taktikken ut på å unngå å gjøre eller si noe som kunne gitt Sovjet påskudd til å reagere negativt eller blande seg inn i indre anliggender.

Dette står ikke i strid med Demokratisk Kampuchreas konsekvente anti-imperialisme. Landet har grunnlovsfesta tilslutning til de alliansefrie landa og «kamp mot imperialismen, kolonialismen og nykolonialismen», og frigjøringshistoria deres er bevis nok for at de vil holde fast på denne linja med uavhengighet av all imperialismen og begge supermaktene.

Grunnloven er et verdenshistorisk dokument

Ved å sammenlikne det nye samfunnet i Kambodsja, den nye grunnloven og kriteriene for ny-demokrati vil en komme fram til disse tesene:

— Demokratisk Kampuchea er faktisk fullstendig frigjort fra imperialismen.

— Staten i Demokratisk Kampuchea er et diktatur av arbeiderne, de fattige og lavere mellomstore bøndene og øvrige arbeidende lag.

— Grunnlovens «prinsipp om kollektivet» svarer til det vi kjenner som demokratisk sentralisme. Prinsippet skal styre all arbeid og ledelse i landet.

— FUNKs politiske linje med avvísning av ei borgerlig linje i kampen mot imperialismen og for folkelig frigjøring, den Ledende revolusjonære organisasjonens bevisleige røtter i kommunistpartiet Pracheachuong, vekten lagt på arbeiderklassen i FUNKs og GRUNKs propaganda, arbeidernes overrepresentasjon i Folkerepresentantenes forsamling, disiplinen i hæren og i folket, overgangen til kollektive eiendomsformer til alle produksjonsmidler: alt dette understreker at det er proletariatet som har ledelsen innenfor den herskende klassealliansen.

— Det nasjonale borgerskapet var en alliert i den revolusjonære krigen for nasjonal og folkelig frigjøring. Det er i dag undertrykt som klasse.

— Jorda er overlatt bøndene i sin

allminnelighet, med den klare begrensningen at individuell vareproduksjon er avskaffet: som alle andre produksjonsmidler er all jord kollektiv eiendom.

— Både industrien og jordbruket kontrolleres av arbeiderklassen og bøndene. De kollektive eiendomsformene legger grunnlaget for en framtidig utvikling mot sosialisme.

Sammenlikner en forholda i det nye samfunnet med forholda fra før 1970 blir resultatene av den *kampucheanse revolusjonen* innlysende. Forsøket på å danne et nasjonalt borgerlig diktatur er avfeid til fordel for ekte demokrati for de arbeidende massene. Kompradorene er styrta. Det nasjonale borgerskapet er underlagt arbeiderklassene og bøndene. All utbytting er avskaffet. Samtidig blomstrer de beste nasjonale tradisjonene på ny.

Programmet til FUNK var et program for oppbygging av et ny-demokratisk samfunn mens den revolusjonære krigen for nasjonal og folkelig frigjøring pågikk. Forholda allemnt og den nye grunnloven til Demokratisk Kampuchea avspeiler et framskredent ny-demokratisk samfunn med alle muligheter til å utvikle seg raskt mot sosialismen.

Den kambodsjanske revolusjonen har fullført sitt første steg, og viser vei for de undertrykte folka og nasjonene i hele den tredje verden.

NOTER:

1. Sihanouk: *My War With the CIA*, Pelican, 1974 (revised edition) side 191.
2. Lenin: *Two Tactics of Social-Democracy in the Democratic Revolution* (1905), Peking-utgaven, sidene 109–110.

3. Lenin: *Den Proletariske revolusjonen og renegaten Kautsky*, (1918), Forlaget Oktober, 1975, side 115.
4. Sst. side 122.
5. Sst. side 117.
6. Sst. side 135.
7. Sst. side 132.
8. Sst. side 132.
9. Sst. side 128.
10. Sst. side 127.
11. Sst. side 137.
12. Mao: *Selected Works*, Peking-utgaven, bind II side 342. (artikkelen er fra 1940).
13. Sst. side 343.
14. Sst. side 348.
15. Sst. side 349.
16. Sst. side 352.
17. Sst. side 353.
18. Se for eksempel Stalins rapport til Kominterns eksekutivkomite i 1926 og mange andre steder.
19. Se Mahmoud Hussein: *L'Egypte*, F. Maspero, Paris 1975
20. Se Sihanouk, *»My War with the CIA»*, side 93.
21. Sst. side 94.
22. Sst. side 94.
23. Ieng Sary: *Cambodia 1972*, GRUNK 1972, side 4.
24. Sihanouk, *»My War with the CIA»*, side 69.
25. *Political Programme of the National United Front of Kampuchea*, Peking-utgaven (vedtatt 3. mai 1970), side 7.
26. Sst. side 10.
27. Sst. side 11.
28. Sst. sider 12–13.
29. Ieng Sary: *Cambodia 1972*, side 8.
30. FUNKSs program, side 13.
31. Sst. side 13.
32. Sst. side 14.
33. Ieng Sary, *Cambodia 1972* side 13–15.
34. Se Fritt Kambodsja 2/75 eller Kina i dag 9/75.

GRUNNLOVEN TIL DEMOKRATISK KAMPUCHEA

De grunnleggende forhåpningene til arbeideme, bøndene, de øvrige arbeidende lag og soldatene og kadrene i Kampuchreas revolusjonære hær

Tatt i betraktning at den mest fram-tredende rollen er spilt av folket, særlig av arbeiderne, fattigbøndene, de lavere mellomstore bøndene, og øvrige arbeidende lag i by og land, som utgjør over 95 prosent av hele Kampuchreas befolkning, som bar den største byrden i krigen for nasjonal og folkelig frigjøring, som usanselig gav de største ofre i liv, eiendom og følelser til fordel for fronten, og som uten å nøle sendte titusener og hundretusener av sine barn og sine menn til slagmarkene for å kjempe;

Tatt i betraktning de storstilte ofrene ytt av de tre kategoriene i Kampuchreas revolusjonære hær, som dag og natt i tørketid og regntid, kjempet tappert i krigens stridsflammer for å frigjøre nasjonen og folket, som kjempet gjennom alle slags vansker og savn mens de manglet alt: forsyninger, medisiner, klær, våpen . . . ;

Tatt i betraktning forhåpningene til hele folket i Kampuchea og hele den revolusjonære hæren i Kampuchea, som ønsker at landet skal være uavhengig, enhetlig, fredelig, nøytralt, alliansefritt og suverent med hensyn på territorial integritet, som ønsker et samfunn hvor det

skal herske lykke, likhet, rettferdighet og ekte demokrati, hvor det ikke skal finnes hverken fattig eller rik, hverken utbytterklasse eller utbyttet klasse, et samfunn hvor hele folket skal leve harmonisk i et stort nasjonalt fellesskap og forene seg for å ta del i produksjonen, i oppbyggingen og i forsvaret av landet;

Tatt i betraktning avgjørelsen til den Spesielle nasjonale kongressen av 25, 26 og 27 april 1975 som høytidelig erklærte at den anerkjente og ville respektere forhåpningene til hele folket og hele den revolusjonære hæren i Kampuchea,

Fastsår Kampuchreas Grunnlov følgende:

KAPITTEL I: OM STATEN.

Artikkel 1.

Staten i Kampuchea skal være uavhengig, enhetlig, fredelig, nøytral, alliansefri, suveren og demokratisk over hele sitt territorium.

Staten i Kampuchea tilhører landets arbeidere, bønder og øvrige arbeidende lag.

Det offisielle navnet til Staten i Kampuchea er: »Demokratisk Kampuchea».

KAPITTEL II: OM ØKONOMIEN

Artikkel 2.

Alle viktige produksjonsmidler er kollektiv eiendom til folkets stat og kollektiv eiendom til folket organisert i fellesskap.

Daglige forbruksartikler forblir privat-eiendom som tilhører individer.

KAPITTEL III: OM KULTUREN

Artikkel 3.

Kulturen i Demokratisk Kampuchea har en nasjonal, folkelig, progressiv og sunn karakter. Den skal tjene forsvaret og oppbygginga av et land hvor velstanden skal øke hver dag.

Denne nye kulturen fører en beslutt-som kamp mot den forfalne og reaksjo-nære kulturen til de forskjellige utbytter-klasse, til kolonialismen og imperialis-men i Kampuchea.

KAPITTEL IV: OM PRINSIPPET FOR LEDELSE OG ARBEID

Artikkel 4.

Demokratisk Kampuchea anvender prinsippet om kollektivet i ledelse og arbeid.

KAPITTEL V: OM DEN LOVGIVENDE MAKTA

Artikkel 5.

Den lovgivende makta tilhører forsam-lingen av representanter fra arbeiderne, bøndene og alle andre arbeidende lag.

Denne forsamlingen heter offisielt: »Folkerepresentantenes Forsamling i Kampuchea».

Folkerepresentantenes Forsamling i Kampuchea består av i alt 250 medlem-mer, som representerer arbeiderne, bøndene, andre arbeidende lag og Kam-puchreas revolusjonære hær, fordelt etter denne nøkkelen:

150 representanter for bøndene

50 representanter for arbeiderne og øvrige arbeidende lag

50 representanter for den revolusjonære hæren.

Artikkel 6.

Medlemmene av Folkerepresentantenes Forsamling i Kampuchea skal velges av folket hvert femte år ved alminnelige valg og gjennom direkte og hemmelig stemme-givning.

Artikkel 7.

Folkerepresentantenes Forsamling ved-tar lovene og legger opp de forskjellige linjene i Demokratisk Kampuchreas innen-riks og utenrikspolitikk.

KAPITTEL VI: OM DET UTØVENDE ORGANET

Artikkel 8.

Regjeringa har som oppgave å iverksette lovene og sette ut i livet alle politiske linjer definert av Folkerepresentantenes Forsamling i Kampuchea.

Regjeringa blir utnevnt av Folkerepre-sentantenes Forsamling i Kampuchea. Den står ansvarlig overfor denne for all sin virksomhet både i og utenfor landet.

KAPITTEL VII: OM DET JURIDISKE ORGANET

Artikkel 9.

Det juridiske organet består av folke-domstolene som representerer og forsvarer folkets rettferdighet, som forsvarer folkets demokratiske friheter og som straffer enhver virksomhet retta mot folkets Stat eller som bryter lovene til Folkets Stat.

Domstolene av alle kategorier blir ut-valgt og utnevnt av Folkerepresentantenes Forsamling.

Artikkel 10.

Handlinger som bryter lovene til folkets Stat er:

– all fiendtlig og bevisst ødeleggende virksomhet som setter folkets Stat i fare skal straffes med hardeste straff.

– alle andre tilfeller enn disse skal behandles gjennom skolering innenfor rammene av Statens organer eller de folkelige organisasjonene.

KAPITTEL VIII: OM STATENS PRESIDIUM**Artikkel 11.**

Demokratisk Kampuchea har et Statens Presidium som utvelges og utnevnes hvert femte år av Folkerepresentantenes Forsamling i Kampuchea.

Statens Presidium har som oppgave å representere Staten Kampuchea i og utenfor landet, innenfor rammen av Demokratisk Kampuchreas Grunnlov og i samsvar med lovene og de politiske linjene definert av Folkerepresentantenes Forsamling i Kampuchea.

Statens Presidium består av:

- en President
- en Første Visepresident
- en Annen Visepresident.

KAPITTEL IX: OM RETTIGHETENE OG PLIKTENE TIL HVER KAMPUCHEANSK STATSBOERGER**Artikkel 12.**

Hver kampucheansk statsborger har full rett til å føre et materielt, moralsk og kulturelt liv under stadig bedre forhold. Hver kampucheansk statsborger er fullt ut sikret alle eksistensmidler.

Hver arbeider er herre i fabrikk.

Hver bonde er herre i rismarkene og åkrene.

Alle de øvrige arbeidende lag har rett til arbeid.

Det finnes overhodet ingen arbeidsløshet i Demokratisk Kampuchea.

Artikkel 13.

Det skal være full likhet mellom alle statsborgere av Kampuchea, i et samfunn hvor det skal herske likhet, rettferdighet, demokrati, harmoni og lykke, i den store nasjonale enheten hvor alle går sammen om å forsvare og bygge landet.

Mann og kvinne er likestilt på alle områder.

Flerkoneri og ekteskap mellom en kvinne og flere menn er forbudt.

Artikkel 14.

Hver statsborger har plikt til å forsvare og bygge landet ut fra hans eller hennes evner og muligheter.

KAPITTEL X: OM HOVEDSTATEN**Artikkel 15.**

Hovedstaten i Demokratisk Kampuchea er Phnom Penh.

KAPITTEL XI: OM NASJONENS FLAGG**Artikkel 16.**

Nasjonalflaget til Demokratisk Kampuchea har denne utforming og betydning:

Flaggets grunnfarge er rød. I midten finnes skissert et monument med tre tårn, som er guldfarget.

Den røde bakgrunnen symboliserer den revolusjonære bevegelsen, det kampucheanske folkets beslutsomme og tapre kamp for å frigjøre nasjonen og forsvare og bygge sitt land.

Det gulfargede monumentet er symbol et på den nasjonale tradisjonen og Kampuchreas folk som forsvare og bygger et stadig mer ærefullt land.

KAPITTEL XII: OM DET NASJONALE EMBLEMET**Artikkel 17.**

Det nasjonale emblemet viser et system av diker og vanningsanlegg som symboliserer det moderne jordbruket, en fabrikk som symboliserer industrien, og det hele er omkranset av to bunter risplanter disponert i bue med ordene »Demokratisk Kampuchea» nederst.

KAPITTEL XIII: OM NASJONALSANGEN**Artikkel 18.**

Demokratisk Kampuchreas nasjonalsang er »Ærefulle 17. april».

**KAPITTEL XIV: OM KAMPUCHEAS
REVOLUSJONÆRE HÆR****Artikkel 19.**

Kampuchear revolusjonære hær består av tre kategorier: regulære, regionale og geriljaenheter. Den tilhører folket. Dens mannlige og kvinnelige soldater og kadre er sønner og døtre av arbeiderne, bøndene og de øvrige arbeidende lag. Den forsvarer folkemakta i Kampuchea. Den forsvaret Kampuchea som skal være uavhengig, enhetlig, fredelig, nøytralt, alliansefritt, suverent og demokratisk over hele sitt territorium. Samtidig tar den del i oppbygginga av et stadig mer ærefullt land, i den kontinuerlige økinga av levestandarden til folket som skal ha det stadig bedre.

KAPITTEL XV: OM TRO OG RELIGION**Artikkel 20.**

Hver kampuchear statsborger har rett til tro og religion, og har også rett til ikke å ha hverken tro eller religion.

Enhver reaksjonær religion som retter seg mot Demokratisk Kampuchea og dets folk er strengt forbudt.

KAPITTEL XVI: OM UTENRIKSPOLITIKKEN**Artikkel 21.**

Demokratisk Kampuchea er fast bestemt på å opprettholde nære vennskapsforbindelser med alle tilgrensende land og med alle verdens land, nære eller fjerne, på et strengt grunnlag av gjensidig respekt for suverenitet og territorial integritet.

Demokratisk Kampuchea holder seg til en politikk med uavhengighet, fred, nøytralitet, alliansefrihet. Under ingen omstendighet vil et annet land bli gitt tillatelse til å opprette militære baser på kampuchearsk jord. Demokratisk Kampuchea står besluttsomt mot enhver utenlandsk innblanding i dets indre anliggende. Det kjemper besluttsomt mot all undergraving og aggresjon fra utlandet, enten denne virksomheten er militær, politisk, kulturel, økonomisk, sosial, diplomatisk, eller framstår som såkalt humanitært arbeid.

Demokratisk Kampuchea blander seg under ingen omstendighet inn i andre lands indre anliggende. Det respekterer samvittighetsfullt prinsippet om at hvert land er suverent og har rett til selv å avgjøre sine egne anliggende uten ytre innblanding.

Demokratisk Kampuchea inntar besluttsomt sin plass i den store familien av alliansefrie land.

Demokratisk Kampuchea gjør alle anstrengelser for å utvikle solidaritet med folkene i den Tredje verden, i Asia, Afrika, Latin-Amerika og med alle freds- og rettferdighetselskende folk, og for å fremme aktiv gjensidig støtte og hjelp i kampen mot imperialismen, kolonialismen, nykolonialismen, for uavhengighet, fred, vennskap, demokrati, rettferdighet og ekte framskritt i verden.

(Denne uoffisielle norske oversettelsen bygger på uoffisielle oversettelser til fransk og engelsk offentliggjort av GRUNKs misjon i Paris).

Noter til Mao: Analyse av klassene . . . (Forts. fra side 42)

7. Med selveierbønder mener kamerat Mao Tsetung mellombøndene.

8. Marskalk Chao er Chao Kung-ming, rikdommens gud i kinesisk folkeminne.

9. 30. mai-bevegelsen var en landsomfattende, anti-imperialistisk protestbevegelse mot den massakren det britiske politiet utførte blant de kinesiske innbyggerne i Shanghai den 30. mai 1925. Tidligere samme måned hadde generalstreiker brutt ut ved de japansk-eide tekstilfabrikkene i Tsingtao og Shanghai, streiker som de japanske imperialistene og krigsherrene i nord, som var deres lopegutter, undertrykte. Den 15. mai skjøt og drepte den japanske tekstilfabrikkeieren i Shanghai arbeideren Ku Cheng-hung og såret et dusin

andre. Den 28. mai ble åtte arbeidere slaktet ned av den reaksjonære regjeringen i Tsingtao. Den 30. mai demonstrerte mer enn to tusen studenter i Shanghai i de utenlandske konsesjonene til støtte for arbeiderne og for å få tilbake de utenlandske konsesjonene. De samlet mer enn ti tusen mennesker foran det britiske politihovedkvarteret der de ropte slike slagord som »Ned med imperialismen!» og »Kinas folk, foren dere!» Det britiske imperialistiske politiet åpnet ild og drepte og såret mange studenter. Dette ble bekjent som 30. mai-massakren. Den utløste øyeblikkelig forbitrelse over hele landet, og arbeidere, studenter og butikkeiere gjennomførte demonstrasjoner og streiker overalt. Disse dannet en veldig, anti-imperialistisk bevegelse.

10. Med »den overveldende majoriteten av de halvveis selveiende bøndene» sikter kamerat Mao Tsetung her til de utarmede bøndene som arbeidet delvis på sin egen jord, og delvis på jord som de leide av andre.

11. Det var forskjellige lag av handelsbetjenter i det gamle Kina. Her viser kamerat Mao Tsetung til det største. Det fantes også et lavere lag av handelsbetjenter, som levde som proletarer.

12. Sjømennenes streiker ble organisert av sjømennene i Hongkong og av mannskaper på dampbåtene på Yangtsefloden tidlig i 1922. Sjømennene i Hongkong holdt ut i åtte uker. Etter en bitter og blodig kamp ble de britiske imperialistiske autoritetene i Hongkong til slutt tvunget til å heve lønningene, oppheve forbudet mot Sjømannsforbundet, slippe fri de arresterte arbeiderne og betale skadeerstatning til martyrenes familier. Mannskapene på dampbåtene på Yangtse gikk til streik like etterpå, kjempet i to uker og vant også seier.

13. Umiddelbart etter at Kinas Kommunistiske Parti ble grunnlagt i 1921, satte det i gang med å organisere jernbanearbeiderne. I 1922–23 fant det sted streiker under partiets ledelse på alle hovedbanene. Den best kjente av disse var generalstreiken ved jernbanen Peking–Hankow som begynte den 4. februar 1923. Det var en kamp for retten til å organisere en fagorganisasjon for alle arbeiderne ved banen. Den 7. februar slaktet krigsherrene Wu Pei-fu og Hsiao Yao-nan, i nord, som ble støttet av den britiske imperialismen, ned de streikende. Dette ble kjent som 7. februar-massakren.

14. Kailan kullgruver var et fellesnavn for de store tilstøtende kullfeltene Kaiping og Luanchow i provinsen Hopei, som den gangen hadde over femti tusen arbeidere. U løpet av Yi Ho Tuan-bevegelsen i 1900 tok de britiske imperialistene Kaiping-gruvene. Deretter dannet kineserne Lungchow kullgruvekompani som seinere ble innlemmet i Kailan gruveadministrasjon. Begge kullfeltene kom dermed helt under den britiske imperialismens kontroll. Kailan-streiken fant sted i oktober 1922. Kullgruvene Tsaiootso som ligger i provinsen Hunan, er også godt kjent i Kina. Streiken ved Tsaiootso varte fra 1. juli til 9. august 1925.

15. Shameen, en bydel i Canton, var leid bort til den britiske imperialismen. I 1924 utstedte de britiske imperialistene som styrte der, en ny politiforskrift som forlangte at alle kinesere skulle framvise pass med foto når de forlot eller kom inn i området. Men dette gjaldt ikke for utlendinger. Den 15. juli gikk arbeiderne i Shameen til streik for å protestere mot dette meningsløse lovforslaget, som de britiske imperialistene til slutt ble tvunget til å oppheve.

16. Etter 30. mai-hendelsen i Shanghai brøt generalstreiker ut den 1. juni i Shanghai og den 19. juni i Hongkong. Mer enn 200 000 arbeidere deltok i Shanghai og 250 000 i Hongkong. Den store Hongkong-streiken som fikk støtte av folket over hele landet, varte i seksten måneder. Det var den lengste streiken i den internasjonale arbeiderbevegelsens historie.

ADRESSE:

OSLO 9

RØDE FANE

Distribusjon:
Boks 2046
Grunerløkka, Oslo 1
Postgiro: 2 20 84 78

**Kambodsja - eksempel på
revolusjon i den 3. verden**